

Spaanstalige jongvolwassenen in Amsterdam en hun gebruik van de Nederlandse taal

Masterscriptie 2013-2014

Master Interculturele Communicatie - Nederlands

Faculteit Geesteswetenschappen

Fleur Verbiest

Studentnummer: 3637379

Begeleider: dr. J.D. ten Thije

Tweede lezer: dr. S. Baauw

Amsterdam/Utrecht, augustus 2014

Voorwoord

Taal is zowel voor Spaanstalige migranten als voor de Nederlandse samenleving een belangrijk thema. Het politieke klimaat in Nederland is van een tolerant migrantenbeleid aan het veranderen naar een beleid waarbij steeds meer aandacht is voor de plichten van migranten dan voor de rechten. Dit is terug te zien in het wetsvoorstel Taaleis WWB (Wet, Werk en Bijstand) dat eind juni 2014 bekend werd gemaakt. ‘Wanneer bij iemand die recht heeft op bijstand sprake is van een heel beperkte taalbeheersing die een uitstroom uit de bijstand naar werk vrijwel onmogelijk maakt, zal de gemeente deze persoon verplichten zich het Nederlands binnen een redelijke termijn machtig te maken. {..} Als iemand aantoonbaar en verwijtbaar geen inspanningen levert om het gewenste taalniveau te bereiken, volgt net als bij andere verplichtingen in de bijstand een verlaging van de uitkering of uiteindelijk zelfs het stopzetten daarvan’ (Rijksoverheid, 2014b). Dit voorstel houdt echter geen rekening met het feit dat mensen die in de bijstand zitten in de eerste plaats bezig zijn om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Uitsluiting of vermindering van de bijstand belemmert juist de integratie die men beoogt te bereiken met de voorgestelde taaleis. In hoeverre de Nederlandse taal door Spaanstaligen wordt gebruikt in het dagelijks leven en waarom Spaanstaligen ervoor kiezen om de Nederlandse taal wel of niet te leren en toe te passen staat centraal in deze scriptie.

Mijn interesse voor Spaanstalige migranten is ontstaan gedurende de studie antropologie aan de UvA. Tijdens een etnografisch vergelijkend onderzoek tussen Amsterdam en Barcelona gericht op families met een oppas kwam ik in contact met Latijns-Amerikaanse vrouwen die naar Europa migreren om te werken in de huishoudelijke sector. Door een onderzoeksstage bij de Taalstudio Amsterdam werd ik geïnspireerd om te gaan onderzoeken hoe Spaanstalige migranten in Amsterdam omgaan met de Nederlandse taal. Hierbij wil ik alle personen bedanken die mij hebben geholpen om dit scriptieonderzoek uit te kunnen voeren. In het bijzonder alle respondenten die hebben meegewerkt aan de interviews, *Casa Migrante* en *Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam*. Daarnaast bedank ik ook mijn scriptiebegeleider dr. Jan ten Thije en mijn studiegenoten Leila de Kroon, Ilona Mars en Manon Scholte Lubberink. En tot slot dank aan de Taalstudio Amsterdam voor de inspirerende omgeving.

Fleur Verbiest

Amsterdam, 2014

Samenvatting

Internationale migratie is geen nieuw fenomeen en komt op de gehele wereld voor. Ook in Amsterdam zijn veel internationale migranten aanwezig die gezamenlijk zorgen voor culturele en linguïstisch diversiteit in de stad. Deze grote variëteit aan culturen en talen heeft bij mij de interesse aangewakkerd om één van deze linguïstische gemeenschappen onder de loep te nemen, namelijk de Spaanstalige gemeenschap. Volgens de Nederlandse overheid is het voor migranten noodzakelijk om de Nederlandse taal te leren om sociaal en economisch zelfredzaam te kunnen zijn. In dit onderzoek wordt duidelijk in hoeverre Spaanstalige migranten in Amsterdam gebruik maken van de Nederlandse taal binnen de domeinen overheid en administratie, vriendschap en werk. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

- In hoeverre is het voor de sociale en economische zelfredzaamheid van Spaanstalige migranten die in de periode van 2003 tot 2013 naar Nederland zijn gekomen en in Amsterdam wonen of hebben gewoond noodzakelijk om in het Nederlands te kunnen communiceren?

Voor de beantwoording van deze hoofdvraag wordt rekening gehouden met de bestaande diversiteit binnen de Spaanstalige gemeenschap. Er wordt onderzocht of factoren zoals migratiereden, herkomst en opleidingsniveau van invloed zijn op het gebruik van de Nederlandse taal. Daarnaast wordt in kaart gebracht hoe en waar deze Spaanstalige migranten de Nederlandse taal leren. Hiervoor zijn 25 Spaanstalige migranten geïnterviewd en is veldwerk uitgevoerd bij twee organisaties voor Spaanstaligen in Amsterdam.

De moderne en jonge Spaanstalige migratiegolf staat centraal in dit onderzoek. Daarom is er gefocust op Spaanstalige migranten die in het jaar dat ze naar Nederland zijn gekomen onder de 35 jaar oud waren. De migranten binnen deze migratiegolf zijn opgegroeid met een modern perspectief op de concepten afstand en tijd. Wereldwijde toegenomen mobiliteit zorgt ervoor dat het besluit om te migreren vanwege economische of sociale redenen tegenwoordig niet of nauwelijks meer wordt belemmerd door reisafstand. Amsterdam is een goed voorbeeld van een stad waar deze toegenomen internationale mobiliteit zichtbaar is.

Uit dit scriptieonderzoek is gebleken dat de Nederlandse taal voor Spaanstalige migranten in Amsterdam niet noodzakelijk is voor hun sociale en economische zelfredzaamheid. De

meeste Spaanstalige migranten maken gebruik van de Engelse taal voor communicatie op het werk en met de overheid. Voor communicatie met vrienden wordt vooral gebruik gemaakt van zowel de Spaanse als de Engelse taal. Opvallend is de belangrijke functie en het veelvuldige gebruik van de Engelse taal. Spaanstalige migranten die naar Amsterdam migreren zonder enige kennis op het gebied van de Engelse of Nederlandse taal, leren in Amsterdam zelfs sneller Engels dan Nederlands. Dit is te verklaren door het feit dat Amsterdammers geneigd zijn om Engels te spreken met iedereen die niet goed verstaanbaar is in het Nederlands.

Spaanstalige migranten die actief de Nederlandse taal leren en toepassen doen dit omdat ze zelf gemotiveerd zijn om te integreren en de Nederlandse samenleving willen begrijpen. Met de Engelse taal kunnen Spaanstalige migranten in Amsterdam overleven maar met de Nederlandse taal kan binnen de samenleving meer bereikt worden. Kennis van de Nederlandse taal zorgt voor meer arbeidsmogelijkheden en toegang tot een Nederlandse vriendengroep. Daarnaast bevordert kennis van de Nederlandse taal succesvolle communicatie met de overheid.

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1	INLEIDING: SPAANSTALIGE MIGRANTEN EN HET NEDERLANDSE TAALBELEID	5
HOOFDSTUK 2	SPAANSTALIGE MIGRANTEN EN DE MIGRATIEGESCHIEDENIS NAAR NEDERLAND	7
	2.1 De Spaanse taal wereldwijd en Spaanstaligen in Nederland en Amsterdam	7
	2.2 Migratiegeschiedenis van Spaanstaligen naar Nederland.....	11
	2.3 Actuele migratie van Spaanstaligen naar Nederland	13
HOOFDSTUK 3	THEORETISCH KADER: TAALBELEID, NT2 EN MEERTALIGHEID.....	15
	3.1 Taalbeleid in Nederland.....	15
	3.2 Nederlands als tweede taal.....	17
	3.2.1 Communicatie en sociale interactie.....	18
	3.2.2 Informeel leren	21
	3.3 Meertaligheid.....	22
	3.3.1 Theory of affordance	22
	3.3.2 Inclusieve meertaligheid	24
	3.3.3 Verspreiding, complexiteit en liminaliteit.....	25
	3.3.4 Amsterdam	27
	3.4 Onderzoeksvraag en relevantie	27
HOOFDSTUK 4	METHODOLOGIE VOOR HET ONDERZOEKEN VAN HET GEBRUIK VAN DE NEDERLANDSE TAAL.....	31
	4.1 Dataverzameling.....	31
	4.2 Zelfreflectie op de onderzoekster.....	34
	4.3 Framework benadering	35
	4.4 Algemene informatie over de respondenten.....	36
HOOFDSTUK 5	DE SPAANSTALIGE GEMEENSCHAP IN AMSTERDAM	42
	5.1 Veldwerk bij <i>Casa Migrante</i>	42
	5.1.1 Interculturele communicatie met overheidsinstanties	44
	5.2 Typologieën.....	46
HOOFDSTUK 6	HET LEREN VAN DE NEDERLANDSE TAAL: CURSUSSEN, LESSEN EN INFORMEEL LEREN.....	52
	6.1 Ervaringen van de respondenten met lessen en cursussen.....	52
	6.2 Veldwerk bij <i>Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam</i>	57
	6.3 Leermethoden: veldafhankelijk versus veldonafhankelijk	59
	6.4 Conclusie.....	61
HOOFDSTUK 7	HET GEBRUIK VAN DE NEDERLANDSE TAAL VOOR SOCIALE EN ECONOMISCHE ZELFREDZAAMHEID	63
	7.1 De Nederlandse taal en sociale en economische zelfredzaamheid	63
	7.2 De Nederlandse taal binnen het domein overheid & administratie	64
	7.3 De Nederlandse taal binnen het domein vriendschap.....	66
	7.4 De Nederlandse taal binnen het domein werk.....	68
	7.5 Conclusie.....	74
HOOFDSTUK 8	CONCLUSIE: ENGELS VOOR ZELFREDZAAMHEID EN NEDERLANDS VOOR INTEGRATIE.....	76
HOOFDSTUK 9	ADVIES VOOR DE GEMEENTE AMSTERDAM	79
	Literatuurlijst.....	81
	Bijlagen.....	90
	Originele versies van de vertaalde interview fragmenten	96

Hoofdstuk 1

Inleiding: Spaanstalige migranten en het Nederlandse taalbeleid

De Spaanstalige gemeenschap wordt gekenmerkt door linguïstische gemeenschappelijkheid. Op cultureel gebied is binnen deze groep echter ook veel heterogeniteit aanwezig. Zo vertegenwoordigt de Spaanstalige gemeenschap bijvoorbeeld meer dan 20 nationaliteiten. Door middel van dit scriptieonderzoek wil ik de bestaande diversiteit binnen de Spaanstalige gemeenschap en de gevolgen daarvan voor het gebruik van de Nederlandse taal analyseren.

Spaanstalige migranten wordt net zoals alle andere anderstalige migranten geadviseerd om de Nederlandse taal te leren. Nederland is door de jaren heen op verschillende manieren omgegaan met anderstalige inwoners. Van een beleid gericht op het ontwikkelen van een multiculturele samenleving naar een integratiebeleid gericht op aanpassing van migranten aan de Nederlandse taal en cultuur (Scheffer 2000; Entzinger 2006: 125). In het actuele taalbeleid gaat men er vanuit dat het leren van de Nederlandse taal een essentieel onderdeel is voor anderstaligen om sociaal en economisch zelfredzaam te kunnen zijn. In Amsterdam wonen veel internationale migranten, zijn veel internationale bedrijven en veel geclusterde culturele gemeenschappen. Hierdoor is bij mij de vraag opgekomen of kennis van de Nederlandse taal voor internationale migranten in Amsterdam eigenlijk wel zo noodzakelijk is voor hun sociale en economische zelfredzaamheid. Internationale bedrijven blijken bijvoorbeeld vaak als voertaal Engels te hebben. Daarnaast hebben gemeenschappen met een linguïstische en/of culturele overeenkomst ook vaak de neiging om hechte groepen te vormen waardoor contact met Nederlandstaligen niet regelmatig hoeft voor te komen.

Voor deze scriptie is een case studie uitgevoerd gericht op Spaanstalige migranten in Amsterdam. Het doel is in kaart te brengen hoeveel gebruik ze maken van de Nederlandse taal voor hun sociale en economische zelfredzaamheid. Om erachter te komen hoe vaak en waar Spaanstaligen gebruik maken van de Nederlandse taal zijn verschillende Spaanstalige migranten geïnterviewd. De respondenten van de interviews zijn Spaanstalige migranten die tussen 2003 en 2013 naar Nederland zijn gemigreerd. De respondenten hebben in het verleden in Amsterdam gewerkt of gewoond of zijn momenteel werkzaam of woonachtig in Amsterdam. Naast het afnemen van interviews heb ik veldwerk uitgevoerd bij twee organisaties voor Spaanstaligen in Amsterdam. Bij *Centro Cultural de Hispanohablantes de*

Amsterdam als vrijwilligster docent Nederlands voor Spaanstaligen en bij *Casa Migrante* als vrijwillig lid van een denktank die gericht is op het zichtbaar maken van de Spaanstalige gemeenschap en het volgen van actuele economische, politieke en sociale ontwikkelingen die relevant zijn voor migranten en migrantenorganisaties. De gegevens van de interviews en het veldwerk zijn gebruikt om de vraag te beantwoorden of het voor Spaanstaligen inderdaad klopt dat kennis op het gebied van de Nederlandse taal essentieel is voor hun sociale en economische zelfredzaamheid.

In hoofdstuk 2 wordt een overzicht gegeven van de migratiegeschiedenis en actuele migratie van Spaanstaligen naar Nederland en Amsterdam in het bijzonder. In hoofdstuk 3 wordt het actuele Nederlandse taalbeleid besproken en komen relevante theorieën aan bod op het gebied van Nederlands als tweede taal en meertaligheid. Hoofdstuk 4 geeft inzicht in de methoden die zijn gebruikt voor het onderzoeken van het Nederlandse taalgebruik van Spaanstaligen in Amsterdam. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de Spaanstalige gemeenschap als geheel. In hoofdstuk 6 worden de resultaten besproken op het gebied van gevolgde cursussen Nederlands. In hoofdstuk 7 komt het gebruik van de Nederlandse taal voor sociale- en economische zelfredzaamheid aan bod. Hoofdstuk 8 bevat de conclusie waarin duidelijk wordt in hoeverre de Nederlandse taal voor Spaanstaligen van belang is voor sociale en economische zelfredzaamheid. Tot slot wordt in hoofdstuk 9 een advies gegeven aan de gemeente Amsterdam op het gebied van taalbeleid.

Hoofdstuk 2

Spaanstalige migranten en de migratiegeschiedenis naar Nederland

In dit hoofdstuk wordt eerst informatie gegeven over de Spaanse taal wereldwijd en de hoeveelheid Spaanstalige migranten in Nederland en Amsterdam. Daarna wordt dieper ingegaan op de diversiteit binnen de Spaanstalige gemeenschap, de migratiegeschiedenis en de actuele migratie van Spaanstaligen naar Nederland. Deze informatie is van belang om inzicht te krijgen in de achtergrond en het perspectief van de huidige Spaanstalige migranten in Amsterdam.

2.1 De Spaanse taal wereldwijd en Spaanstaligen in Nederland en Amsterdam

Spaans wordt in 31 landen gesproken, is de tweede grootste wereldtaal en in 21 landen de officiële taal (Ethnologue, 2014). Landen waar Spaans wel wordt gesproken maar waar deze geen officiële taal is, zijn bijvoorbeeld Belize, Brazilië, de Filipijnen, Marokko en de Verenigde Staten (STANSW, 2014). De wereldwijde verspreiding van de Spaanse taal vindt zijn oorsprong in de vijftiende en zestiende eeuw toen de Spaanse taal werd overgedragen naar andere delen van de wereld door onder andere Spaanse soldaten, kolonisten en priesters. De gebieden waar het gebruik van de Spaanse taal werd ingevoerd waren voornamelijk de Canarische eilanden, Amerika, het Middellandse Zee gebied, de Balkan en de Filipijnen (Penny 2002: 22). Spaanse kolonisten brachten de taal mee naar gekoloniseerde gebieden maar het verschilde per gebied hoe sterk deze taal werd overgebracht op de inheems bevolking. Op de Filipijnen werd de Spaanse taal alleen gebruikt door de heersende klasse. Dit in tegenstelling tot de Canarische eilanden en Latijns-Amerika waar de Spaanse taal werd ingevoerd als nationale taal (ibid: 29). Voor de komst van de Europese kolonisten waren in Latijns-Amerika ongeveer 170 grote linguïstische families aanwezig die volgens sommige wetenschappers 2000 verschillende talen vertegenwoordigden (García et al. 2010: 357; Moreno Fernández 2006: 2). Toen rond de negentiende eeuw antikoloniale bewegingen opkwamen bleef de Spaanssprekende elite de macht behouden. De eerste onafhankelijke overheden in Latijns-Amerika stimuleerde het gebruik van de Spaanse taal om nationalistische homogeniteit te bevorderen. De Spaanse taal is daarnaast ook verspreid door Spaanstalige migranten die in hun nieuwe woonomgeving Spaanstalige gemeenschappen vormen zoals in de Verenigde Staten te zien is (Penny 2002: 32; García et al. 2010: 357/358).

Voor dit onderzoek zijn alleen migranten onderzocht die afkomstig zijn uit landen waar Spaans de officiële taal is. Hiervan bevinden de meeste landen zich in Latijns-Amerika, alleen Spanje ligt in Europa en Equatoriaal-Guinea in Afrika. In 2013 waren 32.349 Spaanstaligen woonachtig in Nederland. Van de 21 landen waar Spaans de officiële taal is, worden alleen Puerto Ricanen niet vertegenwoordigd in Nederland. De grootste groep Spaanstaligen zijn Spanjaarden gevolgd door Colombianen en Mexicanen (zie tabel 1, blz.9). Hetzelfde geldt voor de 5.395 Spaanstalige migranten die in 2013 in Amsterdam woonachtig waren (zie tabel 2, blz.10). In beide tabellen zijn Spaanstalige illegalen, Spaanstalige migranten die niet staan ingeschreven en bipatriden¹ niet weergegeven.

Een migrant wordt vaak beschreven als iemand die de intentie heeft om langer dan een jaar in een ander land te verblijven. Vooral aan internationale migratie naar Nederland toe wordt op maatschappelijk en politiek gebied veel aandacht gegeven (Jennissen 2009: 3/4). Opvallend is dat de politiek en de media weinig aandacht besteden aan de groep Spaanstalige migranten in Nederland. Er bestaat weinig informatie over deze groep ondanks het feit dat zij wel bijdragen aan de culturele en economische diversiteit waar Nederland ook van profiteert (Van Vliet & Hengeveld 2011: 5). Door dit scriptieonderzoek wil ik de aanwezigheid en het belang van deze onopvallende Spaanstalige gemeenschap aantonen.

Internationale migratie is geen nieuw fenomeen maar nieuwe technologieën op het gebied van transport en communicatie maken internationale migratie aantrekkelijker en de afstand tussen het herkomstland en het bestemmingsland kleiner (Nieves Rico 2006: 2-4). Het is duidelijk dat de motivatie om internationaal te migreren toeneemt tijdens periodes van nationale economische verslechtering (Gilbert 2004: 100). De migratiestromingen van Spaanstaligen naar Nederland die het meest beschreven worden in de literatuur zijn arbeidsmigratie en asielmigratie (Kroon & Vallen 1989; Ten Doesschate 1993; Wijkhuis et al. 2009; Van Vliet & Hengeveld 2011). Bij arbeidsmigratie wordt de migrant gestimuleerd het thuisland te verlaten vanwege beschikbaar werk in Nederland en een tekort aan werk in het thuisland. Bij asielmigratie is de onveilige situatie in het thuisland de motivatie om te migreren. De asielmigrant heeft hierdoor geen duidelijkheid over wanneer hij of zij weer terug zou kunnen naar zijn of haar thuisland. Bovendien heeft de asielmigrant te kampen met een verwerkingsproces veroorzaakt door de onveilige situatie in zijn of haar herkomstland. Omdat vluchtelingen zich vaak blijven bezighouden met hun herkomstland is het voor hen moeilijk om zich open te stellen voor de Nederlandse samenleving wat het integratieproces kan

¹ Een persoon is bipatride wanneer hij of zij meer dan één nationaliteit bezit.

tegenwerken (Van Vliet & Hengeveld 2011: 17). Migratie vindt echter niet alleen plaats door economische noodzaak of politiek geweld maar ook vanwege kosmopolitische levensstijlen (Paerregaard 2002: 1). Andere migratietypen die veel voorkomen zijn bijvoorbeeld gezinsmigratie, liefdesmigratie en studiemigratie (Van Vliet & Hengeveld 2011: 5). Om toegang te krijgen tot Nederland speelt de nationaliteit van de migrant een belangrijke rol. Het hebben van een Nederlandse of Europese nationaliteit houdt in dat de migrant zich zonder verdere restricties in Nederland kan vestigen (Jennissen 2009: 14).

Tabel 1: Spaanstaligen in Nederland, 2013

Nationaliteit	2010	2013
Argentijns	574	569
Boliviaans	251	214
Chileens	857	911
Colombiaans	2.168	2.161
Costa Ricaans	169	200
Cubaans	571	468
Dominicaans	1.189	1.081
Ecuadoraans	700	628
Equatoriaal-Guinees	5	3
Guatemalteeks	115	120
Hondurees	95	97
Mexicaans	1.438	1.734
Nicaraguaans	89	116
Panamees	59	64
Paraguayaan	41	47
Peruaans	1.049	1.089
Salvadoraans	61	77
Spaans	18.132	21.940
Uruguayaan	82	77
Venezolaans	764	753
Totaal Spaanstaligen	28.409	32.349

Gebaseerd op: (CBS, 2014a)

Tabel 2: Spaanstaligen in Amsterdam, 2013

Nationaliteit	Aantal inwoners
Argentijns	132
Boliviaans	46
Chileens	176
Colombiaans	364
Costa Ricaans	23
Cubaans	76
Dominicaans	212
Ecuadoraans	139
Equatoriaal-Guinees	1
Guatemalteeks	10
Hondurees	14
Mexicaans	255
Nicaraguaans	7
Panamees	8
Paraguayaans	4
Peruaans	143
Salvadoraans	10
Spaans	3.649
Uruguayaans	21
Venezolaans	105
Totaal Spaanstaligen	5.395

Gebaseerd op: (Bureau Onderzoek en Statistiek, 2013a)

Veel Europese steden hebben steeds meer te maken met culturele en etnische diversiteit (Mak 2006: 300). Zodoende is ook Amsterdam een populaire bestemming voor internationale migranten. In januari 2014 telde de gemeente Amsterdam 180 verschillende nationaliteiten (Bureau Onderzoek en Statistiek, 2014). Over het algemeen is met name in urbane gebieden culturele diversiteit goed zichtbaar en leidt linguïstische variatie tot meertalige communicatie (Redder 2013: 258). Meertaligheid is in Amsterdam onderdeel geworden van het dagelijks

leven en duidelijk waar te nemen wanneer je op straat loopt. In verschillende Europese landen zijn onderzoeken verricht naar de talen die op landelijk niveau gesproken worden. Opvallend is dat Nederland behoort tot een van de vijf landen die geen gegevens verzamelen over de talen die gesproken worden door de inwoners van het land (Extra & Yağmur 2012: 7). Voor Spaanstalige migranten is Amsterdam de populairste woonplaats gevolgd door Rotterdam² (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2014b). Zie bijlage 1 (blz.89) voor een vergelijking tussen de vertegenwoordigde Spaanstalige nationaliteiten in Amsterdam en Rotterdam.

De aanwezigheid van migranten zorgt ervoor dat culturele diversiteit een belangrijk kenmerk is van de Nederlandse samenleving. Daarnaast is het relevant om op te merken dat binnen één specifieke groep migranten ook veel diversiteit bestaat. Vertovec (2007) gebruikt de term super-diversiteit om aan te geven dat diversiteit niet alleen bestaat uit etnische diversiteit maar dat binnen een etnische groep ook verschillen bestaan op het gebied van bijvoorbeeld (immigranten) status, werkervaring, opleiding, gender en leeftijd. Hij pleit voor een perspectief op diversiteit waarbij rekening wordt gehouden met deze verschillende dimensies (Vertovec 2007: 2025/2026). In plaats van de Spaanstalige migrantengemeenschap te zien als een homogene groep wordt in deze scriptie rekening gehouden met individuele verschillen, met de super-diversiteit. Zo komen onder andere de dimensies migratiereden, herkomstland, opleiding, leeftijd en beroep aan bod. De diversiteit van Spaanstalige migranten is bijvoorbeeld zichtbaar bij de cursussen Nederlands voor Spaanstaligen bij *Casa Migrante* in Amsterdam. Het leerlingenbestand is extreem gevarieerd, van een hoogopgeleide politieke vluchtelingen uit Cuba met meerdere universitaire titels tot een illegale schoenpoetser uit Colombia die de lagere school niet heeft afgemaakt (Van Vliet & Hengeveld 2011: 10).

2.2 Migratiegeschiedenis van Spaanstaligen naar Nederland

Na de tweede wereldoorlog kwam er een migratiegolf naar Nederland op gang vanwege de economische groei en het tekort aan arbeiders. Eind jaren 50 kwamen de eerste groepen Spaanstalige migranten naar Nederland. In de jaren daarvoor ging het om zulke kleine aantallen dat in een volkstellingen in 1930 Spaanstalige migranten niet werden genoemd. Spaanse en andere Zuid-Europese arbeiders werden vanaf de jaren 50 uitgenodigd om het

² Voor de statistische gegevens van de gemeente Rotterdam is via e-mail informatie opgevraagd aan het Dienstencentrum Onderzoek en Business Intelligence. Deze gegevens zijn niet verkrijgbaar in een publicatie of via de website.

tekort aan arbeiders in de industrie op te vullen. Deze arbeidsmigranten werkten voornamelijk in de metaalindustrie, de scheepsbouw, de hoogovens, de Limburgse mijnen, de textielindustrie en de vleesverwerkingsindustrie. Tussen 1964 en 1971 arriveerden er rond de 50.000 Spanjaarden in Nederland. Toen in 1973 de economie in Nederland omsloeg vanwege een recessie werden migratierestricties ingevoerd en keerden veel Spanjaarden terug naar hun geboorteland (Van Vliet & Hengeveld 2011: 4; Jennissen 2009: 6/7). Ook in Amsterdam was deze recessie merkbaar waardoor met name veel arbeidsplaatsen in de industriesector verdwenen (Mak 2006: 122/123). Opvallend was dat in vergelijking met andere groepen arbeidsmigranten uit die tijd (zoals Italianen, Marokkanen, Portugezen en Turken) weinig Spanjaarden zich wilden naturaliseren tot Nederlander. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat veel Spanjaarden naast de economische motivatie om te migreren ook een politieke motivatie hadden vanwege het dictatoriale regime van Franco. Toen Franco in 1975 overleed was dit voor politiek gemotiveerde migranten een reden om terug te keren naar Spanje (Van Vliet & Hengeveld 2011: 4/5; Jennissen 2009: 7). Eind jaren 80 waren er nog rond de 17.500 Spaanse arbeidsmigranten in Nederland (Kroon & Vallen 1989: 17).

Tussen 1964 en 1976 ontstonden in Latijns-Amerika veel politieke spanningen vanwege economische verslechtering wat als gevolg had dat democratieën plaatsmaakten voor autoritaire regimes (Silva 2004: 141). Hierdoor was er vanaf de jaren 70 wereldwijd een grote vluchtelingenstroom van Latijns-Amerika naar West-Europa en Noord-Amerika (Ten Doesschate 1993: 15). Dit waren voornamelijk politieke vluchtelingen voor rechts-autoritaire regimes uit onder meer Argentinië, Bolivia, Chili, Peru en Uruguay. Chili en Argentinië behoorden tussen 1970 en 1980 tot de landen met de meest gesloten autoritaire politieke systemen met militaire overheersing (Silva 2004: 144). De meeste vluchtelingen uit die periode die naar Nederland kwamen waren Chilenen. Op 11 september 1973 vond er in Chili een staatsgreep plaats waardoor de regering van Salvador Allende³ omvergeworpen werd en president Allende werd vermoord. Een militaire junta onder leiding van generaal Pinochet nam de macht over. Er ontstond een dictatuur van openlijke onderdrukking en vervolging die zeventien jaar stand hield. Tussen 11 en 25 september 1973 werden bijna 2800 mensen gedood en raakte een groot aantal mensen vermist. UNHCR⁴ deed een beroep op diverse landen om vluchtelingen uit Chili op te vangen. Tussen 1973 en 1979 heeft Nederland ruim 1000 vluchtelingen uit Chili opgevangen en een kleiner aantal vluchtelingen uit Argentinië.

³ Opgericht in 1971 en bestaande uit een coalitie van socialisten, links radicalen, republikeinen en communisten.

⁴ *United Nations High Commissioner for Refugees* / het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN.

Ten tijde van de regering van Allende waren veel Latijns-Amerikanen uit landen met conservatieve autoritaire regeringen of dictaturen naar Chili gevlucht. Ook zij zochten na de staatsgreep van Pinochet bescherming in onder meer West-Europa (Ten Doesschate 1993:16 & 73/74; Van Vliet & Hengeveld 2011:4/5 & 16; Wijkhuijs et al. 2009: 96/97).

Vanaf de jaren 80 kwam vanwege een economische crisis ook een economische vluchtelingenstroom uit Latijns-Amerika op gang. Veel Zuid-Amerikaanse migranten kozen voor Europa als bestemming omdat de Verenigde Staten voor hun in die tijd een vijandig imago had en Europa gezien werd als democratischer (Van Vliet & Hengeveld 2011: 20). Eind jaren 80 waren er rond de 1.700 Chileense vluchtelingen in Nederland (Kroon & Vallen 1989: 17).

2.3 Actuele migratie van Spaanstaligen naar Nederland

De huidige economische crisis heeft ervoor gezorgd dat de werkloosheid in veel landen in Europa is toegenomen. In februari 2014 was het gemiddelde werkloosheid percentage in de Europese Unie 10,6%. Griekenland en Spanje zijn de landen binnen de Europese Unie met de hoogste werkloosheidspercentages (Ministerio de Empleo y de Seguridad Social 2014: 11). In 2013 had Spanje een werkloosheid percentage van 26,36 % waarvan de meeste werklozen zich bevonden in de categorie jongeren. Eind 2013 zat 55,1% van de Spaanse jongeren thuis zonder werk (ibid: 30 & 133). Veel Spaanse jongeren worden door dit weinig rooskleurige toekomstperspectief gemotiveerd om naar het noorden van Europa te migreren waar de werkloosheid percentages minder hoog zijn. Zodoende komen ook veel Spaanse migranten in Nederland terecht. In Amsterdam is de afgelopen jaren het aantal Europese migranten sterk toegenomen. De grootste toename komt voornamelijk uit de groep Oost- en Zuid-Europese migranten. Binnen de groep Zuid-Europeanen is vanaf 2007 een grote stijging waar te nemen in het aantal Fransen, Italianen en Spanjaarden (Bureau Onderzoek en Statistiek 2013b: 10). Zoals in tabel 1 (blz.9) is te zien is het aantal Spaanse migranten in Nederland tussen 2010 en 2013 met 3808 personen gegroeid.

Uit de regio Latijns-Amerika komen recentelijk vooral asielmigranten uit Colombia vanwege guerrilla bedreigingen en geweld. In Latijns-Amerika zijn de vluchtelingenstromingen binnen het continent van 3% in 2000 toegenomen naar 11% in 2007. In 2012 en 2013 behoorde Colombia tot de top 10 van de herkomstlanden waar de meeste vluchtelingen vandaan komen.

In 2013 waren er 14.069 Colombiaanse vreemdelingen⁵ in Nederland (VluchtelingenWerk Nederland 2013: 4 & 29; Van Vliet & Hengeveld 2011: 38; Wijkhuijs et al. 2009: 109). Dit verklaart het feit dat Colombianen na de groep Spaanse migranten de tweede grootste groep Spaanstalige migranten zijn in Nederland (zie tabel 1, blz.9).

De wereldwijde toegenomen mobiliteit, gestimuleerd door technologische ontwikkelingen, heeft het perspectief op de concepten afstand en tijd veranderd. Het transport gaat steeds sneller en communicatiemiddelen zoals Skype zorgen ervoor dat contact met vrienden en familie in het thuisland wordt vergemakkelijkt. Ook in Europa wordt mobiliteit gestimuleerd door bijvoorbeeld uitwisselingen voor studenten binnen het continent zoals de Erasmusuitwisseling. Het besluit om te migreren vanwege economische of sociale redenen wordt niet of nauwelijks belemmerd door reisafstand. Amsterdam is een goed voorbeeld van een stad waar deze internationalisering zichtbaar is. Daarom worden in deze scriptie Spaanstalige migranten onderzocht die zijn opgegroeid met het moderne concept van afstand en tijd en actief onderdeel uitmaken van de hedendaagse internationale gemeenschap van Amsterdam.

⁵ Eerste en tweede generatie.

Hoofdstuk 3

Theoretisch kader: taalbeleid, NT2 en meertaligheid

De rode draad van dit onderzoek is om te achterhalen of kennis van de Nederlandse taal voor Spaanstaligen essentieel is voor hun sociale en economische zelfredzaamheid. Om het perspectief van deze Spaanstalige migranten te begrijpen wordt eerst dieper ingegaan op het Nederlandse taalbeleid en de inburgering. Vervolgens wordt besproken welke aspecten van belang zijn voor het leren van Nederlands als tweede taal. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het cursorisch leren van een taal en het informeel leren van een taal. Daarna wordt het begrip meertaligheid onder de loep genomen en verbonden met relevante theorieën. Tot slot worden de hoofdvraag en de bijbehorende deelvragen gepresenteerd en zal duidelijk worden wat het maatschappelijk en wetenschappelijk belang van het onderzoek is.

3.1 Taalbeleid in Nederland

Het huidige Nederlandse taalbeleid is gericht op het stimuleren van migranten om de Nederlandse taal te leren. Vanaf 2007 is het voor migranten die van buiten de Europese Unie afkomstig zijn verplicht om deel te nemen aan het inburgeringstraject en sinds 2013 moeten ze dit zelf bekostigen, hoewel er voor bepaalde groepen wel vergoedingen beschikbaar zijn. Ook wordt voor bepaalde groepen migranten zoals kennismigranten⁶ en studenten een uitzondering gemaakt. Daarnaast moeten migranten die al voor een langere periode in Nederland woonachtig zijn ook binnen een termijn aan deze inburgeringsplicht voldoen. Zodra die termijn wordt overschreden volgt een boetetraject. Voor migranten van binnen de Europese Unie⁷ is inburgeren vrijwillig. Het inburgeringstraject wordt afgesloten met een inburgeringsexamen. Dit examen is gericht op de beheersing van de Nederlandse taal en kennis van de Nederlandse samenleving. De inburgering wordt door de overheid als instrument gebruikt om integratie te bevorderen. Kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse samenleving is volgens de overheid van belang om als migrant sociaal en economisch zelfredzaam te kunnen zijn (Overheid, 2014; Dienst Uitvoering Onderwijs, 2014;

⁶ Kennismigranten zijn hoogopgeleide immigranten met de nationaliteit van een land buiten de EU, de Europese Economische Ruimte (EER) of Zwitserland, die toestemming hebben om in Nederland te werken op grond van hun wetenschappelijke kennis (Rijksoverheid, 2014a)

⁷ Of een andere staat die partij is bij de Overeenkomst betreffende de EER of Zwitserland.

Voorbij 2007: 25). Zodoende wordt ook van Spaanstalige Amsterdammers verwacht dat ze de Nederlandse taal beheersen of aan het leren zijn en die toepassen in het dagelijks leven.

Het huidige taalbeleid in Nederland is te verbinden met de traditionele Europese taalideologie dat één taal de natie vertegenwoordigt. Toen natievorming in Europa ontstond na de Franse Revolutie in de achttiende eeuw werd taal ingezet als middel om een gevoel van gemeenschappelijkheid te creëren binnen de natie. Taalplanning werd gezien als een essentieel onderdeel van natievorming waarbij taal werd verbonden aan territorium en nationale identiteit (Ehlich 2010: 13; Wright 2004: 8; Weber & Horner 2012: 18). Tegenwoordig wordt in Europa geprobeerd om de meertaligheid van het continent te behouden en wordt deze gezien als onderdeel van het Europees erfgoed. Elke Europese natie heeft een taal die de natie symboliseert. Die mag niet verloren gaan omdat deze taal verbonden is met de geschiedenis van het land (Blommaert 1996: 14-15).

Het benadrukken van één nationale homogene cultuur en taal kan naast de symbolische functie als historisch erfgoed echter ook fungeren als middel voor sociale onderdrukking. Taalplanning kan worden ingezet om de linguïstische diversiteit en complexiteit van een land te verminderen in het kader van efficiëntie en nationale integratie (ibid: 15; Fishman 1989: 102). Nationale talen en culturen worden daarbij gezien als een verrijking en als een voorwaarde voor integratie. Het behouden van culturele en linguïstische diversiteit van immigrantegroepen wordt meestal gezien als een obstakel voor integratie (Barni & Extra 2008: 17). Er wordt verwacht dat immigranten de nationale taal leren en deze toepassen in hun eigen familieomgeving. Door diensten en producten van de samenleving alleen in de nationale taal aan te bieden worden immigranten gestimuleerd om de nationale taal en de bijbehorende cultuur ook toe te passen in hun thuissituatie. Hierdoor krijgt hun moedertaal een minder dominante rol (Fishman 1989: 225). Taalbeleid kan een ideologische strategie uitdragen die verbonden is met de overheersing en onderdrukking van bepaalde sociale groepen. Hierdoor ontstaan gevoelens van inclusie of uitsluiting (García 2010: 519).

Opvallend en weinig besproken is het feit dat niet alle immigranten gelijkwaardig worden gestimuleerd om de Nederlandse taal te leren. Nederlands als tweede taal wordt vooral ingezet als middel om minderheidsgroeperingen de mogelijkheid te geven om economische vooruitgang en sociale stijging te bewerkstelligen. Het is moeilijk om te bepalen voor welke banen Nederlandse taalvaardigheid noodzakelijk is of wanneer deze taalvaardigheid als schijnargument wordt gebruikt voor een onrechtvaardige behandeling (Kroon & Vallen 1989: 26). Er wordt weinig gesproken over bijvoorbeeld de aanwezigheid van internationale en

anderstalige bedrijven in Nederland. Daar is de voertaal vaak een andere taal dan het Nederlands, bijvoorbeeld het Engels. Deze bedrijven trekken internationale medewerkers aan en van de Nederlandse beroepsbevolking wordt verwacht dat ze zich linguïstisch aanpassen aan de voertaal van het bedrijf. Anderstalige arbeiders van deze internationale bedrijven hoeven geen Nederlands te leren om economisch en sociaal hoger op te komen. Ze plaatsen hun kinderen in Nederland op een internationale school en creëren geen problemen voor de samenleving. Dit voorbeeld laat zien dat het stimuleren van het leren van de Nederlandse taal voor sociale zelfredzaamheid en succes op de arbeidsmarkt gebaseerd is op sociaaleconomische verhoudingen. Als er economisch winst te behalen is voor de Nederlandse samenleving wordt het leren van de Nederlandse taal niet opgedrongen (Van Passel 1986: 7). In dit scriptieonderzoek zal duidelijk worden of binnen de Spaanstalige gemeenschap ook diversiteit bestaat op het gebied van het gebruik van de Nederlandse taal op het werk. En zo ja, of deze diversiteit wordt beïnvloed door de talenkennis van de migrant en de arbeidssector waar hij of zij werkzaam is. De resultaten hiervan worden besproken in Hoofdstuk 7, paragraaf 7.4 De Nederlandse taal binnen het domein werk (blz.69).

3.2 Nederlands als tweede taal

Het begrip Nederlands als tweede taal (NT2) verwijst naar mensen die de Nederlandse taal leren maar zelf een andere moedertaal hebben. Daarnaast bevinden deze mensen zich in een gemeenschap waar Nederlands de omgangstaal is. Mensen die Nederlands leren maar zich niet in een gemeenschap bevinden waar Nederlands de voertaal is leren Nederlands als vreemde taal (NVT) (Kalsbeek 2001: 23). Nederlands als tweede taal bestaat uit verschillende niveaus en heeft als doel om de sociale redzaamheid van de anderstalige burger te versterken (Van der Linden 1995: 21; Litjens 1990: 9).

In dit onderzoek gaat het om volwassenen die Nederlands als tweede taal leren. Bij kinderen vinden cognitieve en talige ontwikkelingen tegelijkertijd plaats. Volgens Van der Linden (1995) hebben volwassenen voor het leren van een nieuwe taal alleen nieuwe vormen nodig, zoals woorden en structuren, omdat het cognitieve ontwikkelingsproces al heeft plaats gevonden (Van der Linden 1995: 9/10). Het leren van een vreemde of tweede taal is echter niet alleen gericht op talige vormen maar ook op culturele aspecten van taal. Op het moment dat kinderen hun moedertaal leren worden ze ook (onbewust) gesocialiseerd en verwerven ze kennis op het gebied van normen en waarden die gelden binnen een maatschappij (Van Baalen et al. 2003: 113). Volwassenen worden niet onbewust gesocialiseerd waardoor zij voor

het leren van een taal ook aandacht moeten besteden aan wat Van Baalen et al. (2003) taalsocialisatie noemen (ibid: 114). Dit wil zeggen dat tijdens het proces van taalverwerving kennis over de achterliggende culturele patronen van een taal van belang zijn om succesvolle taalcompetentie te ontwikkelen (ibid: 146).

Er zijn verschillende individuele en sociaalpsychologische factoren die van invloed zijn op hoe snel en effectief volwassenen een nieuwe taal leren. Van invloed zijn bijvoorbeeld leeftijd, moedertaal, leerervaringen, motivatie, leerdoelen, sociale activiteiten etc. Bij volwassenen zijn deze factoren erg verschillend waardoor zij als NT2 leerlingen geen homogene groep vormen (Van der Linden 1995: 10/11; Nortier 2009: 77-81). In dit scriptieonderzoek worden de leerervaringen van Spaanstalige migranten in Amsterdam onderzocht. Daarbij wordt aandacht besteed aan verschillende factoren die van invloed zijn op het wel of niet leren en toepassen van de Nederlandse taal. Hierdoor zal uiteindelijk duidelijk worden in hoeverre de Nederlandse taal voor Spaanstalige migranten in Amsterdam noodzakelijk is voor hun sociale en economische zelfredzaamheid.

3.2.1 Communicatie en sociale interactie

Tot de jaren 50 waren de traditionele onderwijsmethoden voor het leren van een vreemde taal gericht op grammatica, lezen en schrijven. Door de jaren heen heeft de communicatieve benadering voor het leren van een vreemde taal een steeds dominantere plek gekregen binnen de taalonderwijspedagogie (Kern & Liddicoat 2011: 18/19). Een paradoxale eigenschap van taalverwerving is dat de persoon die een taal wil leren, moet communiceren om te leren en moet leren communiceren. Interactie met de lokale bevolking is een essentieel onderdeel van tweede taalverwerving omdat er wederzijdse feedback gegeven kan worden. Deze feedback is van cruciaal belang om de taalverwerver te helpen bij het achterhalen van (woord)betekenissen, het ontdekken van (on)regelmatigheden en het oplossen en signaleren van misverstanden (Extra 1989: 51/52; Litjens 1990: 26).

Mondelinge taalvaardigheden, zoals spreken en luisteren, worden ook wel omschreven als algemene dagelijkse taalvaardigheid. Schriftelijke taalvaardigheden worden gezien als cognitief-schoolse taalvaardigheid (Litjens 1990: 31). Daarnaast kan er een onderscheid gemaakt worden tussen de dimensies cognitieve inspanning en contextuele ondersteuning. In situaties waar weinig ondersteunende context aanwezig is en waar cognitief moeilijke boodschappen verbaal duidelijk moeten worden gemaakt zoals het geval is bij formele situaties, officiële gelegenheden of bij openbare instanties, zal de taalgebruiker een beroep

moeten doen op de cognitief-schoolse taalvaardigheden. In alledaagse situaties, met veel context en waar informeel over bekende onderwerpen wordt gepraat wordt eerder gebruik gemaakt van de algemene dagelijkse taalvaardigheid. Voor deze laatstgenoemde vaardigheid wordt de term sociale redzaamheid gebruikt (ibid: 31).

Op het moment dat een tweede taal wordt geleerd en ingezet voor communicatie met de lokale bevolking is voornamelijk de begrijpbaarheid en verstaanbaarheid van de anderstalige van belang. Als een anderstalige zich in het Nederlands wil uitdrukken verliest hij of zij een deel van de mogelijkheden die hij of zij wel beschikbaar heeft in de moedertaal. Moeite met communiceren ontstaat vaak uit schaamte en angst voor vernedering of leedvermaak door de lokale bevolking. Hierdoor kan de anderstalige geblokkeerd raken en het gevoel krijgen een tweederangsburger te zijn. De anderstalige ondergaat een bewustwording dat hij of zij in zijn of haar herkomstland onderdeel van de meerderheidsgroep was en in Nederland daar ineens niet meer toe behoort (van Passel 1986: 13). Uit een interview⁸ met een voormalig NT2 docent blijkt duidelijk hoe deze schaamte voor spreken in verband staat met de intimiteit van taal en het gebruik van taal.

'Taal is zo iets intiems van je. Dat je, ehh hoe heet het, je kan zeggen bloot en naakt is intiem maar taal is dat ook, zo iets intiems van je. {...} maar ja als je daar bang voor bent voor de schaamte en soms kan je ook vernederd worden in de taal door de mensen die je dan heel grof zitten te verbeteren of wat dan ook. {...} Dat is heel vernederend om zo op je taal aangesproken te worden. {...} Nederlanders beseffen soms ook niet hoe je mensen kunt vernederen in hun taal omdat het zo iets intiems is. Dat is best wel ook een aspect van ga je de taal gebruiken ja of niet en hoe.'

(Vapiano, 23-4-2014 Amsterdam, voormalig NT2 docent ROC Amsterdam)

Het verschilt per individu wanneer en hoe de stap wordt genomen om te beginnen met spreken in de nieuw verworven taal. Zoals Kern en Liddicoat (2011: 21) beschrijven leidt kennis op het gebied van grammatica niet automatisch tot succesvolle communicatie. Litjens (1990) en Ellis (1986) onderscheiden twee soorten individuen die op verschillende manieren informatie verwerken en verwerven. Aan de ene kant zijn er de veldafhankelijke personen die meer succesvol zijn in ongestuurde natuurlijke situaties en aan de andere kant de

⁸ Alle interviewfragmenten in deze scriptie zijn gepresenteerd in spreektaal. Onderbrekingen en versprekingen zijn niet door de auteur aangepast om de gesproken tekst van de spreker zo min mogelijk te beïnvloeden.

veldonafhankelijke personen die juist meer gericht zijn op onderwijssituaties (Litjens 1990: 18; Ellis 1986: 115).

De begrippen veldafhankelijk en veldonafhankelijk komen oorspronkelijk uit onderzoek naar waarnemingen. Het gaat hierbij om de mate waarin personen onderdelen van het visuele veld dat wordt waargenomen kunnen loskoppelen van hun omgeving. Personen die de beïnvloeding van de visuele omgeving kunnen uitschakelen worden veldonafhankelijk genoemd en personen die zich gemakkelijk laten beïnvloeden door de visuele omgeving veldafhankelijk (Haanstra 1998: 48). Litjens (1990) en Ellis (1986) hebben deze begrippen toegepast op het proces van taalverwerving. Zie tabel 3 voor een overzicht van de eigenschappen per individu.

Tabel 3: Leerstijlen (Litjens 1990: 19; Ellis 1986: 115)

Veldafhankelijk	Veldonafhankelijk
Persoonlijk georiënteerd Vertrouwt bij het opnemen van informatie uit de werkelijkheid op de buitenwereld.	Niet persoonlijk georiënteerd Vertrouwt bij het opnemen van informatie uit de werkelijkheid vooral op zichzelf.
Holistisch Ziet een veld als een geheel en niet als een samenstel van delen.	Analytisch Bekijkt een veld op afzonderlijke componenten: onderscheidt delen van het geheel.
Afhankelijk Het zelfbeeld krijgt vooral vorm in interactie met anderen.	Onafhankelijk De identiteit is minder afhankelijk van interactie met anderen.
Sociaal gevoelig Een grotere vaardigheid in interpersoonlijke contacten.	Niet zo sociaal gevoelig Een mindere vaardigheid in interpersoonlijke contacten.

De veldafhankelijk personen leren makkelijker buiten het onderwijs om in ongestuurde situaties waarbij een beroep wordt gedaan op sociale vaardigheden. Deze leerstijl heeft als voordeel dat sneller en meer contact wordt gelegd met mensen voor wie het Nederlands de moedertaal is. Taalcontact met *native speakers* is een belangrijke factor voor het leren van een tweede taal. Zowel de kwantiteit als kwaliteit van het contact met Nederlandstaligen beïnvloedt het succes van het taalverwervingsproces. Van invloed is bijvoorbeeld de taal die thuis, op het werk of in de vrijetijd wordt gesproken (Litjens 1990: 19-25; Extra 1989: 53). Veldafhankelijke personen zijn tijdens het leren van een taal gericht op het actief gebruik van deze taal tijdens communicatieve situaties in verschillende omgevingen. Veldonafhankelijke personen focussen voor het leren van een taal op onderwijs gerelateerde situaties en kiezen er

minder snel voor om tijdens een communicatieve situatie in een andere omgeving gebruik te maken van de nieuwe taal dan ze aan het leren zijn.

Kern en Liddicoat (2011) gebruiken in plaats van de termen veldafhankelijk en veldonafhankelijk de termen spreker en acteur. Zij zijn van mening dat het individu die een vreemde taal aan het leren is opgesplitst kan worden in een spreker en een acteur. Aan de ene kant komt de beheersing van een taal op intrapersonaal niveau tot stand. Het individu die de taal wil leren bestudeert de taal individueel op mentaal niveau (veldonafhankelijk). Maar aan de andere kant wordt een goede beheersing van een vreemde taal ook bereikt op interpersoonlijk niveau. Het individu wordt gezien als een acteur die door middel van sociale interactie met mensen veel kan leren over de te verwerven taal (veldafhankelijk). De nadruk op het belang van sociale interactie zorgt ervoor dat taal niet meer wordt gezien als een vast en autonoom systeem maar als een dynamische en semiotische bron. Het individu kan tekens en symbolen van een taal gebruiken in combinatie met andere bronnen om te acteren en communiceren in de sociale wereld (Kern & Liddicoat 2011: 18/19).

3.2.2 Informeel leren

Om de leerstijl gericht op communicatie met *native speakers* buiten het onderwijs om te definiëren worden veel verschillende begrippen gebruikt. Het *European Centre for Modern Languages* gebruikt hiervoor het begrip informeel leren en beschrijft dit als het onbewust leren dat voortvloeit uit activiteiten van het dagelijkse leven gerelateerd aan werk, familie of vrijetijd. Bij informeel leren wordt niet vooraf bepaald wat de leerdoelen zijn en hoeveel beschikbare tijd of studieondersteuning er is. Daarnaast bestaat ook het begrip niet-formeel leren. Dit wordt gedefinieerd als bewust leren waarbij activiteiten in het leerprogramma worden geïntegreerd die niet per definitie aangewezen zijn als leermomenten. Niet-formeel wordt ook omschreven als half-gestructureerd leren (European Centre for Modern Languages, 2014b).

Informeel en niet-formeel leren zijn methoden die veel gebruikt worden door individuen die een voorkeur hebben voor veldafhankelijk leren op interpersoonlijk niveau. Informeel leren gebeurt onbewust maar een individu die sociaal vaardig is en regelmatig interactie met anderen heeft vergroot hierbij de kansen om informeel te leren. Het feit dat informeel leren onbewust plaatsvindt tijdens dagelijkse activiteiten zorgt ervoor dat ook individuen met een veldonafhankelijke voorkeur informele leermomenten ervaren. In dit

scriptieonderzoek wordt informeel leren onderzocht door de communicatieve ervaringen van Spaanstalige migranten met de lokale bevolking in Amsterdam te analyseren. Uit de beschrijving van deze ervaringen zal blijken in hoeverre Nederlandstalige communicatie met de lokale bevolking noodzakelijk is voor de sociale en economische zelfredzaamheid van Spaanstalige migranten in Amsterdam.

3.3 Meertaligheid

Er zijn meer mensen op de wereld die in hun dagelijks leven gebruik maken van meerdere talen dan mensen die hun gehele leven alleen één taal gebruiken. Ondanks het feit dat meertaligheid vaker op de wereld voorkomt dan eentaligheid wordt het gebruik van één taal meestal gezien als de linguïstische standaard van de mens (Cruz-Ferreira 2010: 5-7). Dit eentalbeleid is ook terug te zien in de traditionele Europese taalideologie van de natiestaat waarbij één land één taal en één cultuur vertegenwoordigt. Taal wordt hierdoor verbonden aan territorium en nationale identiteit (Weber & Horner 2012: 18). Door eentaligheid als de norm te beschouwen wordt meertaligheid automatisch bestempeld als een afwijking (Cruz-Ferreira 2010: 9). Er bestaan veel verschillende definities van meertaligheid. Het begrip meertaligheid kan zowel een persoonlijke eigenschap zijn als een eigenschap van een samenleving (Aronin & Singleton 2012: 7). Over het algemeen wordt een meertalig individu gedefinieerd als een persoon die gebruik maakt van meer dan één taal in het dagelijks leven (Cruz-Ferreira 2010: 2). Het komt weinig voor dat een persoon twee of meer talen op moedertaalniveau beheerst (Nortier 2009: 16). Het fenomeen de meertalige samenleving is waar te nemen als er meerdere talen worden gebruikt binnen een gegeven samenleving (Aronin & Singleton 2012: 7). In deze scriptie worden meertalige individuen gedefinieerd als personen die twee of meer talen in hun dagelijks leven zinvol kunnen toepassen. Spaanstaligen die woonachtig zijn in de Nederlandse samenleving gebruiken voor communicatie met de lokale bevolking een andere taal dan hun moedertaal en zijn daarom te definiëren als meertalig.

3.3.1 Theory of affordance

Door kennis van meerdere talen ontstaat er op individueel en maatschappelijk gebied verschillende toepassingsmogelijkheden. In een communicatieve situatie beslist het meertalige individu welk linguïstisch medium hij of zij zal gebruiken. Vaak wordt gekozen

voor de taal die gezien wordt als de norm voor een specifieke situatie. Het gebruik van een specifieke taal op een specifiek moment kan voor bepaalde voordelen of nadelen zorgen (Backus et al. 2011: 5). Aronin & Singleton (2012) noemen deze toepassingsmogelijkheden van meertaligheid de *theory of affordance*⁹. Op individueel gebied bestaat er veel variatie omdat dit onder meer afhankelijk is van leeftijd, persoonlijkheid, motivatie en de mate waarin een persoon in staat is om te profiteren van de maatschappelijke mogelijkheden in zijn of haar omgeving. Meertalige kennis op individueel niveau wordt bijvoorbeeld veel gebruikt om educatieve en carrière doelen te bereiken. Op maatschappelijk gebied zijn toepassingsmogelijkheden van meertaligheid waar te nemen in het stimuleren of juist ontmoedigen van het leren en gebruiken van een taal in een bepaalde gemeenschap (Aronin & Singleton 2012: 176/178; Backus et al. 2011: 7/8; Backus et al. 2013: 184). Van invloed hierop zijn historische, politieke, culturele en religieuze elementen van een samenleving. Het stimuleren of juist ontmoedigen van het gebruik van een taal is verbonden met de status van een taal in een land, het onderwijssysteem, de media en de beschikbaarheid van overheidsdiensten in een specifieke taal. Maatschappelijke toepassingsmogelijkheden op het gebied van meertaligheid openen vaak de deur voor de succesvolle toepassing van individuele meertalige mogelijkheden. De *theory of affordance* kan als een raamwerk dienen om meertalige gemeenschappen en individuen te beschrijven en te verklaren (ibid: 176-180).

Zowel op individueel als maatschappelijk niveau bestaan dus verschillende mogelijkheden voor het toepassen van meertaligheid. De keuze om een taal te gebruiken hangt naast de specifieke mogelijkheden en het specifieke niveau ook af van het domein waar het individu zich bevindt. Een domein is een setting waar verwacht kan worden dat een specifieke taal wordt gebruikt. Vijf domeinen die in de literatuur veel worden genoemd zijn familie, educatie, werk, vriendschap, overheid & administratie. Een domein is tegelijkertijd een omgeving waar verschillende mogelijkheden beschikbaar zijn voor de toepassing van meertaligheid. Een domein is een plek en een moment waar de meest gepaste toepassingsmogelijkheden in verband met een specifieke taal samenkomen (ibid 2012: 23/24; Pawlak & Aronin 2014: 169). In hoofdstuk 7 (blz.64) wordt verder besproken in hoeverre Spaanstaligen de Nederlandse taal binnen de domeinen overheid & administratie, vriendschap en werk gebruiken. De keuze voor het gebruik van een taal binnen een specifiek domein

⁹ Voor het Engelstalige begrip *affordance* is geen vergelijkbaar woord in het Nederlands beschikbaar. In het geval van de *theory of affordance* heb ik het begrip *affordance* omschreven als toepassingsmogelijkheid. Bij de toepassingsmogelijkheden van meertaligheid wordt gekeken naar de mogelijke dienstbaarheid van de meertalige kennis van een individu.

wordt onder andere beïnvloed door de taal die normaalgesproken wordt gebruikt in dat domein. Daarnaast zijn factoren zoals effectiviteit en de taal waarin het gemakkelijkst wordt gecommuniceerd ook van invloed op de taalkeuze (Backus et al. 2011: 10).

3.3.2 Inclusieve meertaligheid

Situaties in het dagelijkse leven waarbij de linguïstische competentie niet voldoende blijkt te zijn, kunnen toch communicatief afgehandeld worden door gebruik te maken van verschillende communicatietechnieken. Backus et al. (2013) stellen dat de mens in staat is om elkaar te begrijpen door alle communicatieve middelen die binnen hun bereik zijn in te zetten. Deze communicatieve middelen zijn alle talen en variëteiten die men weet en de strategieën en communicatieve modi die worden gebruikt om de problemen die men tegenkomt op te lossen. Een communicatieve modus is een manier van communiceren die wordt toegepast om succesvolle communicatie te bewerkstelligen wanneer de competentie in een vreemde taal beperkt is. Het gebruik van al deze verschillende middelen bij elkaar wordt inclusieve meertaligheid genoemd (Backus et al. 2013: 188).

Inclusieve meertaligheid gaat er vanuit dat het leerdoel bij het leren van een vreemde taal effectieve communicatie is en niet het bereiken van hetzelfde niveau als een *native speaker*. Het gebruik van communicatieve modi wordt hierbij gezien als de kernmethode om begrijpelijke meertalige communicatie te bewerkstelligen. Verschillende communicatieve modi die worden gebruikt als er sprake is van linguïstische diversiteit en beperkte linguïstische competentie zijn het gebruik van Engels als lingua franca, een regionale lingua franca, luistertaal, codewisseling of het inzetten van een vertaler of tolk.

Een lingua franca is een gemeenschappelijke taal die tijdens een communicatieve situatie wordt ingezet als mensen elkaar niet kunnen begrijpen omdat ze niet dezelfde taal spreken (Nortier 2009: 23). Denk hierbij bijvoorbeeld aan een Spaanstalige migrant die naar Amsterdam komt en wil communiceren met een Nederlander. Deze Nederlander spreekt geen Spaans en de Spaanstalige migrant spreekt geen Nederlands. Als deze twee personen wel allebei een andere gemeenschappelijke taal spreken kunnen zij gebruik maken van deze taal om te communiceren. Luistertaal is een receptieve vaardigheid en betekent het kunnen begrijpen van een taal op het gebied van luisteren (Ten Thije 2010: 60/61). Luistertaal wordt bijvoorbeeld gebruikt door mensen die een taal wel begrijpen op het gebied van luisteren en lezen maar onvoldoende vaardigheid hebben om deze taal ook te kunnen spreken. Codewisseling is het gebruik van twee of meer talen, dialecten of variëteiten binnen een

gesprek (Gardner-Chloros 2009: iii). Binnen het concept inclusieve meertaligheid beschouwt men communicatieve modi niet als onwenselijke abnormaliteiten van eentalige communicatie maar als communicatieve competenties (Backus et al. 2013: 189).

3.3.3 Verspreiding, complexiteit en liminaliteit

Aronin en Singleton (2012) onderscheiden drie hoofdeigenschappen van hedendaagse meertaligheid, namelijk verspreiding, complexiteit en liminaliteit.

Verspreiding verwijst naar hoe taalgerelateerde fenomenen veel aspecten van ons leven beïnvloeden. Dit is met name goed zichtbaar in het toegenomen gebruik van de Engelse taal in het dagelijks leven. De Engelse taal wordt wereldwijd veelvuldig gebruikt als lingua franca en beschouwd als dé taal voor internationale economische en politieke communicatie. Deze functie van de Engelse taal heeft als gevolg dat veel mensen worden gemotiveerd om deze taal te leren. Wereldwijd ontstaat meertaligheid door het gebruik van Engels naast de lokale dominante taal. Meertaligheid is een onderdeel geworden van de vorming van de hedendaagse sociale realiteit (British Council 2014: 8; Aronin & Singleton 2012: 49-51; Nortier 2009: 23). Omdat de Nederlandse taal internationaal gezien een kleine taal is, worden Nederlanders gemotiveerd om een tweede taal te leren. Sprekers van grote talen, zoals het Engels, zijn in vergelijking minder gemotiveerd om een tweede taal te leren (Nortier 2009: 26-28).

Naast de duidelijke verspreiding van de Engelse taal wordt ook de Spaanse taal steeds meer binnen de Nederlandse samenleving verspreid. Dit gebeurt door het gebruik van de taal door de Spaanstalige gemeenschap zelf maar is ook terug te zien op het gebied van taallessen Spaans op middelbare scholen en de populariteit van de studie Spaans bij studenten. Voor Erasmus studenten was Spanje in het studiejaar 2011-2012 de populairste bestemming voor een uitwisseling binnen Europa (Europese Commissie 2013: 3).

Complexiteit verwijst naar de dynamiek en veelzijdigheid van de hedendaagse meertaligheid. Dit is zichtbaar bij onder andere de opvoeding van kinderen, het doceren van taal, het dagelijkse taalgebruik en het gebruik van verschillende talen op specifieke locaties. Op het gebied van doceren van taal is de complexiteit bijvoorbeeld waar te nemen in het geval van taallessen Spaans op het voortgezet onderwijs. In de onderbouw van de havo en het vwo is het verplicht om naast het Engels nog twee vreemde talen te volgen. Deze twee talen zijn meestal Frans en Duits maar één van deze talen mag vervangen worden door een specifieke selectie van andere talen, waaronder Spaans (Rijksoverheid, 2014b). Sommige middelbare scholen

(zoals het Amsterdams Lyceum) hebben een versterkt traject Spaans waarbij tweetalig onderwijs wordt gegeven in het Spaans (Het Amsterdams Lyceum, 2014).

De liminaliteit verwijst naar de status die meertalige personen binnen een samenleving toegewezen krijgen. Op het moment dat een anderstalige migrant gaat wonen in het ontvangende land zal hij of zij proberen zich linguïstisch en cultureel aan te passen. Deze aanpassingsfase wordt gezien als een transitie waarbij de migrant bezig is om volledige integratie en acceptatie in de samenleving te bereiken. Tijdens deze transitiefase is de migrant echter nog niet geïntegreerd en komt hierdoor terecht in een schemergebied. De migrant bevindt zich tussen twee werelden. Aan de ene kant behoort de migrant niet meer tot de meerderheidscultuur waartoe hij of zij behoorde in zijn of haar herkomstland maar aan de andere kant behoort de migrant ook nog niet tot de cultuur van het ontvangende land. De anderstalige migrant is noch het een noch het ander (Aronin & Singleton 2012: 52-54; Barnard & Spencer 2002: 491; Eriksen 2001: 137/138).

Deze liminaliteit is terug te zien in het eerder besproken Nederlandse taalbeleid (zie paragraaf 3.1 Taalbeleid in Nederland, blz.15). Door middel van bijvoorbeeld het verplichte inburgeringstraject komen anderstaligen in een transitiefase waarbij hun liminale status wordt benadrukt. Het feit dat ze verplicht moeten inburgeren duidt erop dat de ontvangende samenleving deze migranten nog niet accepteert als volwaardige leden van de samenleving. Veel anderstalige burgers blijven lang het gevoel hebben dat ze in deze transitiefase zitten omdat taalkennis wordt gebruikt om een onderscheid te maken tussen 'wij' en 'zij' waardoor immigranten die de nationale taal spreken met een accent (of helemaal niet spreken) worden gestigmatiseerd en bestempeld als 'de ander' (Blommaert 1996: 20/21). Deze discriminerende houding die voorkomt onder de lokale bevolking bevordert segregatie waardoor anderstaligen zich nooit volledig geïntegreerd zullen voelen.

Daarnaast zorgen belangrijke kenmerken van taal, zoals de intimiteit van taal en de verbintenis van taal met identiteit, dat gevoelens het beste geuit kunnen worden in iemands moedertaal (Van Vliet & Hengeveld 2011: 38). Hierdoor ontstaat het gebruik van verschillende talen door elkaar heen. We vinden in woorden of uitdrukkingen van een taal een gevoel of toepassing voor wat we willen zeggen wat niet te zeggen is in een andere taal. Verschillende talen hebben, net zoals mensen, verschillende persoonlijkheden (Cruz-Ferreira 2010: 38).

3.3.4 Amsterdam

In dit scriptieonderzoek is gekozen voor de stad Amsterdam als onderzoekslocatie omdat de meertaligheid van de respondenten hier goed tot uiting komt. Amsterdam heeft veel te maken met meertaligheid door de aanwezigheid van internationale inwoners en bezoekers. Het feit dat de inwoners van Amsterdam 180 verschillende nationaliteiten vertegenwoordigen heeft als gevolg dat deze inwoners ook verschillende talen met zich meenemen (Bureau Onderzoek en Statistiek, 2014). De toeristische populariteit van Amsterdam blijkt uit het feit dat Amsterdam in 2013 als enige Nederlandse stad in de top 20 van Europese steden stond met de meeste overnachtingen van toeristen (Bureau Onderzoek en Statistiek 2013a: 551).

Door de toenemende migratie worden verschillende immigrantentalen steeds meer gesproken in Europese urbane gebieden (Barni & Extra 2008: 11). Inwoners van een stedelijke omgeving komen hierdoor in contact met bevolkingsgroepen die verschillende talen spreken (Rehbein 2009: 1/2). De aanwezigheid van migranten zorgt er aan de ene kant voor dat de lokale bevolking in contact komt met anderstalige migranten en aan de andere kant dat anderstalige migranten in contact komen met de nationale taal van het ontvangende land. Pas recentelijk worden in Europese landen immigrantentalen beschouwd als economische potentie. De sprekers van deze immigrantentalen kunnen gezien worden als nuttige schakels voor het creëren van contact met de herkomstlanden van deze immigranten (Ammon 2010: 217). Door gebruik te maken van de stad Amsterdam als onderzoeklocatie zal duidelijk worden wat de invloed is van de aanwezige meertaligheid in Amsterdam op de linguïstische aanpassing van de Spaanstalige jongvolwassen migrant.

3.4 Onderzoeksvraag en relevantie

Zoals uit de theorie is gebleken gaat het huidige Nederlandse taalbeleid er vanuit dat kennis van de Nederlandse taal noodzakelijk is voor sociale en economische zelfredzaamheid binnen de Nederlandse samenleving (Overheid, 2014; Dienst Uitvoering Onderwijs, 2014; Voorbij 2007: 25). Door in dit scriptieonderzoek de praktijksituatie van de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam te onderzoeken zal duidelijk worden in welke mate gebruik wordt gemaakt van de Nederlandse taal voor hun sociale en economische zelfredzaamheid. Voor het in kaart brengen van de economische zelfredzaamheid wordt naar het domein werk gekeken en voor de sociale zelfredzaamheid naar de domeinen overheid & administratie en vriendschap. Het domein overheid & administratie is zowel te plaatsen in de categorie economische

zelfredzaamheid als sociale zelfredzaamheid. In dit onderzoek is voor sociale zelfredzaamheid gekozen omdat overheid & administratie onderdeel is van het zelfstandig kunnen functioneren binnen een sociale context in de maatschappij. Overheid & administratie is echter ook verbonden met economische zelfredzaamheid als het gaat om het aanvragen van bijvoorbeeld een uitkering, zorgtoeslag of huurtoeslag. Om de relatie tussen zelfredzaamheid en de Nederlandse taal te kunnen toetsen is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

- In hoeverre is het voor de sociale en economische zelfredzaamheid van Spaanstalige migranten die in de periode van 2003 tot 2013 naar Nederland zijn gekomen en in Amsterdam wonen of hebben gewoond noodzakelijk om in het Nederlands te kunnen communiceren?

Er wordt gefocust op een recente migratiestroming van Spaanstaligen naar Amsterdam die in het jaar van hun komst in ieder geval onder de 35 jaar oud waren. Het is interessant om deze redelijk recente en jonge migratiegolf te onderzoeken vanwege de wereldwijde toegenomen mobiliteit. Deze moderne generatie laat zich weinig beïnvloeden door territoriale grenzen (Ossman 2013: 5). Zodra zij aankomen in Nederland komen zij echter wel begrenzings tegen op cultureel en linguïstisch gebied.

Voor de beantwoording van de hoofdvraag is het van belang om rekening te houden met een aantal factoren die de toepassing en kennis van de Nederlandse taal mogelijk beïnvloeden. Persoonlijke kenmerken van de Spaanstalige migrant op het gebied van herkomst, migratiereden en opleidingsniveau spelen hierbij een belangrijke rol. Daarnaast is het voor het gebruik van de Nederlandse taal van belang of de Spaanstalige migrant wel of niet een cursus Nederlands heeft gevolgd. De inburgeringscursus bestaat voor een groot deel uit het leren van de Nederlandse taal (Overheid, 2014). Voor Spaanstalige migranten uit Spanje, kennismigrant en studenten is de inburgering echter niet verplicht. Daarnaast blijkt uit theorie op het gebied van tweede taalverwerving dat informele communicatie met de lokale bevolking bevorderlijk is voor het leren van een vreemde taal (Extra 1989: 51-53; Litjens 1990: 26). Deze verschillende factoren hebben tot de volgende zes deelvragen geleid:

- Wat is de invloed van herkomstland, migratiereden en opleidingsniveau op het gebruik van de Nederlandse taal bij deze groep Spaanstalige migranten?
- Communiceren Spaanstaligen die een NT2 diploma hebben behaald meer in de Nederlandse taal dan Spaanstaligen zonder NT2 diploma?

- Welke taal of talen gebruiken Spaanstaligen in Amsterdam voor communicatie met de lokale bevolking?
- Welke taal of talen gebruiken Spaanstaligen in Amsterdam voor communicatie met de overheid en daaraan gerelateerde administratieve zaken?
- Welke taal of talen gebruiken Spaanstaligen in Amsterdam voor communicatie met hun vrienden?
- Welke taal of talen gebruiken Spaanstaligen in Amsterdam voor communicatie op hun werk?

De Nederlandse samenleving hecht veel waarde aan het stimuleren van anderstaligen om de Nederlandse taal te leren. Op maatschappelijk gebied is het leren van de Nederlandse taal een actueel thema (Rijksoverheid, 2014c). Waar in de jaren 60 arbeidsmigranten niet werden geïnformeerd over de mogelijkheid om de Nederlandse taal te leren worden arbeidsmigranten momenteel juist geadviseerd om zo snel mogelijk de Nederlandse taal te leren (Van Vliet & Hengeveld 2011: 13; Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid 2014: 6). Het oplossen van taalproblemen bij immigranten wordt gezien als de sleutel voor een succesvolle multiculturele samenleving (Mak 2006: 288/289).

Migranten en etnische minderheden worden gestimuleerd om de nationale meerderheidstaal te leren omdat er vanuit wordt gegaan dat zij hierdoor meer kansen op de arbeidsmarkt hebben (European Centre for Modern Languages, 2014a). De vraag of Nederlandse taalvaardigheid daadwerkelijk noodzakelijk is voor het vinden van een baan of voor effectieve communicatie op de werkvloer wordt vanwege deze veronderstelling niet gesteld. Er is wel onderzoek gedaan naar het belang van verschillende taalcompetenties in het wervingsproces van werkgevers (van Dongen & Hermans 2012). Door te onderzoeken in welke mate de Nederlandse taal wordt gebruikt door de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam wordt duidelijk wat het nut en de invloed is van het huidige een-taalbeleid. Het perspectief van de Spaanstalige migrant is hierbij het uitgangspunt. Door ons te verplaatsen in dit perspectief zal duidelijk worden waarom de Nederlandse taal juist wel of niet wordt gebruikt binnen specifieke domeinen.

De case studie binnen de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam is een kleinschalig verkennend onderzoek. Niet alleen Spaanstalige migranten maar alle anderstalige migranten hebben bepaalde redenen om de Nederlandse taal wel of niet te leren en toe te passen. Door te beginnen bij één specifieke migrantengroep, in dit geval de Spaanstalige migrantengroep in Amsterdam, wordt aangetoond welke redenen voor hen een belangrijke rol spelen. Een

interessante vervolgstudie zou een vergelijking kunnen zijn met andere migrantengroepen. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden welke redenen om de Nederlandse taal te leren en toe te passen alleen bij de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam voorkomen en welke redenen voorkomen bij meerdere migrantengroepen. De Nederlandse overheid kan vervolgens bij de totstandkoming van toekomstig taalbeleid rekening houden met de redenen die voorkomen bij meerdere migrantengroepen.

Op wetenschappelijk gebied bouwt de hoofdvraag van deze scriptie voort op hedendaagse onderzoeken op het gebied van meertaligheid. Thema's zoals meertalige communicatie, meertaligheid in urbane gebieden en meertaligheid binnen de overheid zijn actueel vanwege toegenomen en toenemende mobiliteit binnen Europa en wereldwijde internationalisering (Backus et al. 2013; Backus et al, 2011; Barni & Extra 2008; Extra & Yağmur 2012; Nortier 2009; Redder 2013; Rehbein 2009; Porila & Ten Thije 2007). Hoe ervaren en ontwikkelen meertalige burgers hedendaagse samenlevingen en hoe gaat de overheid hiermee om? Met deze scriptie wordt de meertalige stad Amsterdam onderzocht en wordt ingezoomd op Spaanstalige hedendaagse migranten en hun meertalige ervaringen met de Amsterdamse bevolking en gemeentelijke regelgeving. Actuele onderzoeken naar Spaanstalige migranten in Nederland zijn gericht op het leren van de Nederlandse taal of gericht op migratieredenen en integratie maar niet op de daadwerkelijke toepassing van de Nederlandse taal (Van Huuksloot 2013; Van Vliet & Hengeveld 2011). Door in te zoomen op het perspectief van hedendaagse Spaanstalige migranten wordt zichtbaar wat de individuele en maatschappelijke toepassingsmogelijkheden van hun meertalige competenties zijn en in hoeverre het Nederlandse taalbeleid hier invloed op heeft.

Hoofdstuk 4

Methodologie voor het onderzoeken van het gebruik van de Nederlandse taal

In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de onderzoeksmethoden. Daarna volgt een korte beschrijving van de twee organisaties waar het veldwerk is uitgevoerd en wordt besproken hoe de verzamelde data is geanalyseerd. Tot slot wordt een overzicht gegeven met algemene informatie over de achtergronden van de respondenten.

4.1 Dataverzameling

Om de hoofdvraag en de deelvragen te kunnen beantwoorden is gebruik gemaakt van etnografische en kwalitatieve onderzoeksmethoden. Boeije beschrijft kwalitatief onderzoek als onderzoek dat als doel heeft om ‘gedragingen, ervaringen, beleving en producten van de betrokkenen te beschrijven, te interpreteren en te verklaren door werkwijzen die de natuurlijke omgeving zo min mogelijk verstoren’ (Boeije 2005: 253). Hierbij wordt geprobeerd om het perspectief van de onderzoekspopulatie in kaart te brengen. Een onderzoek waarbij tijdens de analyse het gedrag van de onderzoekspopulatie wordt verklaard aan de hand van hun perspectief en hun definities wordt ook wel een *emic* onderzoeksmodel genoemd (ibid: 261; Barnard & Spencer 2002: 180; Eriksen 2001: 36). Een etnografisch onderzoek is gericht op een specifieke onderzoekspopulatie, een specifieke plek en een specifieke tijd. Het proces van een etnografisch onderzoek bestaat uit participerende observatie of veldwerk (Barnard & Spencer 2002: 193). In dit onderzoek is het perspectief van Spaanstalige migranten in Amsterdam onderzocht aan de hand van participerende observatie en interviews. Voor participerende observatie neemt de onderzoeker deel aan het sociale leven van de onderzoekspopulatie. Dit is uitgevoerd door middel van een open optreden door de onderzoekspopulatie te informeren over het onderzoek en medewerking te vragen (Boeije 2005: 274). De afgenomen interviews waren semi-gestructureerd. Dit houdt in dat gewerkt wordt met een vooraf opgestelde vragenlijst maar dat tijdens het interview wel ruimte beschikbaar is voor open vragen (Baarda et al. 2012: 20).

Voor het onderzoeken van Spaanstalige migranten in Amsterdam en hun gebruik van de Nederlandse taal heb ik participerende observatie uitgevoerd bij twee organisaties voor Spaanstaligen in Amsterdam. Bij de organisatie *Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam* ben ik Nederlandse les gaan geven aan Spaanstaligen die voor het eerst

Nederlands leren. Deze lessen zijn onderdeel van een beginnerscursus niveau A1 van het Europees referentiekader¹⁰ en duren ongeveer drie maanden. De lessen werden twee keer per week gegeven waarvan een keer per week door mij en een keer per week door een collega docent. *Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam* is opgericht in 2002 en bevindt zich in de wijk De Baarsjes. Het is een stichting die zich inzet voor de integratie en participatie van Spaanssprekende migranten in Amsterdam (Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam, 2014).

De tweede organisatie waar ik participerende observatie heb uitgevoerd is *Casa Migrante*. Bij *Casa Migrante* ben ik onderdeel geworden van een denktank die gericht is op het zichtbaar maken van de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam en het volgen van actuele economische, politieke en sociale ontwikkelingen die relevant zijn voor migranten en migrantenorganisaties. De denktank bestaat sinds mei 2014 en bestaat uit zes leden. Bepaalde veranderingen binnen de organisatie hebben ervoor gezorgd dat er behoefte is aan een denktank die kan helpen om duidelijkheid te creëren over het toekomstperspectief van de organisatie en de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam. De organisatie *Casa Migrante* is opgericht in 1961 door pater Theo Beusink en bevindt zich momenteel in de wijk Westerpark. Het is een stichting die zich bezig houdt met het verlenen van gastvrijheid en het aanbieden van ondersteuning op maatschappelijk en juridisch gebied voor Spaanstalige migranten in Amsterdam (Casa Migrante, 2014).

Tijdens de participerende observatie bij deze twee organisaties heb ik informele gesprekken gevoerd met andere vrijwilligers, medewerkers van de organisaties en Spaanstalige bezoekers en cursisten. De participerende observatie tijdens het veldwerk heeft geleid tot veldwerknootities die zijn vastgelegd in twee notitieblokken. Het veldwerk in de vorm van de NT2 les dient ervoor om inzicht te krijgen in de cursorische leeromgeving van Spaanstalige migranten. Het veldwerk in de vorm van deelname aan de denktank dient ervoor om inzicht te krijgen in actuele maatschappelijke vraagstukken met betrekking tot Spaanstalige migranten in Amsterdam. In tabel 4 en 5 staan overzichten met algemene informatie over de veldwerkbijkomsten.

¹⁰ Het Europees referentiekader heeft zes taalcompetentieniveaus van A1 tot C2, waarbij A1 beginnersniveau is en C2 *near-native* niveau (Europees Referentiekader, 2014).

Tabel 4: NT2 lessen *Centro Cultural de Hispano Hablantes de Amsterdam*

Datum	Tijd	Aantal studenten
13-5-2014	19.00 - 20.20	7
20-5-2014	19.00 - 20.20	9
17-6-2014	19.00 – 20.20	7
24-6-2014	19.00 – 20.20	7
1-7-2014	19.00 – 20.20	9
8-7-2014	19.00 – 20.20	8
15-7-2014	19.00 – 20.20	7
22-7-2014	19.00 – 20.20	6
29-7-2014	19.00 – 20.20	7
5-8-2014	19.00 – 20.20	3

Tabel 5: Bijeenkomsten *Casa Migrante*

Datum	Tijd	Thema
12-5-2014	18.00 – 22.00	Kennismaking leden van de denktank en brainstorm over missie en visie denktank
2-6-2014	18.00 – 20.00	Bestuursvergadering <i>Casa Migrante</i> : bespreking en goedkeuring missie en visie van de denktank
27-6-2014	19.00 – 22.30	Bespreking prioriteiten, toekomstplanning en taakverdeling denktank

Voor het verzamelen van respondenten voor de semi-gestructureerde interviews heb ik door middel van de sneeuwbalmethode binnen mijn persoonlijke netwerk 25 Spaanstalige migranten gevonden. De sneeuwbalmethode houdt in dat je begint met het benaderen van een paar personen van wie je weet dat ze aan de criteria voldoen. Vervolgens wordt aan deze personen gevraagd of ze mensen kennen die aan de criteria voldoen die ook geïnterviewd zouden willen worden (Baarda et al. 2012: 55). Op deze manier bereik je snel een groot netwerk met potentiële respondenten.

De Spaanstalige migranten konden kiezen tussen een interview in het Nederlands of het Spaans. De meeste respondenten kozen voor het Spaans omdat ze zich in die taal beter

konden uitdrukken. De interviewvorm is te omschrijven als een *focused* interview waarbij je personen interviewt die allemaal een bepaalde situatie hebben meegemaakt en daardoor een gelijksoortige ervaring hebben (ibid: 22). In dit geval zijn alle respondenten Spaanstalig en naar Nederland gemigreerd. Alle respondenten zijn op hun eigen manier sociaal en economisch zelfredzaam in een land waar de nationale taal niet hun moedertaal is. De interviews vonden plaats in informele setting, te weten in het huis van een geïnterviewde, in een park of in een café. De meeste interviews waren met één respondent tegelijk maar er zijn ook een aantal interviews afgenomen met twee respondenten tegelijkertijd. Dit had als voordeel dat de respondenten soms met elkaar in discussie gingen over een vraag waardoor meer informatie beschikbaar kwam in vergelijking met de interviews met alleen één respondent. Het interview begon met vragen over persoonlijke kenmerken zoals herkomst, duur van verblijf in Nederland en Amsterdam, leeftijd, talenkennis, opleiding en beroep. Daarna ging het interview dieper in op het in kaart brengen van de kennis van de Nederlandse taal van de informant door vragen te stellen over gevolgde cursussen of taallessen. Vervolgens zijn vragen gesteld die betrekking hebben op de sociale en economische zelfredzaamheid in relatie met de Nederlandse taal. Hierbij is informatie verkregen over welke taal of talen de respondenten spreken op hun werk, met hun vrienden, in de supermarkt, bij de gemeente en hoe ze omgaan met Nederlandstalige post van bijvoorbeeld de belasting. In bijlage 2 (blz.90) is de lijst met interviewvragen weergegeven.

Door het gebruik van zowel interviews als participerende observatie is er methodische triangulatie ontstaan. Methodische triangulatie wil zeggen dat verschillende methoden worden gebruikt om metingen te kunnen verrichten vanuit verschillende invalshoeken (Staa & Evers 2010: 6; Boeije 2005: 286). De perspectieven van de interviewrespondenten worden vergeleken met situaties in de praktijk. De kans bestaat dat respondenten tijdens een interview sociaal wenselijke antwoorden geven waardoor de participerende observatie fungeert als controle. Metingen vanuit diverse invalshoeken vergroten hierdoor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek (ibid: 286).

4.2 Zelfreflectie op de onderzoekster

Het inzetten van mijn persoonlijke netwerk om respondenten te vinden had als voordeel dat ik gemakkelijk en snel voldoende respondenten kon bereiken. Een nadeel van deze methode is dat de kans bestaat dat in mijn netwerk alleen bepaalde types voorkomen waardoor de

Spaanstalige gemeenschap niet representatief in beeld wordt gebracht in het onderzoek. Om dit te voorkomen is daarom ook de techniek van participerende observatie toegevoegd in organisaties waar ik nog nooit eerder contact mee had gehad. Daarnaast zorgt het feit dat ik zelf Amsterdammer en Nederlander ben dat een etnocentrisch perspectief wordt gestimuleerd. Etnocentrisme houdt in dat je gebruik maakt van je eigen culturele waarde om andere mensen te beoordelen (Eriksen 2001: 6). Dit is het tegenovergestelde van wat etnografisch onderzoek probeert te bereiken, waarbij juist het doel is om het perspectief van verschillende samenlevingen en onderzoekspopulaties te begrijpen (ibid: 7). Het onderzoeken van een populatie in je eigen geboortestad maakt het daarom moeilijk om specifieke culturele waarde te herkennen omdat deze culturele waarde onderdeel zijn van mijn denkpatroon dat ik heb verkregen door educatie en socialisatie tijdens mijn jeugd. Door voor een onderzoekspopulatie te kiezen die bestaat uit migranten heb ik de mogelijkheid gekregen om mijn eigen culturele waarde te kunnen herkennen. Dit heeft er voor gezorgd dat een etnocentrisch perspectief zo veel mogelijk werd beperkt.

4.3 Framework benadering

De verschillende kwalitatieve onderzoeksmethoden hebben tot veel onbewerkte data geleid. Om deze kwalitatieve data te kunnen analyseren is gebruik gemaakt van de *framework* benadering. Bij deze benadering wordt een theoretisch raamwerk opgesteld dat verbonden is met de doelstellingen van het onderzoek en met de thema's die door de onderzoekspopulatie naar voren worden gebracht. Vervolgens wordt systematisch gekeken hoe de theorie aansluit op de data en tot slot wordt de data steeds verder geordend en samengevat (Staa & Evers 2010: 9/10). Om deze benadering systematisch toe te kunnen passen op de verzamelde data is gebruik gemaakt van het vijf stappen plan van Srivastava & Thomson (2009).

Stap 1 betreft *familiarization* waarbij de onderzoeker bekend wordt met de transcripten van de verzamelde data waardoor er een overzicht wordt gecreëerd. In dit onderzoek gaat het om transcripten van interviews en veldwerknootities. De onderzoeker verdiept zich in de data door de transcripten te lezen en te bestuderen. Door dit proces wordt de onderzoeker zich bewust van kernpunten en terugkerende thema's (Srivastava & Thomson 2009: 75/76).

Stap 2 vindt plaats zodra de onderzoeker thema's of belangrijke kwesties herkent in de dataset. Deze stap wordt *identifying a thematic framework* genoemd. De thema's en kwesties die tevoorschijn komen zouden verbonden kunnen zijn met de vooraf opgestelde thema's en

doelstellingen van het onderzoek. In dit stadium van het onderzoek spelen echter de thema's en kwesties die voortkomen uit de data een bepalende rol. De kwesties en thema's die zijn geuit door de respondenten vormen de basis van het thematische raamwerk. Het is belangrijk dat de onderzoeker met een open blik naar de data kijkt en deze niet geforceerd bij de vooraf verzamelde kennis wil laten passen. Omdat het onderzoek wel is ontworpen rondom een theoretisch kader sluiten de thema's en kwesties van de respondenten goed aan op de theorie (ibid: 76). Het theoretisch kader heeft bijvoorbeeld een belangrijke rol gespeeld bij het opstellen van de vragen voor de interviews. Dit heeft als gevolg dat de reacties van de respondenten goed te verbinden zijn met de theorie.

Bij stap 3, *indexing*, worden onderdelen van de data die horen bij een specifiek thema geïdentificeerd. Dit proces is toepasbaar bij alle soorten tekstuele data die zijn verzameld. Daarna worden bij stap 4, *charting*, deze verschillende onderdelen van de data geordend met behulp van thematische tabellen. De data wordt uit de originele tekstuele context gehaald en geplaatst in tabellen die zijn verbonden met het thematische raamwerk dat is gevormd in stap 2 (*identifying a thematic framework*) of met vooraf opgestelde onderzoeksvragen (ibid: 76).

De laatste stap (5), *mapping and interpretation*, betreft de analyse van de hoofdkenmerken van de tabellen. Deze analyse leidt tot een schematisch overzicht van het fenomeen en helpt de onderzoeker om de data set te kunnen interpreteren (ibid: 76). In dit onderzoek wordt door middel van interpretatie het fenomeen sociale en economische zelfredzaamheid in kaart gebracht. Daarnaast zijn door de verbinding van de theorie met de data verschillende typologieën tot stand gekomen die de onderzoekspopulatie vertegenwoordigen. Tot slot is een strategie voor taalbeleid ontwikkeld gebaseerd op de theorie en de ervaringen en meningen van de respondenten.

4.4 Algemene informatie over de respondenten

In het totaal hebben 22 interviews plaatsgevonden om 25 Spaanstalige migranten te interviewen. In tabel 6 (blz.37) zijn de algemene gegevens van de geïnterviewde respondenten weergegeven. De respondenten (aangegeven als R.) zijn gelabeld met de letters van het alfabet en vertegenwoordigen dertien mannen en twaalf vrouwen. De leeftijd van de respondenten varieert tussen de 22 en 55 jaar met een gemiddelde leeftijd van 34 jaar. In tabel 7 (blz.38) is een overzicht weergegeven van indeling op land en stad of dorp van herkomst. Veertien respondenten komen uit Spanje en elf respondenten uit Latijns-Amerika.

Tabel 6: Algemene gegevens van de geïnterviewde Spaanstalige migranten

Land	R.	L	M/V	Opleiding	Beroep
Argentinië	Q	38	V	Biologie	Onderzoekster immunologie (Biomedische Wetenschappen)
Chili	J	22	M	Bezig met ICT	Kok in Argentijns restaurant & student ICT
	G	26	M	PR (niet afgemaakt)	Marktmedewerker & verhuizer
	H	34	M	Grafisch Ontwerp (niet afgemaakt)	Marktmedewerker & schoonmaker
	W	55	V	Maatschappelijk Werk	Maatschappelijk werkster
Colombia	Y	37	M	Wiskunde	Financieel wiskundige bij bank
Mexico	L	31	M	Systeemtechnicus	Engineer in elektronische systemen
	M	32	V	Internationale Betrekkingen (niet afgemaakt) en bezig met masseursopleiding	Yoga docent, masseur, supermarkt medewerker & student masseursopleiding
	C	34	M	Mechanisch Ingenieur & Administratie	Muzikant & PR
Nicaragua	I	23	M	Middelbare school	Marktmedewerker
Peru	X	33	M	HBO ICT (niet afgemaakt)	Assistent kok
Spanje	U	23	V	Audiovisuele Communicatie en bezig met Kunst & Erfgoed	Stagiair Instituto Cervantes & student Kunst en Erfgoedbeheer
	O	26	V	Reclame	Receptionist in een hotel
	R	29	M	Muziekacademie	Muzikant & toeristengids
	S	30	M	Informatica	Softwareontwikkelaar
	T	30	V	Spaanse Taalkunde & Marketing en Communicatie	Marketing van mobiele telefonie
	F	35	V	Milieuwetenschappen	Communicatiemanager bij NGO
	K	37	V	Statistiek	Kwantitatieve analist bij bank
	N	37	V	Muziekdocent	Muzikant & medewerker in een call center
	A	38	M	Beroepsopleiding Elektriciteit	Vrachtwagenchauffeur
	P	38	V	Biochemische Wetenschappen	Onderzoekster immunologie (Biomedische Wetenschappen)
B	42	M	Toerisme en Economie	Administrateur	
D	42	V	Scheikunde (niet afgemaakt), Kunstacademie en Yogaopleiding	Docent yoga en Spaans & kunstenares	
V	43	V	Politieke Sociologie en Antropologie	Freelance consultant & onderzoekster sociologie	
E	46	M	Kunstmatige Intelligentie	Computerprogrammeur	

Tabel 7: Indeling migranten naar herkomst

Europa		Latijns-Amerika	
Land	Stad/dorp	Land	Stad
Spanje (14 x)	Asturias (1 x)	Argentinië (1 x)	Rosario
	Barcelona (1x)	Chili (4 x)	Santiago (4 x)
	Bilbao (1 x)	Colombia (1 x)	Bogota
	Castro del Rio (1 x)	Mexico (3 x)	Monterrey (2 x)
	Gernica (1 x)		Mexico City (1 x)
	Madrid (6 x)	Nicaragua (1 x)	Managua
	Murcia (1 x)	Peru (1 x)	Lima
	San Vicente de la Barquera (1 x)		
	Valencia (1 x)		

Het verblijf van de geïnterviewde Spaanstalige migranten in Nederland varieert van een Chileense politieke vluchteling die in 1977 naar Nederland is gekomen tot een recent gearriveerde Spaanse arbeidsmigrant die in 2013 is gearriveerd. In het totaal zijn twee migranten geïnterviewd die voor 2003 in Nederland woonachtig waren. Deze twee migranten dienen als vergelijkingsmateriaal om te kunnen achterhalen of een langer verblijf leidt tot een betere kennis van de Nederlandse taal.

De meest voorkomende migratiereden onder de respondenten is arbeidsmigratie. Zeven respondenten hebben aangegeven te zijn gemigreerd vanwege hun werk waarvan twee speciaal voor de muziekindustrie in Amsterdam. Vier respondenten hebben aangegeven te zijn gemigreerd vanwege het werk van hun partner. De meeste arbeidsmigranten zijn afkomstig uit Spanje. Door de huidige economische crisis is het aantal Zuid-Europese migranten in Nederland vanaf 2007 statistisch duidelijk toegenomen (zie ook paragraaf 2.3 Actuele migratie van Spaanstaligen naar Nederland, blz.13). Dit verklaart het feit waarom de respondenten die zijn gemigreerd vanwege werk pas naar Nederland zijn gekomen vanaf het jaar 2006. Het tekort aan beschikbaar werk in het thuisland is voor hen de reden om naar Nederland te migreren. De familiemigranten komen voornamelijk uit Latijns-Amerika, voor hen is de migratiereden het familielid in Nederland. In tabel 8 (blz.39) is een overzicht weergegeven van de duur van het verblijf van de respondenten en hun migratiereden. Vaak hebben de migranten een combinatie van migratieredenen zoals werk en liefde of familie en avontuur.

Tabel 8: Duur verblijf in Nederland en belangrijkste migratieredenen

Belangrijkste migratieredenen	R.	In Nederland sinds	Herkomst
Werk	P	2006	Spanje
	K	2007	Spanje
	R	2010	Spanje
	S	2011	Spanje
Werk en liefde	B	2006	Spanje
	L	2010	Mexico
Werk van partner	Q	2010	Argentinië
	T	2013	Spanje
Werk van partner en avontuur	F	2011	Spanje
Werk van partner en studie	U	2012	Spanje
Werk en vrienden	N	2011	Spanje
Familie	J	2003	Chili
	X	2003	Peru
	C	2009	Mexico
Familie en avontuur	I	2010	Nicaragua
	O	2012	Spanje
Liefde	E	1995	Spanje
	M	2003	Mexico
	V	2003	Spanje
Studie	Y	2005	Colombia
Studie en vrienden	D	2004	Spanje
Het leven veranderen en alleen zijn	H	2009	Chili
Mentaliteit & tolerantie Amsterdam	A	2009	Spanje
Vluchteling	W	1977	Chili
Vrienden	G	2011	Chili

Opvallend is dat de meerderheid van de respondenten eerder in het buitenland heeft gewoond. Dit gegeven sluit aan bij de eerder beschreven recente en jonge migratiegolf die getypeerd wordt door mobiliteit binnen Europa en wereldwijde internationalisering. In tabel 9 (blz.40) is een overzicht weergegeven van de buitenlandervaringen van de respondenten. Van de 25 respondenten hebben zeventien respondenten eerder in een ander buitenland gewoond. Hiervan zijn acht respondenten naar het buitenland gegaan vanwege hun studie, drie

respondenten om Engels te leren en drie respondenten hebben in het buitenland gewoond toen ze kind waren. Overige buitenland ervaringen hebben plaatsgevonden vanwege avontuur, werk en asielmigratie. Van de acht respondenten die niet eerder in het buitenland hebben gewoond zijn zes van een Latijns-Amerikaanse afkomst. De Spaanse respondenten hebben voornamelijk eerder in het buitenland hebben gewoond om te studeren en de Engelse taal te leren.

Ossman (2013) beschrijft migranten die in meerdere landen hebben gewoond als *serial migrants*. Ze merkt op dat *serial migrants* het verblijf in een territorium zien als een tijdsperiode die onderdeel uitmaakt van een langer verhaal zonder duidelijk eindpunt. *Serial migrants* worden gestimuleerd om gewoontes los te laten en verrassende nieuwe competenties te ontwikkelen (Ossman 2013: 71-77). Een moderne stad zoals Amsterdam kan gezien worden als een typerende plek voor *serial migrants*. Vooral grote wereldsteden hebben een aantrekkingskracht op internationale migranten waarbij de stad niet gezien wordt als een plaats om lang te blijven maar meer als een station om tijdelijk naar toe te gaan (Mak 2006: 292).

Tabel 9: Eerdere buitenlandervaring

Herkomst migrant	R.	Waarom naar het buitenland	Waar en wanneer
Argentinië	Q	Werk	Frankrijk 2004
Chili	G	Als kind mee met ouders	Argentinië 1999/2000
	J	Als kind mee met ouders	Spanje 1998-2003
	W	Politiek vluchteling	Argentinië 1974-1976
Mexico	L	Studeren	Verenigde Staten 1998 & Ierland 2006
Spanje	A	Werk en avontuur	Engeland 1996-1998, Ecuador 2001/2002 & Italië 2013
	B	Geboren en opgegroeid in Frankrijk en studeren in Engeland	Frankrijk 1972-1987 & Engeland 1996-1997
	D	Werken en de taal leren	Duitsland 1998
	F	Engels verbeteren	Ierland 2007-2010
	K	Studeren	Duitsland 2000-2006
	O	VS middelbare school en Ierland Engels leren	Verenigde Staten & Ierland
	P	Avontuur	Engeland 1996 & Schotland 1997
	R	Engeland Engels leren en Verenigde Staten CD produceren	Engeland 2007/2008 & daarna Verenigde Staten
	S	Studeren	Tsjechië 2005 & Argentinië 2007
	T	Studeren	Engeland 2004/2005
	U	Studeren	Portugal 2010/2011
	V	Studeren	Verenigde Staten 1989

Deze algemene informatie over de respondenten is van belang om te kunnen achterhalen of de beheersing en toepassing van de Nederlandse taal voor de sociale en economische zelfredzaamheid van Spaanstalige migranten wordt beïnvloed door persoonlijke factoren zoals herkomstland, migratiereden en opleidingsniveau. Door deze factoren mee te nemen wordt duidelijk of sociaaleconomische verhoudingen van invloed zijn op kennis van de Nederlandse taal en of die kennis wel of niet noodzakelijk wordt geacht voor sociale en economische zelfredzaamheid. Daarnaast dient tabel 9 (Eerdere buitenland ervaring, blz.40) om te illustreren hoe hedendaagse Spaanstalige migranten omgaan met de concepten afstand en tijd. Hierdoor wordt aangetoond dat de onderzoekspopulatie behoort tot een moderne internationale generatie.

Hoofdstuk 5

De Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam

In dit hoofdstuk wordt met behulp van de informatie die tijdens het veldwerk bij *Casa Migrante* is verzameld de Spaanstalige gemeenschap als zelfstandig domein geanalyseerd. Zoals in de theorie is aangegeven (paragraaf 3.3.1 Theory of affordance, blz.22) is een domein een setting waar verwacht kan worden dat een specifieke taal wordt gebruikt (Pawlak & Aronin 2014: 169). Door de Spaanstalige gemeenschap als zelfstandig domein te beschouwen ontstaat de mogelijkheid om in kaart te brengen hoe de Nederlandse overheid omgaat met dit domein en hoe de Spaanstalige gemeenschap haar eigen plek creëert in de Nederlandse samenleving. Dit hoofdstuk eindigt met de beschrijving van verschillende types van Spaanstalige migranten die uit de resultaten van het onderzoek en de behandelde theorie naar voren zijn gekomen. De analyse van de Spaanstalige gemeenschap als zelfstandig domein en de vorming van typologieën maakt het mogelijk om individuele verhalen en kenmerken van de migranten in een breder perspectief te plaatsen. Hierdoor wordt duidelijk welke kenmerken typerend zijn voor de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam.

5.1 Veldwerk bij *Casa Migrante*

De kernmissie van de denktank van *Casa Migrante* is het bestuderen van de hedendaagse Spaanstalige migratie in Nederland en het lokaliseren van gevolgen die ontstaan voor immigranten vanwege economische, politieke en sociale veranderingen in Nederland. De denktank is opgericht omdat er behoefte is aan een groep betrokkenen die meedenkt over het toekomstige beleidsplan van *Casa Migrante*. Door het veranderende economische klimaat hebben steeds meer organisaties te maken met bezuinigingen en veranderingen op het gebied van subsidieverstrekingen. De denktank helpt *Casa Migrante* zich hierop voor te bereiden en houdt daarbij rekening met de organisatiestructuur en hedendaagse ontwikkelingen op het gebied van Spaanstalige migranten in Nederland.

De open grenzen binnen de Europese Unie en de recente economische crisis hebben voor een migratiestroom van voornamelijk jongeren uit Spanje gezorgd. Het grote verschil tussen de Spaanse gastarbeiders uit de jaren 60 en de hedendaagse migratiestroom is dat huidige migranten niet worden gezien als gastarbeiders waardoor zij zelfstandig hun plaats in de Nederlandse samenleving bepalen. Daarnaast trekken ook steeds meer Latijns-

Amerikaanse migranten die gevestigd waren in Spanje naar Noord-Europa op zoek naar werk (Groot 2011: 1). De Spaanstalige migranten die naar Nederland zijn gekomen om hier een bestaan op te bouwen gebruiken verschillende strategieën om een weg in de Nederlandse samenleving te vinden. Een gebrek aan kennis van de Nederlandse taal zorgt ervoor dat zij participeren in de Nederlandse samenleving op het gebied van bijvoorbeeld het sociale verzekeringsstelsel en sociale voorzieningen als zeer ingewikkeld ervaren. Het is voor immigranten moeilijk om de Nederlandse normen en waarden te begrijpen en te herkennen omdat deze vaak niet uitgesproken worden (Mak 2006: 289). Binnen organisaties zoals *Casa Migrante* worden gemeenschappelijk problemen besproken en bijbehorende oplossingen bedacht. *Casa Migrante* fungeert daarnaast ook als een vangnet voor Spaanstalige migranten die (nog) geen verblijfsvergunning hebben en niet gemakkelijk naar reguliere instanties verwezen kunnen worden.

Typerend voor de Spaanstalige gemeenschap is aan de ene kant de linguïstische overeenkomst maar aan de andere kant de culturele diversiteit. De linguïstische overeenkomst is een sterke factor die zorgt voor verbinding tussen de Spaanstalige migranten. Het kunnen begrijpen van elkaars moedertaal (met verschillende dialecten en variaties) creëert een gevoel van saamhorigheid. Niet alleen in Nederland maar ook internationaal zijn daarom migrantenorganisaties opgericht voor Spaanstalige gemeenschappen.

De culturele diversiteit binnen de Spaanstalige gemeenschap zorgt er echter ook voor dat binnen deze migrantengroep verschillende subgroepen ontstaan die zich verbonden voelen door een overeenkomende nationaliteit. Het legaal kunnen verblijven in Nederland is voor de Latijns-Amerikaanse migranten een ingewikkeld proces terwijl de Spaanse migranten profiteren van de open grenzen binnen de Europese Unie. Hierdoor ontstaan ook subgroepen op het niveau van continent. Deze subgroepen richten op landelijk of stedelijk niveau stichtingen en verenigingen op en organiseren subgroep gerelateerde culturele activiteiten.

5.1.1 Interculturele communicatie met overheidsinstanties

De stichting *Casa Migrante* is een voorbeeld van een migrantenorganisatie die migranten ondersteuning biedt op het gebied van communicatie met overheidsinstanties. Zoals Porila en Ten Thije (2007) stellen is communicatie tussen overheidsinstanties en klanten te omschrijven als asymmetrisch. Deze asymmetrie is met name zichtbaar bij de communicatie tussen lokale overheidsadministratie en klanten omdat klanten in deze situatie minder kennis en macht

hebben en zich in een afhankelijke positie bevinden. In het geval van anderstalige klanten wordt deze asymmetrie versterkt omdat de overheidsinstantie wordt vertegenwoordigd door inheemse ambtenaren die behoren tot de meerderheidscultuur en anderstalige klanten niet inheems zijn en hierdoor een minderheidscultuur vertegenwoordigen (Porila & Ten Thije 2007: 689-691).

Door internationale migratiestromingen krijgen overheidsinstanties steeds meer te maken met anderstalige klanten (ibid: 687). De toename van anderstalige klanten heeft als gevolg dat de regelgeving van overheidsinstanties en het taalbeleid van de overheid niet altijd aansluiten op de behoeftes van de klant. Het taalbeleid van een land kan specifiek gericht zijn op het benadrukken van het belang van de nationale taal om immigranten te stimuleren om de nationale taal te leren. Beleidsmakers op overheidsniveau streven er meestal naar dat allochtone populaties zich linguïstisch aanpassen aan de nationale dominante taal (Wright 2004: 199). In Nederland wordt zodoende ook van immigranten verwacht dat ze de nationale taal zo snel mogelijk leren (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid 2014: 6). Hierdoor kunnen diensten en producten van de samenleving exclusief in de nationale taal worden aangeboden wat immigranten stimuleert om snel de Nederlandse taal te leren en daarnaast vertaalkosten bespaart. Er wordt door de Nederlandse overheid echter geen rekening gehouden met het feit dat de meeste migranten niet in staat zijn om zich in een korte periode de Nederlandse taal machtig te maken.

Porila en Ten Thije (2007) hebben onderzocht hoe overheidsinstanties omgaan met de groeiende hoeveelheid klanten die de nationale taal niet machtig zijn. Zodra het aantal migranten binnen een specifieke migrantengroep steeds groter wordt, krijgen overheidsinstanties te maken met een toenemende druk om te reageren op de behoeftes van deze migrantengroep. De samenleving waar deze migrantengroep zich bevindt moet een manier vinden om op een adequate manier met deze migrantengroep om te gaan (ibid: 691). Uit het onderzoek van Porila en Ten Thije is een fasemodel ontstaan waarin zichtbaar is hoe overheidsinstanties omgaan met migrantengroepen en welke stappen ze kunnen nemen om interculturele communicatie met migrantengroepen te bewerkstelligen. Door het fasemodel wordt duidelijk hoe overheidsinstanties interculturele communicatie met migrantengroepen kunnen verbeteren door middel van de verspreiding van institutionele kennis (ibid: 694-695). Zie tabel 10 (blz.45) voor een overzicht van het fasemodel.

Tabel 10: (Porila & Ten Thije 2007: 694-695¹¹)

Fase	Verandering op het gebied van verspreiding van institutionele kennis
Fase 1	Geen informatie beschikbaar in de taal van de migrant
Fase 2	Meertalige folders en andere vertaalde informatie beschikbaar
Fase 3	Steun van migrantenorganisaties beschikbaar
Fase 4	Taalcursussen en integratiecursussen voor volwassen migranten beschikbaar
Fase 5	Ambtenaren krijgen training op het gebied van interculturele communicatie
Fase 6	De mogelijkheid tot meertalige administratie

Het is interessant om op te merken dat de gemeente Amsterdam op verschillende manieren in dit model is terug te zien. Porila en Ten Thije geven aan dat het bereiken van succesvolle institutionele interculturele communicatie een cyclisch proces is waardoor het voorgestelde fasemodel niet lineair geïnterpreteerd kan worden (ibid: 694). Uit een onderzoek naar de meertaligheid van de gemeente Amsterdam is gebleken dat de gemeente Amsterdam vroeger een groot aanbod van meertalige folders en brochures beschikbaar had maar dat sinds de invoering van de verplichte inburgering alle meertalige folders zijn afgeschaft. Ook de website van de gemeente Amsterdam is alleen beschikbaar in de Nederlandse taal. De enige beschikbare meertalige informatie is gericht op toeristen (Verbiest 2014: 26). Deze informatie duidt erop dat Amsterdam momenteel te herkennen is in fase 1 maar zich vroeger bevond in fase 2. Daarnaast biedt de gemeente Amsterdam aan Europese migranten gratis Nederlandse taalcursussen aan en is de inburgeringscursus verplicht voor migranten die afkomstig zijn van buiten de Europese Unie. Dit cursusaanbod is te herkennen in fase 4 van het model. Uit het onderzoek naar de meertaligheid van de gemeente Amsterdam is echter ook gebleken dat de communicatie met de medewerkers van de stadsdeelkantoren zowel in het Nederlands als in het Engels plaats kan vinden wat duidt op raakvlakken in fase 6 (ibid: 26).

De steun van migrantenorganisaties, zoals *Casa Migrante*, wordt in dit model genoemd in fase 3. Als het aantal migranten van een specifieke migrantengroep steeds groter wordt ontstaat er binnen deze groep een verzameling en verspreiding van kennis over hoe er het beste met lokale overheidsinstanties kan worden omgegaan. De migrantengroep begint hierdoor een steeds belangrijkere rol te spelen waardoor ze onderdeel wordt van het sociale

¹¹ In het oorspronkelijke fasemodel van Porila en Ten Thije (2007) wordt er bij de verschillende fases ook gekeken naar de positie van de ambtenaar die interacteert met de migrantklant. Dit onderdeel van het fasemodel wordt verder besproken in hoofdstuk 7 paragraaf 7.2 De Nederlandse taal binnen het domein overheid & administratie blz.64.

leven van de migrantengemeenschap en uiteindelijk een culturele migrantenorganisatie vormt. De migrantenorganisatie vertegenwoordigt de behoeftes en interesses van de migrantengemeenschap in de ontvangende samenleving (Porila & Ten Thije 2007).

5.2 Typologieën

Op basis van de gegevens uit de interviews zijn de respondenten gecategoriseerd aan de hand van verschillende migratieredenen. Sommige migranten worden alleen gemotiveerd om hun thuisland te verlaten vanwege kenmerken in Nederland die deze bestemming aantrekkelijk maken zoals beschikbaar werk of de aanwezigheid van een partner of familie. Dit soort kenmerken worden pull-factoren genoemd (Dorigo & Tobler 1983: 1). Andere migranten worden gemotiveerd om te migreren vanwege situaties in het thuisland die voor ontevredenheid zorgen zoals hoge werkloosheid of geweld. Dit soort kenmerken worden push-factoren genoemd (ibid: 1). Uit dit scriptieonderzoek is gebleken dat bij de Spaanstalige gemeenschap in Amsterdam de push- en pullfactoren elkaar regelmatig aanvullen zoals de push-factor werkloosheid in combinatie met de pull-factor beschikbaar werk (zie tabel 8, blz.39). Migratiestudies zijn vaak gericht op demografische, historische en economische benaderingen zoals het push/pull model, het vraag/aanbod model en het centrum/periferie model (Dorigo & Tobler 1983; Kearney 1986; Massey et al. 1993). Er is echter steeds meer literatuur beschikbaar gericht op het perspectief van de migrant en nieuwe soorten migratieredenen. Voorbeelden hiervan zijn een kosmopolitische levensstijl en netwerken die ontstaan door de wereldwijde diaspora van verschillende culturen (Paerregaard 2002: 1; Pedone 2000). Migrantengroepen creëren hun eigen hedendaagse strategieën om hun doelen te bereiken (Paerregaard 2002: 2).

Naar aanleiding van de motivaties van de respondenten zijn verschillende typologieën gevormd waarin zowel traditionele migratieredenen als kenmerken van de hedendaagse migratiecultuur te herkennen zijn. De Spaanstalige gemeenschap heeft een linguïstische overeenkomst maar daarnaast een grote diversiteit aan migratiestrategieën die beïnvloed worden door verschillende push- en pullfactoren. Gebaseerd op de migratieredenen van de onderzochte respondentengroep heb ik vijf verschillende migratietypes kunnen opstellen: de arbeidsmigrant, de asielmigrant, de avontuurmigrant, de familiemigrant en de liefdesmigrant.

Type 1: De arbeidsmigrant

Deze migrant is naar Nederland gekomen vanwege economische redenen. De push-factor geen werk in het thuisland kunnen vinden en de pull-factor beschikbaar werk in Nederland motiveren deze migrant om naar Nederland te komen. De hedendaagse migrant uit Spanje die vanwege de economische crisis naar Nederland is gekomen vanwege arbeidsmogelijkheden is een goed voorbeeld van type 1. Daarnaast bestaan er ook varianten van de arbeidsmigrant. De partner van de arbeidsmigrant besluit vaak om ook naar Nederland te komen. Soms vindt de partner in zijn of haar thuisland al een baan in Nederland en soms wordt de baan gevonden als de partner al in Nederland verblijft. Een andere variant is de student die naar Nederland komt om te studeren en vervolgens na de studie een baan in Nederland vindt. Een veel voorkomende strategie onder Latijns-Amerikaanse migranten is om te beginnen met een studentenvisum om daarna een werkvisum aan te kunnen vragen als kennismigrant.

Type 2: De asielmigrant

Deze migrant wil zijn of haar thuisland verlaten omdat het thuisland een onveilige plek is voor de migrant. De onveilige situatie in het thuisland is de push-factor om asiel aan te vragen. De keus om naar Nederland te komen wordt niet bepaald door de migrant zelf maar door het aantal plaatsen die nationale afdelingen van internationale vluchtelingenorganisaties beschikbaar stellen. De migrant blijft zich verbonden voelen met zijn of haar thuisland omdat het vertrek uit noodzaak was, in plaats van een vrije keuze. Daarnaast komt het voor dat de asielmigrant niet alleen migreert maar met een deel van zijn of haar familie. Als de situatie in het thuisland is verbeterd, heeft de asielmigrant in de tussentijd vaak een weg in de Nederlandse samenleving gevonden waardoor de motivatie om terug te keren naar het thuisland wordt belemmerd. Maar aan de andere kant willen veel asielmigranten graag terugkeren naar hun thuisland als de onveilige situatie is verbeterd. Voor studeren en werken wordt Nederland gezien als een goede bestemming maar vooral ouderen hebben de wens om terug te gaan naar hun thuisland.

Type 3: De avontuurmigrant

Deze migrant verlaat zijn of haar thuisland op zoek naar avontuur zonder duidelijk toekomstplan. Het avontuur is de pull-factor en heeft niet per definitie iets met Nederland te

maken maar meer met een zoektocht naar de ideale woonplek. Nederland wordt gezien als een beginstation of tussenstation van het avontuur. De reden om het avontuur te beginnen of te zoeken in Nederland zijn vaak het netwerk van de migrant. Vrienden of verre familie worden genoemd als reden waarom het avontuur in Nederland wordt gezocht. Sommige avontuurmigranten zijn van plan om ooit terug te keren naar hun herkomstland maar na verloop van tijd blijven deze plannen onuitgevoerd. De migranten die denken dat hun verblijf tijdelijk is vinden het moeilijk om zichzelf te beschouwen als immigrant (Mak 2006: 287).

Type 4: De familiemigrant

Deze migrant heeft een familielid die in Nederland woonachtig is. Voor sommige migranten is dit een familielid uit de kernfamilie (vader, moeder, broers of zussen), voor andere migranten een familielid buiten de kernfamilie (ooms, tantes, neefjes en nichtjes) en voor andere migranten een combinatie van deze twee. Het familielid is voor de migrant de pull-factor om naar Nederland te komen. De familiemigranten willen hun thuisland verlaten en kiezen voor de bestemming Nederland vanwege het familielid. Sommige migranten hebben het familielid al vaker bezocht en hebben toen zo een positieve ervaring meegemaakt dat de stap wordt gemaakt om ook te migreren. Voor andere migranten is de reden puur gericht op familiehereniging.

Type 5: De liefdesmigrant

Deze migrant heeft een partner die in Nederland woont en komt daarom ook in Nederland wonen. De pull-factor is de behoefte om samen te zijn met de partner. Een variant van de liefdesmigrant is de migrant die ooit een partner had in Nederland maar hier toch nog woont. Liefde was de oorspronkelijk pull-factor maar na de beëindiging van de relatie is de migrant zich thuis gaan voelen in Nederland en hier daarom blijven wonen. Tot slot komt ook schijnliefdesmigratie voor om een verblijfsvergunning te verkrijgen. Hierbij trouwt de migrant met een Nederlander zonder dat er sprake is van een liefdesrelatie. De beslissing om te trouwen wordt alleen genomen om de migrant van een verblijfsvergunning te kunnen voorzien.

De verschillende types van migratieredenen zijn van belang om aan te tonen of en hoe migratieredenen het wel of niet gebruiken van de Nederlandse taal beïnvloeden. Daarnaast laat het feit dat er verschillende types bestaan zien dat de Spaanstalige gemeenschap zeer divers is. Deze diversiteit bestaat niet alleen uit etnische diversiteit maar ook uit diversiteit op het gebied van motivatie om het thuisland te verlaten of motivatie om specifiek naar Nederland of Amsterdam te migreren. Door rekening te houden met de dimensie migratiereden wordt aangetoond dat het door Vertovec (2007) bedachte concept superdiversiteit ook van toepassing is binnen de Spaanstalige gemeenschap.

Naast de verschillende redenen om het thuisland te verlaten en naar Nederland te komen zijn de respondenten ook te categoriseren aan de hand van het gebruik van de Nederlandse taal. Hiervoor is het *cultural identity model* toegepast van Sussman (2000) waarbij wordt gekeken naar de identiteitsverandering van de migrant. Sussman stelt dat culturele aanpassing functioneel en psychologisch effectief is. Ze maakt een onderscheid tussen vier type identiteitsveranderingen die kunnen plaatsvinden bij terugkeer naar het thuisland. *Subtractive* is het type dat een steeds minder sterke band met zijn of haar thuisland krijgt, *addictive* is het type dat een versterkte band met het thuisland krijgt, *affirmative* is het type dat een versterkte band met het ontvangende land krijgt en *intercultural/global* is het type dat een versterkte interculturele kijk op de wereld krijgt (Sussman 2000: 365-369). Door deze identiteitsveranderingen uit de context van terugkeer naar het thuisland te halen en toe te passen op de houding van Spaanstalige migranten ten opzichte van het gebruik van de Nederlandse en taal ontstaan er verschillende taaltypes (zie tabel 11).

Tabel 11: Taaltypes aan de hand van het culturele identiteitsmodel (Sussman 2000)

Taaltype	Relatie met Nederlandse en Engelse taal
<i>Subtractive</i>	Deze migrant wil niet terugkeren naar het thuisland en hecht daarom veel belang aan de Nederlandse of Engelse taal.
<i>Addictive</i>	Deze migrant wil terugkeren naar het thuisland en hecht daarom minder belang aan de Nederlandse taal.
<i>Affirmative</i>	Deze migrant wil in Nederland blijven en hecht daarom veel belang aan de Nederlandse taal.
<i>Intercultural/global</i>	Deze migrant hecht vooral belang aan de Engelse taal omdat Nederland niet de eindbestemming is.

Omdat uit het onderzoek is gebleken dat de Engelse taal ook een belangrijke rol speelt bij de Spaanstalige migranten in Amsterdam is deze taal toegevoegd aan de verschillende taaltypes. De *subtractive* verandering kan geobserveerd worden bij de Spaanstalige migrant die niet meer naar zijn of haar thuisland terug wil keren. Deze migrant zet zich actief in om de Nederlandse of Engelse taal te leren en te gebruiken. De *addictive* verandering bij de Spaanstalige migrant die graag terug wil gaan naar zijn of haar thuisland. Deze migrant stelt minder belang aan de Nederlandse taal omdat hij of zij niet voor een lange periode in Nederland wil blijven. De *affirmative* verandering bij de Spaanstalige migrant die veel Nederlands spreekt, in Nederland wil blijven of al lang in Nederland verblijft. Deze migrant hecht veel waarde aan het leren en toepassen van de Nederlands taal omdat kennis van de Nederlandse taal van invloed is op de toekomst van de migrant. De *intercultural/global* verandering kan geobserveerd worden bij Spaanstalige migrant die veel gebruik maakt van de Engelse taal en geen duidelijk idee heeft over hoe lang hij of zij in Nederland wil verblijven. Deze migrant kan gezien worden als een reiziger van de wereld voor wie Nederland een tussenbestemming is.

Tabel 12: Categorisering van respondenten over taaltypes en migratietypes.

Taaltype	Herkomst	Migratietype	R.
<i>Subtractive</i>	Spanje	Arbeidsmigrant	T
		Avontuurmigrant	O
		Avontuurmigrant	A
<i>Addictive</i>	Argentinië	Arbeidsmigrant	Q
		Chili	Asielmigrant
		Familiemigrant	J
<i>Affirmative</i>	Mexico	Liefdesmigrant	M
	Peru	Familiemigrant	X
	Spanje	Arbeidsmigrant	D
		Arbeidsmigrant	F
	Arbeidsmigrant	N	
	Arbeidsmigrant	P	
	Arbeidsmigrant	U	
	Liefdesmigrant	B	
	Liefdesmigrant	E	
	Liefdesmigrant	V	
<i>Intercultural / global</i>	Chili	Avontuurmigrant	G
		Avontuurmigrant	H
	Colombia	Arbeidsmigrant	Y
	Mexico	Arbeidsmigrant	L
		Familiemigrant	C
	Nicaragua	Avontuurmigrant	I
	Spanje	Arbeidsmigrant	K
		Arbeidsmigrant	R
		Arbeidsmigrant	S

In tabel 12 (blz.50) is een overzicht weergegeven hoe de respondenten zijn in te delen. Daaruit komt naar voren welke migratietypes bij welke taaltypes te plaatsen zijn. Het *subtractive* taaltype is in relatie met het gebruik van de Nederlandse taal te plaatsen tussen het *affirmative* en het *intercultural/global* taaltype. Het *subtractive* type wil niet terugkeren naar zijn of haar thuisland en ondergaat daarom een *affirmative* en/of *intercultural/global* verandering op het gebied van taalaanpassing.

Opvallend is dat binnen de respondentengroep de *subtractive* taaltypes alleen voorkomen bij de Spaanse migranten en de *addictive* taaltypes alleen bij de Latijns Amerikaanse migranten. Daarnaast komt het *affirmative* taaltype het meeste voor binnen de gehele respondentengroep. In de volgende hoofdstukken worden praktijksituaties van Spaanstalige migranten en het gebruik van de Nederlandse taal beschreven. De verschillende migratietypes en taaltypes van het *cultural identity model* worden verbonden met deze praktijksituaties. Hierdoor zal duidelijk worden waarom en hoe de verschillende taaltypes ontstaan en wat de invloed van het migratietype op de vorming van een taaltype is.

Hoofdstuk 6

Het leren van de Nederlandse taal: cursussen, lessen en informeel leren

Op het moment dat een Spaanstalige migrant in Nederland komt wonen, zal hij of zij in contact komen met de Nederlandse taal. Om toch iets van de Nederlandse cultuur en de Nederlandstalige communicatie te kunnen begrijpen besluiten veel Spaanstaligen om een cursus of lessen Nederlands te proberen. Omdat mijn onderzoek gericht is op het gebruik van de Nederlandse taal, is dit hoofdstuk gewijd aan de ervaringen van Spaanstaligen in verband met het leren van de Nederlandse taal.

6.1 Ervaringen van de respondenten met lessen en cursussen

Van de 25 respondenten hebben vier respondenten geen cursus of lessen Nederlands gevolgd. In tabel 13 (blz.54) is weergegeven waar de 21 respondenten een cursus of lessen hebben gevolgd, wanneer ze naar Nederland zijn gekomen en wat hun niveau van de Nederlandse taal is. Voor de bepaling van het niveau is aan de respondenten gevraagd of ze een diploma hebben gehaald en zo ja wat hun laatst behaalde diploma is. Alle diploma's waren gebaseerd op het Europees referentiekader.

De vier respondenten die geen cursus of lessen Nederlands hebben gevolgd zijn niet van plan om dit binnenkort te gaan doen. Drie van hen zijn gericht op de Engelse taal en vinden een cursus Nederlands overbodig om te overleven in Amsterdam. Alle drie de migranten hebben geen duidelijk plan over hoe lang ze in Nederland willen verblijven en kiezen ook daarom voor de focus op de Engelse taal. Door deze houding ten opzichte van de Nederlandse taal zijn zij vertegenwoordigers van het *intercultural/global* taaltype (zie tabel 11 blz.49 & tabel 12, blz.50). Nummer vier betreft een asielmigrant die al langdurig in Nederland woont en Nederlands spreekt maar nooit een cursus heeft afgemaakt omdat ze alle cursussen van slechte kwaliteit vindt. Daarnaast heeft ze de behoefte om terug te keren naar haar herkomstland. Deze migrant is daarom te categoriseren als een *addictive* taaltype. Alle respondenten, op één persoon na, zijn van mening dat als je voor een langere periode in Amsterdam wilt verblijven het aan te bevelen is om een cursus of lessen Nederlands te volgen. Als je slechts voor een korte periode in Amsterdam wilt verblijven, is kennis van de Nederlandse taal niet noodzakelijk. Het volgende fragment illustreert de houding van een *intercultural/global* taaltype. De Spaanse arbeidsmigrant R uit Murcia maakte tijdens zijn

interview duidelijk waarom het leren van de Nederlandse taal als overbodig wordt gezien.

FRAGMENT 1: respondent R: Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam (vertaald¹²)

FV: *Zou je een cursus of lessen Nederlands aanraden aan recent gearriveerde Spaanstalige migranten?*

R: *Nee.*

FV: *Waarom niet?*

R: *Omdat de grootste meerderheid van Spanjaarden geen Engels kan en daarom zou ik aanraden om eerst Engels te leren.*

FV: *Je raadt Engels aan en waarom raad je Engels aan?*

R: *Omdat het een zeer multiculturele stad is en je zal tegenkomen, tenminste ik ben meer mensen tegengekomen die Engels spreken dan die Nederlands spreken. Met Engels verzeker je jezelf dat je met iedereen kan spreken.*

Deze respondent verwijst naar het multiculturele aspect van de stad Amsterdam en het gebrek aan kennis van de Engelse taal bij Spanjaarden. Volgens hem is kennis van de Nederlandse taal niet noodzakelijk om te leven in Amsterdam omdat hij Amsterdam ervaart als een multiculturele en meertalige wereldstad. Ook sommige Latijns-Amerikaanse respondenten vertegenwoordigden het *intercultural/global* taaltype. Ze gaven aan het belangrijk te vinden om Engels te leren en dat ze gemakkelijker en sneller Engels leren in Amsterdam dan Nederlands. Het volgende fragment uit het interview met de Chileense avontuurmigrant G uit Santiago maakt duidelijk hoe het komt dat de Engelse taal sneller wordt geleerd. Respondent G kwam naar Nederland zonder enige kennis van de Nederlandse of Engelse taal.

FRAGMENT 2: respondent G: Huis respondent A, 17-5-2014 Amsterdam (vertaald)

'Ik denk dat het komt door het feit door in Amsterdam te zijn want in een andere stad zou men Nederlands veel makkelijker geleerd hebben. Hier in Amsterdam door het feit dat het uiterst toeristisch is en daarom denk ik omdat iedereen Engels spreekt, zelfs de kinderen spreken Engels, het was, ik weet niet, ik leerde Engels en bij het Engels is het gebeven en met het Engels overleef ik.'

¹² Alle vertaalde fragmenten zijn door de auteur van de scriptie uit het Spaans naar het Nederlands vertaald.

Tabel 13: Gevolgde cursussen en lessen Nederlands

In NL sinds	R.	Waar lessen/cursussen gevolgd	Kennis van de Nederlandse taal
1995	E	Cursus in Spanje voor vertrek naar Nederland daarna privé lessen	Ongeveer Zeer Goed
2003	J	Basisschool	Tweede Moedertaal
2003	M	Inburgering	Diploma NT2
2003	V	Cursus in Spanje voor vertrek naar Nederland daarna Volksuniversiteit, UvA & privé lessen	Diploma NT2
2003	X	Inburgering & schakeljaar HBO	Diploma NT2 (niveau 1)
2004	D	Inburgering & taaluitwisselingen	Diploma NT2
2005	Y	Cursus in Delft, privé lessen van het werk, Volksuniversiteit & privé lessen voor het staatsexamen	Diploma NT2 (niveau 1)
2006	B	Volksuniversiteit & UvA Talen	Diploma B1.2
2006	P	Gemeente & privé lessen	Diploma B1
2007	K	Privé lessen	Ongeveer Zeer Goed
2009	A	<i>Casa Migrante & Centro Cultural de Hispanohablantes</i>	Ongeveer B1.2
2009	C	<i>Casa Migrante</i>	Ongeveer Beginner
2009	H	<i>Casa de Mundo</i>	Ongeveer Pre-Beginner
2010	L	UvA Talen	Diploma A1
2010	Q	Gemeente	Ongeveer Beginner
2010	I	<i>Casa Migrante</i>	Ongeveer Pre-Beginner
2011	F	Gemeente: Taal, Werk en Opleiding	Ongeveer A2/B1
2011	S	OBA, cursus van werk & Volksuniversiteit	Diploma A1/A2
2011	N	<i>Casa Migrante</i>	Ongeveer Pre-Beginner
2012	U	<i>Centro Cultural de Hispanohablantes & Volksuniversiteit</i>	Diploma A1.2
2013	T	<i>Academia España</i> (met docent in Spanje via Skype)	Ongeveer A1/A2

Ondanks de mogelijkheid om te kunnen overleven zonder de Nederlandse taal te spreken, zijn toch veel respondenten gemotiveerd om de Nederlandse taal te leren. De eerste kennismaking met het leren van de Nederlandse taal begint vaak met een cursus die gratis of zeer goedkoop wordt aangeboden. Deze cursussen worden aangeboden door organisaties die werken met vrijwilligers die niet per definitie opgeleid zijn om Nederlandse les te geven aan anderstaligen of door de gemeente. Gratis cursussen van de gemeente zijn sinds 2013 niet meer toegankelijk voor migranten van buiten de Europese Unie vanwege de inburgeringsplicht. Een uitzondering wordt gemaakt voor migranten van buiten de Europese Unie die getrouwd zijn met een Europeaan, zij behoren daardoor tot de ‘Europese familie’. Kennismigrantten hebben

geen inburgeringsplicht maar vallen buiten de doelgroep voor gratis cursussen¹³.

De cursussen gegeven door vrijwilligers zijn meestal niet van een vergelijkbare kwaliteit als de cursussen van de gemeente of de cursussen waar wel meer voor betaald moet worden. Veel gehoorde kritiek is dat op deze cursussen alleen een zekere basiskennis wordt verkregen, dat de lessen overvol zitten of dat er elke les weer nieuwe studenten aanwezig zijn. De volgende twee fragment uit het interview met de Spaanse arbeidsmigrant N uit Madrid en avontuurmigrant O uit Valencia en het interview met de Spaanse arbeidsmigrant S uit Madrid beschrijven duidelijk hoe een gratis cursus gegeven door vrijwilligers wordt ervaren.

FRAGMENT 3: respondenten N & O: Café ten Brugge, 20-5-2014 Amsterdam (vertaald)

O: Weet je die gratis cursussen zijn toch niet zo, ik begrijp het wel ze zijn gratis maar je wordt gedemotiveerd. Je komt daar en je ziet een tafel met allemaal Nederlandse kopieën die in de war liggen.

N: Nou in mijn geval waren we ongeveer met 30 personen {...} Ja en elke dag een paar nieuwe met weinig verplichting voor de studenten, dus het was erg moeilijk voor de docenten om vooruit te komen, ze hadden een hele goede instelling {...} Maar natuurlijk het was erg, ik ben docent, ik begrijp natuurlijk hoe chaotisch het kan zijn voor een docent om elke dag andere mensen te hebben en dan komt iemand soms twee weken niet en dan komt hij weer terug en dan verdwijnt iemand anders. Maar ja zelfs zo, voor een basis om te kunnen lezen en te weten wanneer je moet wegrennen, een beetje een basis heb ik daar wel geleerd ja.

FRAGMENT 4: respondent S: Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam (vertaald)

‘Het eerste jaar werden er cursussen aangeboden in de bibliotheek, in de bibliotheek vlakbij het centraal station {...} een keer per week cursussen die gratis waren voor buitenlanders en het waren Nederlanders die als docent optraden, het waren geen professionele docenten. Het waren mensen die Nederlandse les wilden geven en daar was ik gedurende twee maanden een keer per week. En ik vond het niet leuk omdat ze nooit een boek volgden of methoden en elke week kwamen er mensen, heel vaak kwamen de hele week nieuwe mensen. Dus dat was geen goede manier om Nederlands te leren. Dat was mijn eerste contact en ja na twee maanden ben ik ermee gestopt.’

¹³ Deze informatie is gebaseerd op een telefoongesprek met de Taalwijzer van de gemeente Amsterdam (30-6-2014).

Gratis cursussen gegeven door vrijwilligers worden dus gezien als een plek om basiskennis op te doen maar niet als de ideale plek om Nederlands te leren. Voor sommige is deze eerste ervaring een motivatie om een andere cursus te zoeken die beter aansluit bij de wensen van de student maar voor andere is het juist een reden om (tijdelijk) geen cursussen meer te volgen.

Een andere techniek die veel gebruikt wordt om de Nederlandse taal te leren zijn privé lessen. Over het algemeen zijn de reacties hierover zeer positief omdat met de privé docent afgestemd kan worden welke specifieke punten behandeld zullen worden en omdat de privé docent ook flexibel is op het gebied van het maken van een afspraak op een specifieke tijd of een specifieke dag. Maar niet alle respondenten hebben de financiële middelen om de kosten van een privé docent te betalen. Zij zijn vaak aangewezen op de gratis of zeer goedkope cursussen. Respondenten die wel de financiële middelen tot hun beschikking hebben, gaven echter ook aan dat het moeilijk is om een cursus Nederlands te volgen vanwege de lestijden en de tijd die vereist is voor het huiswerk. Met name moeders gaven aan dat het zeer lastig is om werk, kinderen en een cursus Nederlands met elkaar te combineren. Het volgende voorbeeld van de Argentijnse arbeidsmigrant Q uit Rosario illustreert haar positieve ervaring met de gratis cursus Nederlands van de gemeente maar maakt ook duidelijk waar de knelpunten zaten. Respondent Q heeft een gratis cursus bij de gemeente gevolgd vóór 2013 in de tijd dat deze nog toegankelijk was voor migranten van buiten de Europese Unie.

FRAGMENT 5: respondent Q: Huis respondent P, 21-5-2014 Amsterdam (vertaald)

'In mijn geval, ik heb een baan die me veel tijd kost, plus twee kinderen tegelijk, vanaf dat mijn eerste zoon is geboren is het voor mij onmogelijk om een cursus te doen vanwege de tijd die het kost, de tijd die het vereist. Het zijn goed uitgestippelde cursussen, ik vond het heel fijn dat de mogelijkheid er was om het te kunnen doen en vooral omdat het gratis was en van goede kwaliteit. Maar zes uur per week les en ik weet niet hoe veel meer uur van huiswerk, het was onmogelijk.'

Tien respondenten hebben daadwerkelijk een diploma van een specifiek niveau of examen gehaald. Het behalen van een diploma zorgt er echter niet automatisch voor dat de respondent de Nederlandse taal gebruikt in het dagelijks leven. Uit de interviews is gebleken dat veel respondenten die geen diploma hebben wel de Nederlandse taal beheersen en soms zelfs het interview in het Nederlands wilden doen. De gratis cursussen gegeven door vrijwilligers en de privé docenten bieden over het algemeen geen examen aan om een diploma van een specifiek

niveau te behalen. Drie respondenten hebben een inburgeringscursus afgerond. Een liefdesmigrant en een familiemigrant uit Latijns-Amerika hebben deze verplicht moeten doen en een Spaanse arbeidsmigrant heeft de cursus vrijwillig gedaan. Deze drie migranten maken actief gebruik van hun kennis van de Nederlandse taal in het dagelijkse leven en zijn van plan om voor een langere periode in Nederland te blijven. Zij zijn daarom vertegenwoordigers van het *affirmative* taaltype. Door het afronden van een inburgeringscursus wordt het diploma NT2 behaald (niveau 1 of 2). De twee migranten die voor 2003 naar Nederland zijn gekomen hebben allebei geen officieel diploma behaald, maar spreken wel zeer goed Nederlands en gebruiken de Nederlandse taal op hun werk. Hieruit blijkt dat een langer verblijf leidt tot een betere kennis en meer gebruik van de Nederlandse taal.

Eén respondent volgt momenteel een erg uitzonderlijke cursus die te definiëren is als een mix van NT2 en NVT. Deze respondent volgt een cursus Nederlands uit Spanje van een Spaanse docent via Skype. Voor de student is deze cursus een NT2 ervaring maar de docent bevindt zich in een NVT situatie. Door gebruik te maken van het medium Skype worden NT2 en NVT samengevoegd tot een nieuwe hedendaagse vorm van het leren van de Nederlandse taal waarbij nationale grenzen een minder belangrijke rol spelen. Tot slot is het interessant om op te merken dat twee arbeidsmigranten een cursus en lessen Nederlands hebben gevolgd via hun werk. Deze twee respondenten passen hun kennis van de Nederlandse taal echter niet toe om te communiceren op hun werk omdat de voertaal Engels is en ze zich niet zeker genoeg voelen om Nederlands te spreken. Het domein werk wordt door deze respondenten niet geschikt geacht om informeel te leren omdat het belangrijk is om er zeker van te zijn dat de communicatie goed wordt begrepen. In paragraaf 6.3 (blz.59) wordt dieper ingegaan op het veldafhankelijk en veldonafhankelijk leren van de respondenten en wordt duidelijk in welke situaties het wel gebruikelijk is om informeel te leren.

6.2 Veldwerk bij Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam

Om beter inzicht te krijgen in het perspectief van de migrant tijdens het volgen van een cursus Nederlands is veldwerk uitgevoerd bij een van de organisaties waar lessen Nederlands worden gegeven door vrijwilligers. Omdat veel respondenten een cursus Nederlands hebben gevolgd die werd gegeven door vrijwilligers, dient dit veldwerk als vergelijkingsmateriaal. Zoals in de vorige paragraaf is beschreven zijn niet alle respondenten positief over deze soort cursussen. Door als onderzoekster te participeren bij zo een soort cursus zal duidelijk worden of de informatie van de respondenten terug te zien is in de praktijk. Bij *Centro Cultural de*

Hispanohablantes de Amsterdam kreeg ik de mogelijkheid om als vrijwilligster Nederlandse les te geven aan Spaanstalige migranten die net beginnen met het leren van de Nederlandse taal. Deze cursisten worden geadviseerd om deel te nemen aan niveau 1 waarbij gebruik wordt gemaakt van lesmateriaal behorend bij het Europees referentiekader A1. Als deze cursus succesvol is afgerond kan de cursist doorgaan met niveau 2 en 3. De cursussen duren ongeveer drie maanden met twee lessen per week van 80 minuten. De kosten zijn 200 euro waarvan de cursist 150 euro terugkrijgt als hij of zij niet meer dan twee lessen afwezig is geweest. Daarnaast moeten de cursisten ook het cursusboek aanschaffen wat 28 euro kost. De cursus Nederlands voor niveau 1 werd gegeven door twee docenten. Om overlap te voorkomen was van te voren afgesproken dat elke docent om en om een hoofdstuk uit het cursusboek zou behandelen. Naast cursussen Nederlands is het ook mogelijk om een cursus Engels te volgen bij *Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam*.

De ervaringen van de respondenten uit de interviews zijn gedeeltelijk terug te zien in de praktijk. De groep cursisten was geen een les hetzelfde. Halverwege de cursus kwamen er nieuwe cursisten bij en gedurende de cursus vielen er steeds meer cursisten af. Een enkele cursist kwam echter na een periode van afwezigheid toch weer terug. Bij de laatste les van de cursus was geen een cursist aanwezig die ook de eerste les van de cursus aanwezig was. De coördinator van *Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam* wees mij op het grote contrast tussen de Nederlandse cultuur en de cultuur van de Spaanstalige gemeenschap. Volgens hem leven Spaanstaligen meer in het moment waardoor ongeplande gebeurtenissen ervoor zorgen dat afspraken die eerder zijn gemaakt niet worden nagekomen. Nederlanders hechten daarentegen juist meer waarde aan afspraken die eerder zijn gemaakt waardoor ongeplande gebeurtenissen worden afgeslagen. Het feit dat de cursus niet geheel gratis is maar wel heel goedkoop als je niet meer dan twee keer afwezig bent, is ingevoerd om Spaanstaligen te motiveren om de cursus af te maken. De taalcursussen die gegeven worden bij *Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam* zijn gebaseerd op een methode speciaal voor anderstaligen en er wordt ook gebruik gemaakt van een cursusboek. Het aantal cursisten bleef gedurende de cursus rond de zeven personen (zie tabel 4, blz.33).

Uit de vergelijking tussen het veldwerk en de informatie van de respondenten van de interviews is duidelijk geworden dat er een overeenkomst is op het gebied van de aanwezigheid van de cursisten. Naast de opmerking van de coördinator over de cultuur van de Spaanstalige gemeenschap hebben de cursisten ieder een eigen verhaal. Binnen de groep cursisten van het veldwerk ontstond afwezigheid vaak vanwege verblijfsvergunningen, een nieuwe baan of veranderende werkuren. Deze redenen voor afwezigheid zijn goed te

verbinden met de situatie waar een recent gearriveerde migrant zich in bevindt. Bijna alle cursisten waren tussen 2013 en 2014 naar Nederland gekomen op één cursist na die al twee jaar in Nederland woonachtig was.

6.3 Leermethoden: veldafhankelijk versus veldonafhankelijk

Zoals uit de gegevens van de interviews en de theorie is gebleken zijn er verschillende manieren om de Nederlandse taal te leren. Welke manieren worden gebruikt hangt af van de voorkeuren en financiële mogelijkheden van het individu. Het volgen van een cursus of lessen is om verschillende redenen niet voor elke individu geschikt. Ondanks dat zij niet met behulp van onderwijs gestuurde situaties de Nederlandse taal leren, blijkt dat zij toch de Nederlandse taal te verwerven en beheersen. Deze individuen zijn te plaatsen in de eerdere genoemde veldafhankelijke categorie (zie tabel 3, blz.20). Deze categorie wordt getypeerd door het leren van een taal buiten onderwijsituaties om door gebruik te maken van sociale vaardigheden op interpersoonlijk niveau (Litjens 1990: 18). Door middel van sociale interactie met *native speakers* leren zij de Nederlandse taal. Zij zijn actief gericht op het toepassen en informeel leren van de Nederlandse taal in het dagelijks leven.

Informeel contexten waar veel Nederlands wordt geleerd zijn momenten waarbij de Spaanstalige migrant de enige niet Nederlandstalige is of momenten waarbij de voertaal Nederlands is. Deze situaties komen voor tijdens de vrije tijd van de migrant wanneer hij of zij bijvoorbeeld bezig is met een hobby of wanneer de migrant wil reizen met het openbaar vervoer. Een voorbeeld van een populaire veldafhankelijke methoden die werd genoemd door sommige respondenten zijn taaluitwisselingen. Hierbij zoekt de Spaanstalige migrant een Nederlands persoon die de Spaanse taal wil leren. Deze persoon is bij voorkeur een goede vriend of vriendin om de barrière om te durven spreken zo klein mogelijk te houden. Tijdens de uitwisseling spreekt de Nederlander Spaans en de Spaanstalige Nederlands en corrigeren ze elkaar. Deze methode wordt ook wel tandemleren genoemd en is een populaire methode om spreekvaardigheid te oefenen (Tandemproject, 2014; Metikosproject, 2014). Met tandemleren is de Spaanstalige migrant er zeker van dat de communicatiepartner niet opeens Engels gaat spreken. In Amsterdam is dit voor het informeel leren van de Nederlandse taal in dagelijkse situaties een veel voorkomend probleem. De volgende twee fragmenten uit de interviews met de Spaanse avontuurmigrant A uit Madrid en de Spaanse arbeidsmigrant D uit Barcelona laten zien wat de gevolgen zijn als een Nederlander Engels terugsprekt terwijl de

migrant Nederlands probeert te oefenen.

FRAGMENT 6: respondent A: Huis respondent A, 9-5-2014 Amsterdam

FV: Leer je ook Nederlands tijdens informele situaties?

A: Ja dat is het probleem in Amsterdam het is moeilijk maar soms wel he ik luister naar mensen ja ik studeer de situatie en probeer om iets te leren ja.

FV: Maar waarom is dat moeilijk in Amsterdam?

A: Een voorbeeld ja, is beter dan duizend woorden ja, ik zeg 'goeiemorgen mag ik iets vragen?' En mensen zeggen tegen mij 'Goodmorning yeah can I help you?' Zo mensen meestal praten Engels tegen mij omdat zij weten dat ik een buitenlander ben.

FRAGMENT 7: respondent D: Brasserie Bienvenue, 14-5-2014 Utrecht (vertaald)

FV: Komt het wel eens voor dat als je Nederlands spreekt met een Nederlander deze persoon antwoordt in een andere taal?

D: Heel vaak en in het begin vond ik dat heel vervelend omdat het me niet hielp om, ik wilde Nederlands leren toch, het is het willen en daarnaast veroorzaakte het onzekerheid als ik Nederlands probeer te spreken en ze veranderen naar het Engels. Dan vraag ik mezelf, verdorie ik spreek niet goed! Dat de mensen voor mij de taal moet wisselen, toch? Het brengt een onzekerheid en dus verander je de...

FV: En hoe voel je je nu?

D: Ook maar ja uiteindelijk nu is het als je naar Engels verandert dus ja wil jij Engels spreken? Ok dan praten we in het Engels. Ik heb er geen probleem mee, ik ben er over heen het maakt me niks meer uit, wil jij in het Engels praten ok dan praten we in het Engels. Maar in het begin wilde ik, ik wilde het Nederlands aanhouden en ach uiteindelijk ja ik kan me herinneren dat ik er last van had. Maar ja zoals ik je heb gezegd het brengt een onzekerheid dat je zegt van ja maar ja.

Deze fragmenten illustreren de praktijk in Amsterdam en de onzekerheid die ontstaat doordat Nederlanders Engels terugspreken. Daarnaast is het een goed voorbeeld van wat de lange termijn consequenties daarvan zijn. Respondent A geeft aan dat hij zich tijdens informele situaties vooral richt op luisteren en respondent D geeft aan dat het haar inmiddels niets meer uitmaakt en zich aanpast aan de taal die tegen haar wordt gesproken. Amsterdamse Nederlanders zorgen er zelf voor dat buitenlanders Engels (leren) spreken in plaats van

Nederlands. Kennis van de Nederlandse taal wordt daardoor vooral verkregen door luisteren in plaats van door spreken.

De belemmeringen die migranten in Amsterdam ervaren op het gebied van het leren spreken van de Nederlandse taal verklaart het feit waarom twee respondenten aangaven een voorkeur te hebben voor het leren van de Nederlandse taal op een veldonafhankelijke manier (zie tabel 3, blz.20). Deze categorie wordt getypeerd door leren met behulp van onderwijssituaties, theorie en zelfstudie op intrapersoonlijk niveau (Litjens 1990: 18).

Tot slot waren negen respondenten van mening dat voor het leren van de Nederlandse taal het van belang is om eerst een theoretische basis te hebben, dat veldonafhankelijk wordt verkregen, en daarna veel communicatie te oefenen op een veldafhankelijke manier. De theoretische basis zorgt ervoor dat als de migrant begint met communiceren hij of zij enigszins begrijpelijk is en dat hij of zij Nederlands als luistertaal begrijpt.

6.4 Conclusie

Het volgen van een cursus of lessen Nederlands wordt door de meeste respondenten aangeraden als de migrant voor een langere periode in Nederland wil verblijven. De stad Amsterdam wordt gekenmerkt door veel toerisme en een internationale sfeer waardoor migranten in principe ook zonder kennis van de Nederlandse taal kunnen overleven. Spaanstalige migranten die zonder kennis van de Nederlandse of Engelse taal naar Amsterdam komen leren gemakkelijker en sneller Engels dan Nederlands omdat de lokale bevolking de neiging heeft om Engels met anderstaligen te spreken. Met kennis van de Engelse taal is het mogelijk om in Amsterdam met de meerderheid van de bevolking te communiceren. *Intercultural/global* taaltypes, die niet precies weten hoe lang ze in Nederland willen verblijven, voelen zich hierdoor niet verplicht om de Nederlandse taal te leren. Wel worden ze gemotiveerd om hun Engelse taalvaardigheid te verbeteren. Binnen de respondentengroep van 25 personen zijn negen personen te definiëren als *intercultural/global* taaltypes (zie tabel 12, blz.50).

De eerste kennismaking met een cursus of lessen Nederlands is vaak bij een organisatie die gratis of heel goedkoop cursussen aanbiedt. Ondanks de kritiek op de gratis cursussen gegeven door vrijwilligers wordt hier toch enige basiskennis geleerd en worden migranten bereikt die weinig financiële middelen hebben. Er zijn veel verschillende strategieën die gebruikt worden om de Nederlandse taal te leren. De ene persoon voelt zich het prettigst bij

een privé docent en de andere persoon door te praten met mensen op straat. Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de respondenten die het *affirmative* taaltype vertegenwoordigen serieus bezig zijn om de Nederlandse taal te leren en toe te passen. Zij willen voor een langere periode in Nederland verblijven en maken gebruik van zowel veldafhankelijke als veldonafhankelijke leermethoden. Eerst wordt een theoretische basis verkregen door middel van lessen of een cursus en zelfstudie en daarna wordt de stap gemaakt om de geleerde theorie toe te passen in communicatieve situaties in de praktijk. Een veel voorkomend probleem in de praktijk is dat door Nederlanders Engels terug wordt gesproken. Als gevolg hiervan wordt de Nederlandse taal vooral geleerd als luistertaal. Respondenten die actief de spreekvaardigheid willen oefenen maken gebruik van tandemleren door Nederlands te oefenen met een Nederlander die Spaans wil leren.

Hoofdstuk 7

Het gebruik van de Nederlandse taal voor sociale en economische zelfredzaamheid

In dit hoofdstuk wordt het Nederlandse taalgebruik van Spaanstaligen in Amsterdam beschreven. Eerst wordt het concept sociale en economische zelfredzaamheid besproken en daarna wordt het gebruik van de Nederlandse taal binnen de domeinen overheid en administratie, vriendschap en werk geanalyseerd.

7.1 De Nederlandse taal en sociale en economische zelfredzaamheid

Kennis van de Nederlandse taal en de Nederlandse samenleving is volgens de overheid van belang om als migrant sociaal en economisch zelfredzaam te kunnen zijn. Dit is een van de redenen waarom het inburgeringstraject is ingevoerd (Overheid, 2014; Dienst Uitvoering Onderwijs, 2014; Voorbij 2007: 25). Maar wat is dat eigenlijk sociale en economische zelfredzaamheid? Om te beginnen wordt binnen het inburgeringsprogramma gesteld dat een zelfredzame nieuwkomer de eindtermen van het inburgeringsprogramma kent en kan toepassen om zich te redden in de samenleving (Brink & Tromp 2003: 1). Het begrip zelfredzaamheid wordt juridisch gedefinieerd als ‘het vermogen van een mens om voor zichzelf te zorgen’ (Juridisch woordenboek, 2014). Het woord sociaal in de context van sociale en economische zelfredzaamheid wordt door de Van Dale gedefinieerd als ‘betrekking hebbend op de menselijke samenleving, de menselijke maatschappij en de verhoudingen, het gezamenlijk leven, de vormen en toestanden daarin’ en economisch als ‘betrekking hebbend op de staathuishoudkunde of op de maatschappelijke huishouding’ (Kruyskamp 1969: 497 & 1851; Van Dale Onlinewoordenboek¹⁴). Hieruit kan worden geconstateerd dat het concept sociale en economische zelfredzaamheid omschreven kan worden als het vermogen van een mens om voor zichzelf te zorgen binnen de menselijke samenleving, binnen de menselijke maatschappij en binnen zijn of haar maatschappelijke huishouding. Om dit te kunnen bereiken binnen de Nederlandse samenleving is volgens het Nederlandse taalbeleid beheersing van de Nederlandse taal een zeer belangrijk criterium.

Naast het belang van de Nederlandse taal voor sociale en economische zelfredzaamheid fungeert de Nederlandse taal als symbool voor historisch erfgoed van de Nederlandse natie (Blommaert 1996: 14-15; Weber & Horner 2012: 18). De Nederlandse taal

¹⁴ Van Dale Onlinewoordenboek (2014), toegang verkregen via studentaccount

en cultuur worden gezien als een verrijking en als essentiële onderdelen om te kunnen integreren in de Nederlandse maatschappij (Barni & Extra 2008: 17). Deze taalpolitiek met de focus op één taal wordt beschreven als efficiënt omdat diensten en producten van de samenleving maar in één taal aangeboden hoeven te worden (Fishman 1989: 225; Blommaert 1996: 15). Dit bespaart vertaalkosten maar er wordt geen rekening gehouden met nieuwe kosten die ontstaan omdat dit beleid weinig efficiënt is voor anderstalige migranten. Door deze eentalige politiek zoeken anderstalige migranten nieuwe oplossingen om toch een weg te kunnen vinden in de eentalige overheid.

7.2 De Nederlandse taal binnen het domein overheid & administratie

Binnen de groep van 25 respondenten waren vier Latijns-Amerikaanse respondenten die niet stonden ingeschreven bij de gemeente waardoor er geen contact was met de Nederlandse overheid en de daaraan gerelateerde administratie. De overige 21 respondenten gebruikten verschillende strategieën om als anderstaligen een weg te kunnen vinden in de Nederlandstalige overheid en de daaraan gerelateerde administratie.

Porila en Ten Thije (2007) hebben in hun onderzoek over de communicatie tussen overheidsinstanties en klanten die de nationale taal niet machtig zijn ook een fasemodel gemaakt gericht op de communicatie tussen de ambtenaar en de migrantklant. In dit fasemodel wordt er gesproken over een ‘derde persoon’ die als taak heeft om de taal- en cultuurbarrière te verminderen die ontstaat tussen leden van nieuwe migrantengroepen en overheidsinstanties (zie tabel 14).

Tabel 14: (Porila & Ten Thije 2007: 694-695)

Fase	Veranderingen van de positie van ‘de derde persoon’ bij ambtenaar-klant interactie
Fase 1	Geen faciliteiten en/of gebruik van lingua franca
Fase 2	Familietolk
Fase 3	Migrantenexpert
Fase 4	Professionele/gemeenschapstolk
Fase 5	Migrantenambtenaar
Fase 6	Migrantenvertegenwoordiger

De communicatie tussen de overheid en de Spaanstalige migranten is te plaatsen in fase 1. Er zijn geen faciliteiten om de taal- en cultuurbarrière te verminderen en er wordt veel gebruik gemaakt van een lingua franca. De ene helft van de respondenten behoorde tot het *affirmative* taaltipe en gebruikten Nederlands om te communiceren bij de gemeente. De andere helft behoorde tot het *intercultural/global* taaltipe en gaf aan gebruik te maken van Engels als lingua franca. In veel gevallen wordt Engels gebruikt om er zeker van te zijn dat het gesprek met de ambtenaar goed begrepen wordt. Sommige respondenten beginnen het gesprek in het Nederlands maar zodra de migrant de communicatie niet meer begrijpt wordt aan de ambtenaar gevraagd of hij of zij ook Engels kan spreken. Het volgende fragment illustreert een *intercultural/global* taaltipe. De Colombiaanse arbeidsmigrant Y uit Bogota laat zien wat voor strategie kan worden gebruikt als een overheidsinstelling verplicht is om de Nederlandse taal te spreken maar de klant geen Nederlands spreekt.

FRAGMENT 8: respondent Y: Huis partner van respondent Y, 28-5-2014 Amsterdam
(vertaald)

FV: *Welke taal gebruik je om te communiceren met de gemeente?*

Y: *Daar komt het er soms op neer dat ik moet vragen of ze Engels willen of kunnen spreken. Bij de gemeente spreken ze Engels maar als het om de belastingdienst gaat, daar spreken ze alleen Nederlands. Maar dus, ik kan in het Engels vragen en zij beantwoorden me heel langzaam in het Nederlands. Dus dan probeer ik een beetje te begrijpen wat ze zeggen.*

Omdat de belastingdienst door het Nederlandse een-taalbeleid verplicht is om alleen Nederlands te spreken komen anderstalige migranten in een situatie waarbij ze zelf communicatieve modi moeten ontdekken om toch succesvolle communicatie te bewerkstelligen. In het voorbeeld van respondent Y wordt een combinatie toegepast van Engels als lingua franca en luistertaal. Andere communicatieve modi die worden gebruikt om Nederlandstalige communicatie van overheidsinstellingen te ontcijferen zijn online vertaaltechnologie, hulp vragen aan vrienden, hulp vragen aan de (Nederlandse) partner of hulp vragen aan collega's op het werk. Het vragen van hulp aan de partner of vrienden is te plaatsen in fase 2, de familietolk (zie tabel 14, blz.64). Hierbij gaat het om een niet-professionele tolk die persoonlijk betrokken is bij de migrant (Porila & Ten Thije 2007: 694-695).

Door het niet goed begrijpen van de Nederlandstalige overheidscommunicatie ontstaan

er ook situaties zoals het niet opgeven van belastingzaken of het negeren van post. Als gevolg hiervan kunnen er soms hoge boetes worden gegeven waardoor zowel de migranten als de ambtenaren veel tijd kwijt zijn om duidelijk te maken wat van elkaar wordt verwacht en hoe dit kan worden bereikt.

In communicatieve situaties gerelateerd aan overheidsinstellingen zorgt kennis van de Nederlandse taal ervoor dat de migrant zich gemakkelijker kan bewegen binnen dit domein. Met kennis van de Nederlandse taal wordt de betreffende situatie beter begrepen. Ook bij de aan de overheid gerelateerde nutsbedrijven zoals het openbaar vervoer komt deze kennis van pas. Het volgende fragment uit het interview met de Spaanse arbeidsmigrant U uit San Vicente de la Barquera beschrijft het gevoel dat je kan hebben als je de Nederlandse taal niet begrijpt.

FRAGMENT 9: respondent U: Huis respondent U, 25-5-2014 Amsterdam (vertaald)

'Ik denk dat je, ok met het Engels begrijp je het maar er zijn dingen die altijd in het Nederlands zullen zijn. Zoals bijvoorbeeld dat van de treinen en voor mij is het belangrijk dat je begrijpt, dat je niet de enige bent die niet begrijpt wat er gebeurt als er bijvoorbeeld van trein verwisseld moet worden of wanneer er een bord is dat er iets is gebeurd en iedereen weet wat er gebeurd is en jij hebt geen idee, ik denk dat het belangrijk is om je een beetje te integreren.'

Respondent U is een goed voorbeeld van een *affirmative* taaltype, ze wordt gemotiveerd om Nederlands te leren omdat ze niet het gevoel wil hebben de enige te zijn die niet begrijpt wat er aan de hand is. Dit fragment laat zien wat het belang is van de Nederlandse taal voor sociale zelfredzaamheid, zelfredzaamheid in de vorm van in staat zijn om jezelf te kunnen bewegen in de hedendaagse maatschappij.

7.3 De Nederlandse taal binnen het domein vriendschap

Taalcontactfactoren zoals de taal die thuis, met je vrienden en tijdens je vrije tijd wordt gesproken is van invloed op het succes en tempo van je tweede taalverwerving (Extra 1989: 53). Alle respondenten maakten gebruik van de Spaanse taal om te communiceren met hun vrienden en alle respondenten hadden tenminste één Nederlandstalige vriend of vriendin. Opvallend is het feit dat 20 van de 25 respondenten daarnaast veel gebruik maakten van de

Engelse taal om te communiceren met hun vrienden terwijl slechts twaalf respondenten aangaven ook wel eens Nederlands te spreken. Ondanks het feit dat de Spaanstalige migrant in Nederland woont, speelt de communicatieve modus Engels als lingua franca een belangrijke rol op het gebied van communicatie met vrienden die niet Spaanstalig zijn. Het feit dat de meeste Nederlandstaligen in Amsterdam de neiging hebben om Engels terug te spreken stimuleert het gebruik van de Engelse taal. Spaanstalige migranten die een betere beheersing hebben van de Engelse taal dan de Nederlandse taal, kiezen er daarom vaak voor om Engels te spreken met Nederlandstaligen.

Het domein vriendschap laat duidelijk zien hoe meertalig Spaanstalige migranten zijn. Binnen de respondentengroep waren twee Latijns-Amerikaanse avontuurmigranten die aangaven alleen in het Spaans te communiceren met hun vrienden. Het feit dat het mogelijk is om alleen vrienden te hebben met wie je in het Spaans kan communiceren, toont aan dat de Spaanstalige gemeenschap clustert. Door de vertegenwoordiging van 20 verschillende Spaanstalige nationaliteiten in Amsterdam kunnen Spaanstaligen een vriendennetwerk opbouwen van exclusief Spaanstaligen. Echter niet alle respondenten ambiëren een exclusief Spaanstalig netwerk. De volgende twee fragmenten van de Spaanse liefdesmigrant E uit Madrid en de Spaanse arbeidsmigrant T uit Asturias omschrijven waarom kennis van de Nederlandse taal op sociaal gebied minder nodig is in Amsterdam maar toch als noodzakelijk wordt beschouwd om de Nederlandse samenleving te begrijpen.

FRAGMENT 10: respondent E: Café de Smoeshaan, 14-5-2014 Amsterdam (vertaald)

‘Als je geen Nederlands spreekt blijf je uiteindelijk bewegen in een cirkel van alleen maar buitenlanders en zal je nooit helemaal begrijpen hoe de Nederlandse samenleving werkt.’

FRAGMENT 11: respondent T: Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam (vertaald)

‘Ik denk dat het door in Amsterdam te zijn minder noodzakelijk is maar als je in een ander gebied in Nederland gaat wonen wat een beetje meer, wat minder gemengd is met expats, dus daar verandert een beetje de prioriteit. En dat voor het deel dat het wel noodzakelijk is toch, ik zou het willen negeren als, als ik het niet belangrijk vond, als ik geen nieuwsgierigheid zou hebben voor wat mijn collega’s op kantoor zeggen, ik zou een week door kunnen komen zonder Nederlands te praten of te horen. Maar als je helemaal wilt integreren of bij een Nederlandse vriendengroep wilt komen heb je het nodig, nietwaar.’

De twaalf respondenten die Nederlands met hun vrienden spreken zijn Spaanstalige migranten die hier al langer woonachtig zijn, migranten die een hobby hebben waarbij alleen Nederlandstaligen aanwezig zijn, migranten die de inburgeringscursus hebben gedaan of migranten die momenteel actief bezig zijn met het leren en toepassen van de Nederlandse taal. Door de meertalige situatie in Amsterdam komt het veel voor dat Spaanstaligen ook met hun vrienden tijdens een gesprek van taal wisselen. Het volgende fragment uit het interview met de Peruaanse familiemigrant X uit Lima illustreert hoe zo een meertalig gesprek kan verlopen.

FRAGMENT 12: respondent X: Café Winkel, 27-5-2014 Amsterdam

FV: Welke taal spreek je met die vrienden? Die Nederlandse vrienden?

X: Ik weet alleen een paar, ja ook Spaans en Nederlands, wel gelijk dus ik heb, ik heb goede vrienden dat al heel lang hier wonen, een paar zijn hier ook geboren dus voor zij is gewoon naturel, weetje gewoon van zichzelf, we zeggen niet ok we gaan nu Nederlands spreken of we gaan nu Spaans {...} ja ok 'vamos a comer'¹⁵, en eentje van zij zegt 'ja hoe laat?'.

De gesprekken in dit voorbeeld zijn een combinatie van Spaans en Nederlands door elkaar heen. Respondent X en zijn vrienden maken gebruik van de communicatieve modus codewisseling door twee talen binnen één gesprek te gebruiken. Dit interviewfragment laat goed zien hoe complex het dagelijkse taalgebruik van de migrant kan zijn zonder dat de migrant zich daar bewust van is.

7.4 De Nederlandse taal binnen het domein werk

Binnen het domein werk begeeft de Spaanstalige migrant zich ook in complexe meertalige situatie. Door de meeste respondenten wordt voornamelijk Engels gesproken. In tabel 15 (blz.70) is een overzicht weergegeven van de talen die gesproken worden door de respondenten op het werk en welk opleidingsniveau voor de betreffende baan vereist is. De verschillende arbeidssectoren zijn aan de hand van de theorie van de dubbele arbeidsmarkt opgedeeld in twee segmenten. Een primair segment bestaande uit arbeidsposities met relatief gunstige arbeidsvoorwaarden, betrekkelijk hoge lonen en pensioenvoorzieningen en een secundair segment bestaande uit laagbetaalde, onzekere arbeidsposities waarvoor weinig of

¹⁵ We gaan eten

geen scholing is vereist (Wilterdink 2003: 71).

Het domein werk is verbonden met meerdere persoonlijke kenmerken van de migrant. Ten eerste is het vinden van werk in Nederland een van de meest voorkomende migratieredenen van de respondenten. Ten tweede beïnvloedt het opleidingsniveau van de migrant het type werk dat hij of zij doet. Daarnaast is de plaats waar de migrant werkt ook van grote invloed op het taalgebruik. Het volgende fragment uit het interview met de Spaanse arbeidsmigrant K uit Castro del Rio maakt duidelijk wat de relatie is tussen de stad Amsterdam en de taal die wordt gesproken op het werk.

FRAGMENT 13: respondent K: Vondelpark, 18-5-2014 Amsterdam

FV: Wat was voor jou een moment waar je veel hebt geleerd over de Nederlandse taal?

K: Toen ik verhuisd ben vanuit Amsterdam naar Zeist, mijn werkplek is veranderd en mijn collega's nu die wij praten heel veel meer Nederlands.{..}, wij doen heel veel bijeenkomsten in het Nederlands, heel veel overleggen.

Op het moment dat respondent K is verhuisd van Amsterdam naar Zeist heeft zij grote sprongen gemaakt op het gebied van Nederlandse taalvaardigheid. In Amsterdam wordt het gebruik van de communicatieve modus Engels als lingua franca wel veel toegepast, bijvoorbeeld door respondenten die werkzaam zijn in een internationaal bedrijf. De Nederlandstalige werknemers binnen deze internationale bedrijven passen zich linguïstisch aan op het moment dat er een gesprek plaatsvindt waarbij een anderstalige aanwezig is. Zowel de Nederlandse als de Spaanstalige werknemers vertegenwoordigen hierdoor het *intercultural/global* taaltype. Sommige respondenten gaven aan dat ze het ongemakkelijk vinden als er Engels wordt gesproken alleen vanwege hun aanwezigheid. Daarnaast hebben sommige respondenten het gevoel dat ze beter en vriendelijker worden behandeld als ze Nederlands proberen te spreken. Engels als lingua franca wordt daarnaast ook veel toegepast door respondenten die tijdens hun werk veel contact hebben met verschillende soorten mensen. Bij banen zoals vrachtwagenchauffeur, marktmedewerker of muzikant wordt de Engelse taal veel gesproken.

Tabel 15: Talen die worden gesproken op het werk

Segment	Sector	R.	Beroep	Talen die worden gesproken op het werk
Primair	Financieel	K	Kwantitatieve analist bij bank	Nederlands, Engels en Spaans
		Y	Financieel wiskundige bij bank	Engels
	Gezondheidszorg	W	Maatschappelijk werkster	Nederlands en soms Spaans
	ICT	E	Computerprogrammeur	Nederlands
		L	Engineer in elektronische systemen	Engels, klein beetje Spaans en Frans en Nederlands alleen lezen
		S	Softwareontwikkelaar	Engels en Spaans
	Marketing	T	Marketing van mobiele telefonie	Engels en Spaans en soms Nederlands
	Non-profit	F	Communicatiemanager bij NGO	Engels en Spaans
	Onderwijs	U	Stagiair Instituto Cervantes & Student Kunst en Erfgoedbeheer	Engels, Spaans en klein beetje Nederlands
	Onderzoek	P	Onderzoekster immunologie (biomedische wetenschappen)	Engels
		Q	Onderzoekster immunologie (biomedische wetenschappen)	Engels
		V	Freelance consultant & onderzoeker sociologie	Engels en soms informele zaken Nederlands
	Zakelijke dienstverlening	B	Administrateur	Engels, Frans en Spaans
Secundair	Beweging + aanvulling	D	Docent yoga en Spaans & kunstenares	Engels, Spaans en Nederlands
		M	Docent yoga, masseur, supermarkt medewerker & student massageopleiding	Nederlands en soms Engels
	Detailhandel + aanvulling	G	Marktmedewerker & verhuizer	Engels
		H	Marktmedewerker & schoonmaker	Engels en Spaans
		I	Marktmedewerker	Spaans, Engels en Nederlands
	Entertainment + aanvulling	C	Muzikant & PR bij cultureel centrum	Engels, Italiaans, Spaans en Nederlands
		N	Muzikant & medewerker in een call center	Engels en soms Spaans
		R	Muzikant & toeristengids	Engels en Spaans
	Horeca	J	Kok in Argentijns restaurant & Student ICT	Spaans
		X	Assistent kok	Nederlands
	Toerisme	O	Receptionist in een hotel	Engels, Spaans, Italiaans en een beetje Nederlands
	Transport	A	Vrachtwagenchauffeur	Engels en Nederlands

De meeste respondenten maken gebruik van de Engelse taal op hun werk omdat de voertaal binnen het bedrijf of de organisatie Engels is, klanten niet-Nederlandstalig zijn, collega's en

leidinggevend niet-Nederlandstalig zijn of omdat de respondent te weinig kennis heeft van de Nederlandse taal om een gesprek op het werk in het Nederlands te kunnen voeren en begrijpen. Naast de Nederlandse en Engelse taal wordt door sommige respondenten ook gebruik gemaakt van de Spaanse, Franse en Italiaanse taal op het werk. Deze talen worden ingezet om te communiceren met collega's en/of klanten. Het volgende citaat uit het interview met de Mexicaanse familiemigrant C uit Monterrey illustreert een werksituatie waarbij verschillende talen worden gesproken. Respondent C geeft aan dat hij zich linguïstisch aanpast aan de taal die de klanten spreken die iets komen bestellen in de bar waar hij werkt.

FRAGMENT 14: respondent C: Café Vibes, 12-5-2014 Amsterdam (vertaald)

FV: Welke taal of talen spreek je op je werk?

C: Engels, Italiaans, Spaans en Nederlands.

FV: En waarom?

C: Waarom ik deze talen spreek op mijn werk?

FV: Ja.

C: Omdat het een bar is en er mensen komen van veel verschillende plaatsen en ja, als ik weet dat ze Italiaans spreken spreek ik Italiaans, als ik weet dat ze Spaans spreken spreek ik tegen hun in het Spaans. Normaal gesproken als er een Nederlands iemand komt, die komen ook en bestellen iets in het Nederlands, oftewel dan kan ik een gesprek gaande houden.

Respondenten die Nederlands spreken op hun werk zijn Spaanstalige migranten die zich comfortabel voelen met het spreken van de Nederlandse taal, beter Nederlands spreken dan Engels, die al langer woonachtig zijn in Nederland of een inburgeringscursus hebben afgerond. Door sommige Spaanstalige migranten die matig of geen Nederlands spreken wordt de Engelse taal gebruikt om in aanmerking te komen voor een specifieke baan. De meertalige vaardigheid wordt ingezet om individuele carrièredoelen na te streven. Het volgende fragment uit het interview met de Spaanse arbeidsmigrant F uit Gernica beschrijft waarom zij wel Nederlands spreekt tijdens de lessen van haar koorclubje maar niet op haar werk.

FRAGMENT 15: respondent F: Café Winkel, 16-5-2014 Amsterdam (vertaald)

FV: Op welke plek heb je het meeste contact met Nederlandstaligen?

F: Contact, op het werk zijn veel Nederlandse mensen maar met hun spreek ik geen Nederlands en daarnaast op het koor zijn, daar is in principe iedereen Nederlands.

FV: En daar praat je Nederlands? Daar praat je Nederlands maar op je werk niet.

F: Twee motieven zou ik zeggen, ten eerste op het koor praatte iedereen vanaf het begin alleen Nederlands, ze praten alleen Engels tegen mij als ik het niet begrijp. Dus dat had als gevolg dat het vanaf het begin zo was geregeld en daarnaast is het taalgebruik veel makkelijker. Ja het niveau van vocabulaire is meer, op het werk kan ik geen Nederlands spreken omdat wat jij tegen me zegt, het vocabulaire is erg specifiek. Je moet dingen bespreken, ik moet mijn mening geven en het is makkelijker en daarnaast is de voertaal op mijn werk het Engels.

In dit fragment wordt duidelijk aangegeven dat het vocabulaire dat wordt gebruikt op het werk te ingewikkeld is voor het niveau Nederlands dat respondent F op dit moment heeft. Zij is echter wel actief bezig met de Nederlandse taal en spreekt met haar koorclubje vanaf de eerste bijeenkomst Nederlands. Op haar werk was vanaf het begin de voertaal Engels. Dit voorbeeld laat nogmaals zien dat migranten een *affirmative* taalhouding kunnen hebben maar in de praktijk *intercultural/global* taalsituaties tegenkomen. Waarom beweert de overheid dan dat kennis van de Nederlandse taal zo belangrijk is voor het vinden werk als in de meeste gevallen kennis van de Engelse taal ook voldoet? Het leren van de Nederlandse taal zou zorgen voor economische vooruitgang en sociale stijging. Natuurlijk zijn er banen waarvoor kennis van de Nederlandse taal noodzakelijk is zoals banen bij de overheid of aan de overheid gerelateerde bedrijven en organisaties. Het volgende fragment uit het interview met de Spaanse liefdesmigrant V uit Madrid illustreert een sterk *affirmative* taaltype en het belang van de Nederlandse taal voor bepaald soort werk.

FRAGMENT 16: respondent V: Het Spinhuis, 26-5-2014 Amsterdam

'Mijn punt is dat, ja met het niveau dat ik had hier halverwege met al deze cursusjes was het gewoon prima om vrienden te maken, om boodschappen te halen, om e-mails te schrijven, te telefoneren of ik bedoel ja ik zal waarschijnlijk zonder problemen een baan als ober bijvoorbeeld kunnen hebben, dus banen waar je veel met mensen moet in het Nederlands praten. Maar ja dat is niet het soort baan dat ik zoek, ik wil een baan als onderzoeker. Dus ik moet, ja ik weet niet of perfect, maar zo goed mogelijk in het Nederlands kunnen schrijven. Ja verslagen over sociologische onderwerpen en dus nou daarom ben ik doorgedaan met een privé docent maar vooral die cursus.'

Respondent V verwijst in haar laatste zin naar een cursus ‘Spreken en schrijven voor gevorderden’. Ze heeft het diploma NT2 behaald, maar dit blijkt geen garantie te bieden voor haar carrière-doel om als onderzoekster in Nederland te werken. De Nederlandse overheid classificeert bij de inburgering voldoende kennis van de Nederlandse taal met het NT2 diploma. Hoe komt het dan dat iemand met een NT2 diploma door potentiële werkgevers wordt geclassificeerd als iemand met onvoldoende kennis van de Nederlandse taal? Het beheersen van de Nederlandse taal op *native* niveau wordt geëist als arbeidscriterium. In de praktijk wordt op de arbeidsmarkt geen belang gehecht aan de filosofie van de inclusieve meertaligheid waarbij effectieve communicatie het doel is in plaats van het bereiken van een (*near-*)*native* niveau. Tijdens de interviews met de respondenten werd duidelijk dat het eisen van kennis van de Nederlandse taal door werkgevers als schijnargument wordt gebruikt voor een onrechtvaardige behandeling. Het volgende fragment uit het interview met de Spaanse arbeidsmigrant R uit Murcia beschrijft hoe anderstaligen hier het slachtoffer van worden.

FRAGMENT 17: respondent R: Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam (vertaald)

‘Maar mijn mening is dat in vier jaar het verschil te merken is met toen ik hier kwam wonen. Nu eisen ze Nederlands omdat ze een soort filter moeten plaatsen, er is veel aanbod van buitenlanders die in het land zijn gekomen en laten we zeggen dat er te veel vraag is, meer dan aanbod. Dus voor een baan belde er vroeger vijf personen op, nu bellen er 30 op. Dus ze zullen altijd iemand kiezen die Nederlands weet zelfs als hij dit niet gaat gebruiken omdat, mijn ervaring bij een baan was zo, ik heb gezien dat ze Nederlands eisten zonder dat dit nodig was, om iets te eisen weetje, om zichzelf te rechtvaardigen.’

Respondent R verwijst naar de wereldwijde economische crisis die rond 2008 is ontstaan en zodoende ook heeft geleid tot recessie in Nederland. Een gevolg van deze crisis is dat het aanbod van banen kleiner is geworden dan de vraag van werkzoekenden. Om de grote groep van sollicitanten te verkleinen zijn werkgevers begonnen om kennis van de Nederlandse taal te eisen. Of kennis van de Nederlandse taal echt noodzakelijk is voor de desbetreffende baan blijft onduidelijk. De Nederlandse taal wordt op de huidige arbeidsmarkt gebruikt als selectiemiddel in plaats van als effectief communicatiemiddel. Deze situatie op de arbeidsmarkt symboliseert de hoge status van de Nederlandse taal op maatschappelijk gebied. In Amsterdam vertegenwoordigen de inwoners meertaligheid maar wordt de Nederlandse taal toch gezien als de gangbare taalnorm. Spaanstalige migranten die de Nederlandse taal niet op

native niveau beheersen worden hierdoor op maatschappelijk gebied gemarginaliseerd. Ze hebben een liminale status en bevinden zich in een schemergebied waarbij het onduidelijk is hoe ze daar uit kunnen komen. Een Spaanstalige migrant zal bijna altijd een accent behouden als hij of zij Nederlands spreekt maar dit hoeft echter niet ten koste te gaan van effectieve communicatie.

7.5 Conclusie

De onderzochte Spaanstalige respondenten in Amsterdam zijn sociaal en economisch zelfredzaam door verschillende communicatieve modi te gebruiken zodat begrijpelijke meertalige communicatie wordt bewerkstelligd. Binnen het domein overheid & administratie maken zij gebruik van Engels als lingua franca, luistertaal en vertalingen. De helft van de respondenten toont binnen dit domein een *affirmative* taalhouding door de communicatie met de overheid te beginnen in het Nederlands. Er wordt overgeschakeld naar een *intercultural/global* taalhouding omdat Engels als lingua franca wordt ingezet op het moment dat de communicatie niet meer wordt begrepen.

Binnen het domein vriendschap wordt gebruik gemaakt van zowel Engels, Nederlands als Spaans. Dit domein vertegenwoordigt de meeste taalvariatie en het meeste gebruik van de communicatieve modus codewisseling. Opvallend is dat binnen het domein vriendschap de communicatieve modus Engels als lingua franca ook een belangrijke rol speelt bij bijna alle respondenten. Twee Latijns-Amerikaanse avontuurmigranten illustreren echter de kracht van de Spaanstalige gemeenschap omdat zij binnen hun vriendennetwerk alleen Spaans spreken. Spaanstalige migranten die wel een Nederlandstalig vriendennetwerk ambiëren beschouwen kennis van de Nederlandse taal als een belangrijk element om toegang te krijgen tot een Nederlandse vriendengroep.

Binnen het domein werk wordt wederom veel gebruik gemaakt van de communicatieve modus Engels als lingua franca. Vooral de *intercultural/global* taaltypes die werkzaam zijn in zowel het primaire als secundaire arbeidssegment maken hier gretig gebruik van. *Affirmative* taaltypes die een toekomst willen opbouwen in Nederland ondervinden dat Nederlandse taalvaardigheid tegenwoordig steeds vaker door werkgevers wordt ingezet als selectiecriteria. Door de huidige economische crisis is er een groot aanbod van werkzoekenden en wordt onvoldoende Nederlandse taalvaardigheid gebruikt als een legitieme afwijzreden. In hoeverre de Nederlandse taalvaardigheid van de Spaanstalige migrant

onvoldoende is om effectief te kunnen communiceren voor de betreffende baan blijft daarbij onduidelijk. Deze onduidelijkheid zorgt ervoor dat de Spaanstalige migrant het gevoel kan krijgen onrechtvaardig behandeld te worden.

Hoofdstuk 8

Conclusie: Engels voor zelfredzaamheid en Nederlands voor integratie

De praktijksituatie van het gebruik van de Nederlandse taal van Spaanstaligen in Amsterdam is onderzocht om antwoord te kunnen geven op de vraag in hoeverre het noodzakelijk is om in het Nederlands te kunnen communiceren voor sociale en economische zelfredzaamheid. Hiervoor zijn Spaanstalige migranten onderzocht die in de periode van 2003 tot 2013 naar Nederland zijn gekomen, in Amsterdam wonen of hebben gewoond en in het jaar van hun komst onder de 35 jaar oud waren. Deze migratiegolf vertegenwoordigt een generatie van jongvolwassenen met een moderne opvatting over afstand en tijd.

Uit het onderzoek is gebleken dat kennis van de Nederlandse taal niet noodzakelijk is voor sociale en economische zelfredzaamheid in Amsterdam. Wel wordt tegenwoordig de Nederlandse taal steeds vaker geëist door werkgevers waardoor Nederlandse taalvaardigheid de kansen op de arbeidsmarkt vergroot. Het gaat niet om zelfredzaamheid maar om wat je wilt bereiken binnen de Nederlandse samenleving en wat je daarvoor nodig hebt. Als Spaanstalige migrant kan je overleven zonder kennis van de Nederlandse taal en een sociaal netwerk opbouwen binnen de Spaanstalige en internationale gemeenschap. De Spaanstalige migranten die bewust de Nederlandse taal leren en toepassen doen dit omdat ze er zelf voor kiezen om te integreren en te willen begrijpen hoe de Nederlandse samenleving werkt.

Omdat het domein van de Spaanstalige gemeenschap erg gevarieerd is, was het noodzakelijk om voor de beantwoording van de hoofdvraag rekening te houden met de aanwezige superdiversiteit. De herkomst van de migrant speelt een belangrijke rol op het gebied van mobiliteit. Migrant met een Spaanse nationaliteit kunnen zich zonder restricties in Nederland vestigen. Spaanstalige migranten uit Latijns-Amerika en Afrika hebben voor hun verblijf een visum nodig. Voor migranten die niet uit de Europese Unie afkomstig zijn geldt een inburgeringsplicht, uitgezonderd kennismigrant en migranten die getrouwd zijn met een Europeaan. De verplichte inburgering is niet gratis maar voor Europese migranten bestaat wel de mogelijkheid om een gratis cursus Nederlands te volgen bij de gemeente.

De respondenten van dit scriptieonderzoek vertegenwoordigen vijf verschillende migratietypes. De arbeidsmigrant, de asielmigrant, de avontuurmigrant, de familiemigrant en de liefdesmigrant. De meest vertegenwoordigde migrant is de arbeidsmigrant. Arbeidsmigrant komen vooral uit Spanje en familiemigrant vooral uit Latijns-Amerika. Om erachter te komen of er een verband is tussen het opleidingsniveau en de mate van het

gebruik van de Nederlandse taal op het werk zijn de arbeidssectoren opgesplitst in een primair en een secundair segment. Hieruit is gebleken dat zowel in het primaire als secundaire segment voornamelijk gebruik wordt gemaakt van de communicatieve modus Engels als lingua franca.

De super-diversiteit binnen de Spaanstalige gemeenschap blijkt uit hun verschillende houdingen ten opzichte van de Nederlandse taal. De respondenten vertegenwoordigen vier verschillende taaltypes die in verband zijn te brengen met migratiereiden (zie tabel 16 onderaan deze pagina).

1. Het *intercultural/global* taalttype met een interculturele kijk op de wereld en zonder duidelijk plan over hoe lang hij of zij in Nederland wil verblijven. Dit type is vooral terug te zien bij de avontuurmigrant en de arbeidsmigrant en maakt veel gebruik van de Engelse taal. Binnen de respondentengroep was echter ook één familiemigrant aanwezig met een *intercultural/global* taalhouding.
2. Het *subtractive* taalttype wil niet meer terugkeren naar zijn of haar thuisland en zet zich daarom actief in om Nederlands en/of Engels te leren. Dit type is wederom vooral terug te zien bij de avontuurmigrant en de arbeidsmigrant.
3. Het *affirmative* taalttype wil een toekomst opbouwen in Nederland en hecht daarom veel waarde aan de Nederlandse taal. Dit type is met name terug te zien bij de arbeidsmigrant, de liefdesmigrant en de familiemigrant.
4. Tot slot wil het *addictive* taalttype juist wel terugkeren naar het thuisland waardoor er minder belang wordt gesteld aan de Nederlandse taal. Binnen de respondentengroep werd dit type vertegenwoordigd door een arbeidsmigrant, een familiemigrant en een asielmigrant.

Tabel 16: Overzicht van aangetroffen relaties tussen migratietype en taalttype bij de respondenten

Taaltypes ↓	Migratietypes →	Arbeid	Familie	Avontuur	Liefde	Asiel
<i>Intercultural/global</i>		X	X	X		
<i>Subtractive</i>		X		X		
<i>Affirmative</i>		X	X		X	
<i>Addictive</i>		X	X			X

De groep *intercultural/global* taaltypes vertegenwoordigden de meeste respondenten die weinig tot geen motivatie hadden om de Nederlandse taal te leren. Ze voelden geen noodzaak om de Nederlandse taal te leren omdat in Amsterdam Engels als lingua franca door de lokale bevolking wordt geaccepteerd.

De groep *affirmative* taaltypes waren het meest actief op het gebied van het verwerven en toepassen van Nederlandse taalvaardigheid. Spaanstaligen met een NT2 diploma binnen dit taaltipe communiceerden veel in de Nederlandse taal maar Spaanstaligen zonder NT2 diploma die de Nederlandse taal hadden geleerd met behulp van andere methoden ook. Hieruit kan geconcludeerd worden dat respondenten met een NT2 diploma niet per definitie meer communiceren in de Nederlandse taal dan respondenten zonder NT2 diploma.

Er is een groot aanbod van verschillende methoden om Nederlands als tweede taal te leren. Een belangrijk en vaak onbewust onderdeel van tweede taalverwerving is informele communicatie met de lokale bevolking. De lokale bevolking in Amsterdam heeft echter de neiging om Engels te spreken tegen mensen waarvan ze denken dat die de Nederlandse taal niet machtig zijn. Dit heeft als gevolg dat de Spaanstalige migrant die Nederlands probeert te spreken met de lokale bevolking onzeker wordt en daarom overschakelt naar het Engels. Het informeel leren van de Nederlandse taal gebeurt daarom vooral met behulp van luistertaal.

Voor de communicatie met de overheid en de daaraan gerelateerde administratieve zaken wordt door de *affirmative* taaltypes begonnen met het Nederlands maar zodra de begrijpelijkheid in het geding komt worden de communicatieve modi Engels als lingua franca, luistertaal en vertalingen ingezet. Communicatie binnen het domein vriendschap wordt getypeerd door de meeste meertaligheid vanwege het gebruik van zowel Engels, Nederlands als Spaans. Voor communicatie op het werk wordt door de meerderheid de communicatieve modus Engels als lingua franca toegepast. Tegenwoordig wordt de Nederlandse taal steeds vaker als criterium ingezet door werkgevers om een legitieme selectie te kunnen maken uit het overschot van werkzoekenden. In de praktijk is Nederlandse taalvaardigheid in Amsterdam echter niet onmisbaar om effectieve communicatie te bewerkstelligen.

Nu deze casestudie naar Spaanstaligen is afgerond zou voor een vervolgonderzoek een andere migrantengemeenschap onderzocht kunnen worden. Door de Spaanstalige gemeenschap te vergelijken met een andere migrantengemeenschap kan aangetoond welke redenen om de Nederlandse taal wel of niet te leren en toe te passen uniek zijn voor de Spaanstalige gemeenschap en welke redenen voorkomen bij meerdere migrantengroepen.

Hoofdstuk 9

Advies voor de gemeente Amsterdam

‘Ik bewonder Nederlanders heel erg die de moeite nemen om andere talen te studeren en begrijpen zoals het Spaans en Engels, ik zou graag willen dat latino’s iets soortgelijks zouden doen.’

‘Admiro mucho holandeses que se toman la molestia de estudiar y aprender otros idiomas como el español y inglés, me gustaría que los latinos hicieron algo parecido.’

(17-5-2014, Amsterdam, respondent I)

De meertaligheid in Amsterdam wordt door menig migrant zeer gewaardeerd. Sterker nog, zonder de meertaligheid van Amsterdam zouden veel Spaanstalige migranten een andere bestemming kiezen. Meertaligheid is een kracht van Amsterdam en typerend voor Amsterdam. De meerderheid van Spaanstalige migranten komt naar Amsterdam om te werken. Veel Spaanstalige migranten die in Nederland een toekomst op willen bouwen, zijn bereid om de Nederlandse taal te leren. Door de economische crisis is het begrijpelijk dat de overheid terughoudender wordt op het gebied van het aanbieden van gratis cursussen Nederlands. Daarnaast beginnen steeds meer werkgevers de Nederlandse taal te eisen om een rechtvaardige selectie te kunnen maken uit het overvloedige aanbod van werkzoekenden. Uit dit scriptieonderzoek is echter gebleken dat veel Spaanstalige migranten in Amsterdam gebruik maken van de Engelse taal op hun werk. Zowel binnen grote internationale bedrijven, als binnen de transportsector als de detailhandel. Als op het werk de Engelse taal wordt geëist of geaccepteerd is het logisch dat Spaanstalige migranten zich hieraan aanpassen.

De overheid stelt dat de Nederlandse taal noodzakelijk is voor sociale en economische zelfredzaamheid maar in de praktijk blijkt de situatie anders te zijn. Meertaligheid, en met name de Engelse taal, wordt juist gezien als een belangrijke competentie en blijkt in Amsterdam dé taal te zijn die wordt gebruikt door Spaanstaligen om te overleven. Kennis van de Nederlandse taal is niet noodzakelijk voor zelfredzaamheid maar wordt wel gebruikt om individuele doelen te bereiken binnen de Nederlandse samenleving. Maar wat biedt de Nederlandse samenleving (Spaanstalige) migranten die willen integreren en die ambiëren om de Nederlandse taal op *native* niveau te leren spreken?

Mijn advies is om ervoor te zorgen dat deze migranten gemotiveerd en gestimuleerd worden om hiermee door te gaan in plaats van gebrekkige Nederlandse taalvaardigheid af te straffen.

Een negatieve instelling die tot uiting komt in bijvoorbeeld het wetsvoorstel Taaleis WWB en het afwijzen van sollicitanten op het gebied van taalkennis zonder dat deze taalkennis voor de baan noodzakelijk is, werkt averechts. Een effectieve manier om anderstalige migranten juist te motiveren is om voorzieningen aan te bieden zodat succesvolle communicatie met de lokale bevolking wordt gestimuleerd. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de filosofie van de inclusieve meertaligheid. Dit houdt in dat met behulp van alle communicatieve middelen die iemand in zijn of haar bereik heeft effectieve en begrijpelijke meertalige communicatie op verschillende niveaus kan worden bewerkstelligd.

De gemeente Amsterdam biedt momenteel gratis cursussen Nederlands aan maar deze zijn niet toegankelijk voor migranten van buiten de Europese Unie en illegalen.

Migrantenorganisaties die goedkoop of gratis taallessen aanbieden zonder de migrant af te rekenen op herkomst of (type) verblijfsvergunning zijn daarom vaak de eerste kennismaking van de migrant met het cursorisch leren van de Nederlandse taal. Vanwege het belang van de Engelse taal in Amsterdam bieden deze organisaties ook cursussen Engels aan.

Voorziening 1: Door subsidieverstrekingen mogelijk te maken voor dit soort organisaties kunnen hun taallessen geprofessionaliseerd en naar een hoger niveau getild worden. De migrant wordt dan vanaf het begin positief en effectief gestimuleerd om de Nederlandse taal te leren en te blijven leren. Daarnaast bieden deze organisaties ook de mogelijkheid om de Engelse taal te leren zodat anderstalige migranten tenminste kunnen overleven in Amsterdam.

Voorziening 2: Veel Spaanstalige moeders hebben geen tijd voor een cursus Nederlands vanwege de zorg voor hun kind(eren). Een waardevolle toevoeging waar veel vraag naar is zijn cursussen Nederlands in combinatie met kinderopvang. Deze voorziening creëert werkgelegenheid in zowel het taalonderwijs als de pedagogie.

Kennis van de Nederlandse taal wordt beschouwd als onmisbaar door Spaanstalige migranten die willen integreren en de Nederlandse samenleving willen begrijpen.

‘Het is elementair omdat je het moet weten, maar het is niet elementair omdat je met Engels overleeft, je leeft niet, je overleeft, het grote verschil.’

‘Es básico porque lo tienes que saber pero no es básico porque con inglés sobrevives, no vives, sobrevives, la gran diferencia.’ (10-5-2014, Amsterdam, respondent B)

Literatuurlijst

- Ammon, U. (2010). Western Europe. In: Fishman, J.A. & Garcia, O. (eds) *Handbook of Language and Ethnic Identity. Volume 1. Disciplinary and regional perspectives*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, pp. 207-220.
- Aronin, L. (2014). The Concept of Affordances in Applied Linguistics and Multilingualism. In: Pawlak, M. & Aronin, L. (eds) *Essential Topics in Applied Linguistics and Multilingualism. Studies in Honor of David Singleton*. Dordrecht: Springer, pp. 157-173.
- Aronin, L. & Singleton, D. (2012). *Multilingualism*. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- Baalen, C. van (2003). Module III. Crosscultureel taalonderwijs. In: Baalen, C. van, Beheydt, L. & Kalsbeek, A. van. *Cultuur in taal. Interculturele vaardigheden voor docenten Nederlands aan anderstaligen*. Utrecht: Nederlands Centrum Buitenlanders, pp. 105-150.
- Baarda, B., Hulst, M. van der & Goede, M. de (2012). *Basisboek Interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Backus, A., Marácz, L. & Thije, J.D. ten (2011). A Toolkit for Multilingual Communication in Europe: Dealing with Linguistic Diversity. In: Jørgensen, J.N. (ed) *A Toolkit for Transnational Communication in Europe*. Copenhagen Studies in Bilingualism Volume 64, pp. 5-24.
- Backus, A., Gorter, D., Knapp, K., Schjerve-Rindler, R., Swanenberg, J., Thije, J.D. ten & Vetter, E. (2013). Inclusive Multilingualism: Concept, Modes and Implications. *European Journal of Applied Linguistics*, 1(2), pp. 179-215.
- Barnard, A. & Spencer, J. (2002) [1996]. *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. New York: Routledge.
- Barni, M. & Extra, G. (2008). Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts: Cross-national and cross-linguistic perspectives. In: Barni, M. & Extra, G. (eds) *Mapping Linguistic Diversity in Multicultural Contexts*. Berlijn: Mouton de Gruyter, pp. 3-42.

- Blommaert, J. (1996). The Politics of Multilingualism and Language Planning: Introduction. In: Blommaert, J. (ed) The Politics of Multilingualism and Language Planning. Proceedings of the language planning workshop held at the political linguistic conference. *Antwerp Papers in Linguistics* 87, pp. 3-26.
- Boeije, H. (2005) Kwalitatief onderzoek. In: Hart, H. 't, Boeije, H. & Hox, J. (red) *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom, pp. 253-290.
- Brink, M. & Tromp, E. (2003). *Evaluatie eindtermen maatschappijoriëntatie*. Amsterdam. Geraadpleegd op 25-8-2014, verkregen via:
<http://www.knsexamen.nl/wp-content/evaluatie-eindtermen-regioplan-2004.pdf>
- British Council (2014). *Languages for the Future. Which languages the UK needs most and why*. Geraadpleegd op 25-8-2014, beschikbaar via:
http://www.britishcouncil.org/sites/britishcouncil.uk2/files/languages-for-the-future-report_2.pdf
- Bureau Onderzoek en Statistiek (2013a). *Amsterdam in cijfers, Jaarboek 2013*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Bureau Onderzoek en Statistiek (2013b). *Monitor EU-migranten*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Bureau Onderzoek en Statistiek (2014). *Amsterdam groeit door*. Geraadpleegd op 21-3-2014 ,via: <http://www.os.amsterdam.nl/nieuws/amsterdam-groeit-door>
- Casa Migrante (2014). *Bienvenido a la Casa Migrante*. Geraadpleegd op 1-5-2014, via:
<http://casamigrante.nl/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2014a). *StatLine. Bevolking; geslacht, leeftijd en nationaliteit op 1 januari*. Geraadpleegd op 27-4-2014, via:
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=03743&D1=a&D2=0,127-129&D3=0,15,27,39,41,45-46,51,53,55,69,74,120,131,142,144-145,153,171,192,195,1&D4=14-17&HDR=T,G3&STB=G1,G2&VW=T>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2014b). *StatLine. Bevolking; geslacht, leeftijd, nationaliteit en regio, 1 januari*. Geraadpleegd op 1-5-2014, via:
<http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70634NED&D1=0&D2=0&D3=24&D4=79-100&D5=1&HDR=T,G1,G4&STB=G3,G2&VW=T>

- Centro Cultural de Hispanohablantes de Amsterdam (2014). *Centro Cultural*. Geraadpleegd op 8-5-2014, via: http://www.hispanohablantes.nl/z_centro.php
- Cruz-Ferreira, M. (2010). *Multilinguals are...?* London: Battlebridge Publications.
- Dienst Uitvoering Onderwijs (2014). *Inburgeren in Nederland*. Geraadpleegd op 2-5-2014, via: <http://www.inburgeren.nl/nw/inburgeraar/default.asp>
- Doesschate, J.W. ten (1993). *Asielbeleid en belangen. Het Nederlandse toelatingsbeleid ten aanzien van vluchtelingen in de jaren 1968-1982*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- Dongen, M. van & Hermans, H. (2012). *The Importance of Language Competences for Employers*. Maastricht: Library and Languages Centre Maastricht University.
- Dorigo, G. & Tobler, W. (1983). Push-Pull Migration Laws. *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 73, No. 1, pp. 1-17.
- Ehlich, K. (2010). Transnationaliteit: Europese talen, literaturen en culturen in het perspectief van een postnationale horizon. In: Besamusca, E., Gelderblom, A.J., & Thije, J.D. ten (red.) *Transnationale neerlandistiek*. Tijdschrift voor internationale neerlandistiek. Amsterdam: Amsterdam University Press, pp. 11-21.
- Ellis, R. (1986). *Understanding Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Entzinger, H. (2006). Changing the rules while the game is on; From multiculturalism to assimilation in the Netherlands. In: Bodemann, Y.M. & Yurdakul, G. (eds) *Migration, Citizenship, Ethnos: Incorporation Regimes in Germany, Western Europe and North America*. New York: Palgrave MacMillan, pp. 121-144.
- Eriksen, T.H. (2001) [1995] *Small Places, Large Issues. An Introduction to Social and Cultural Anthropology*. Second edition. London: Pluto Press.
- Ethnologue (2014). *Ethnologue: Languages of the World. Summary by language size*. Geraadpleegd op 18-4-2014, via: <http://www.ethnologue.com/statistics/size>
- Europese Commissie (2013). *Het Erasmus-programma in 2011/2012: de cijfers toegelicht*. Brussel: MEMO/13/647.

- European Centre for Modern Languages (2014a). *Developing migrants' language competences at work*. Geraadpleegd op 11-7-2014, via:
<http://www.ecml.at/I2/tabid/891/language/en-GB/Default.aspx>
- European Centre for Modern Languages (2014b). *Informal / non-formal learning*. Geraadpleegd op 28-4-2014, via:
<http://www.ecml.at/Programme/Programme20122015/Informalnonformallearning/tabid/731/language/en-GB/Default.aspx>
- Europees Referentiekader (2014). *Wat is het ERK?* Geraadpleegd op 28-6-2014, via:
<http://www.erk.nl/docent/Wat/>
- Extra, G. & Yağmur, K. (2012). Belangrijkste bevindingen en discussie. In: Extra, G. & Yağmur, K. (eds) *Language Rich Europe. Trends in beleid en praktijk voor meertaligheid in Europa*. Cambridge: Cambridge University Press/British Council, pp. 7-12.
- Extra, G. (1989). Onderzoek Nederlands als tweede taal in Nederland. In: Kroon, S. & Vallen, T. (eds) *Etnische minderheden en Nederlands als tweede taal in Nederland en Vlaanderen*. Nederlandse Taalunie Voorzetten 23. 's-Gravenhage: Stichting Bibliographia Neerlandica, pp. 51-67.
- Fishman, J.A. (1989). *Language & Ethnicity. In minority sociolinguistic perspective*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- García, O., López, D. & Makar, C. (2010). Latin America. In: Fishman, J.A. & García, O. (eds) *Handbook of Language and Ethnic Identity. Disciplinary and Regional Perspectives*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, pp. 353-373.
- García, O. (2010). Conclusion. Languaging and Ethnifying. In: Fishman, J.A. & García, O. (eds) *Handbook of Language and Ethnic Identity. Disciplinary and Regional Perspectives*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, pp. 519-534.
- Gardner-Chloros, P. (2009). *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Garrett, P. (2010). *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilbert, A. (2004). The urban revolution. In: Gwynne, R.N. & Kay, C. (eds) *Latin America Transformed. Globalization and Modernity*. Second Edition. London: Edward Arnold, pp. 93-116.

- Groot, T. (2011). *Beleidsplan Stichting Migrante 2012-2015*. Amsterdam: Casa Migrante.
- Haanstra, F. (1998). Leren zien als doel van het onderwijs in de beeldende vakken. In: Moor, W. de (ed) *Onder zeil naar Ithaka. Literaire en kunstzinnige vorming in de Tweede Fase*. Den Haag: NBLC Uitgeverij.
- Het Amsterdams Lyceum (2014). *Trayecto Español*. Geraadpleegd op 25-8-2014, verkregen via: <http://www.amsterdamslyceum.nl/sites/default/files/redacteur/docs/Trayecto%20Espanol%202013.pdf>
- Het Parool (2014). *Migranten: Vermaard steunpunt voor Spaanstaligen moet wijken voor particuliere huizenkoper. Toos moet elders gaan vertalen*. 13-6-2014.
- Huuskloot, F. van (2013). *Nederlands leren met het Spaans als moedertaal: op een positieve manier gebruik maken van transfer in het NT2- onderwijs*. Masterscriptie, Utrecht: Universiteit Utrecht. Faculteit Geesteswetenschappen, Taal, Mens & Maatschappij.
- Jennissen, R. (2009). Een algemeen beeld van internationale migratie in Nederland. In: Ministerie van Justitie (ed). *Migratie naar en vanuit Nederland. Een eerste proeve van de migratiekaart*. Cahier 2009-3. Universiteit Maastricht & WODC, pp. 3-42.
- Kalsbeek, A. (2001). NT2-NVT: Synergie of scheiding der wegen? In: *Neerlandica Extra Muros* 39(1), pp. 23-33.
- Kearney, M. (1986). From the Invisible Hand to Visible Feet: Anthropological Studies of Migration and Development. *Annual Review of Anthropology*, Vol. 15, pp. 331-361
- Kern, R & Liddicoat A.J., 'From the learner to the speaker/social actor'. In: Zarate, G., Lévy, D., & Kramsch, C. (eds.), *Handbook of Multilingualism and Multiculturalism*, Paris Eds. Archives Contemporaines, 2011, pp. 17-23.
- Kroon, S. & Vallen, T. (eds) (1989). *Etnische minderheden en Nederlands als tweede taal in Nederland en Vlaanderen*. Nederlandse Taalunie Voorzeten 23. 's-Gravenhage: Stichting Bibliographia Neerlandica.
- Kruyskamp, C. (1969). *Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal*. Achtste, geheel opnieuw bewerkte en zeer vermeerderde druk. 's-Gravenhage: Martinus Nijhof.

- Linden, T. van der (ed) (1995). *Over niveau gesproken. De maten die worden gebruikt binnen het volwassenonderwijs Nederlands als tweede taal*. Amsterdam: De Spiegel.
- Litjens, P. (1990). *Nederlands als tweede taal. Een handboek voor volwasseneducatie*. Amersfoort: Acco.
- Lycaeus Juridisch Woordenboek (2014). *Zelfredzaamheid*. Geraadpleegd op 20-6-2014, via: <http://www.juridischwoordenboek.nl/>
- Mak, G. (2006) [1993]. *De Engel van Amsterdam*. Amsterdam: Amstel Uitgevers BV.
- Massey, D.S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Tayler, J.E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, Vol. 19, No. 3, pp. 431-466.
- Metikos Project (2014). *METIKOS – Aprendizaje de Idiomas Informal para Inmigrantes*. Geraadpleegd op 11-7-2014, via: <http://www.metoikos.eu/index.php/es/home>
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2014). *Nieuw in Nederland. Europese arbeidsmigranten*. Den Haag: April 2014 | Publicatie-nr. S73-623851.
- Ministerio de Empleo y de Seguridad Social (2014). *Informe Trimestral. De Análisis del Mercado de Trabajo*. Número 108 Marzo 2014. Geraadpleegd op 27-4-2014, via: http://www.empleo.gob.es/es/sec_trabajo/debes_saber/coyuntura/numeros/108/108.pdf
- Moreno Fernández, F. (2006). *La diversidad lingüística de Hispanoamérica: implicaciones sociales y políticas*. Madrid: Real Instituto Elcano.
- Nieves Rico, M. (2006). *Las Mujeres Latinoamericanas en la Migración Internacional*. Seminario Internacional ‘Las Mujeres Trabajadoras Inmigrantes y sus Aportes al Desarrollo del País de Acogida y de Origen’, en el marco del II Foro Social Mundial de las Migraciones. Madrid, 22 al 24 de junio de 2006.
- Nortier, J. (2009). *Nederland Meertalenland. Feiten, perspectieven en meningen over meertaligheid*. Amsterdam: Aksant.
- Ossman, S. (2013). *Moving Matters. Paths of Serial Migration*. Stanford: Stanford University Press.

Overheid (2014) *Overheidsinformatie. Wet- en regelgeving. Wet inburgering*. Geraadpleegd op 4-4-2014, via:

http://wetten.overheid.nl/BWBR0020611/geldigheidsdatum_04-01-2013#Opschrift

Paerregaard, K. (2002). Power Recycled: Persistence and Transformation in Peruvian Transnationalism. In: Salman, T. & Zoomers, A. (eds) *The Andean Exodus. Transnational Migration from Bolivia, Ecuador and Peru*. CEDLA: Cuadernos del Cedla Volume 11, pp. 1-28.

Passel, F.J.A. van (1986). Nederlands als vreemde en/of tweede taal. In: *Voordrachten en redevoeringen / Centrale Opleidingscursussen voor Middelbare Akten te Utrecht, no. 29*. Utrecht: Centrale Opleidingen voor Middelbare Akten.

Pedone, C. (2000). Globalización y migraciones internacionales. Trayectorias y estrategias migratorias de ecuatorianos en Murcia, España. *Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales. Universidad de Barcelona. N°69 (49)*.

Penny, R. (2002) (1991). *A History of the Spanish Language*. Second Edition Cambridge: Cambridge University Press.

Porila, A. & Thijs, J.D. ten (2007). Teil 5 Anwendungsfelder. 5.13 Ämter und Behörden. In: Straub, J., Weidemann, A. & Weidemann, D. (Hg.) *Handbuch interkulturelle Kommunikation und Kompetenz. Grundbegriffe – Theorien – Anwendungsfelder*. Stuttgart: Metzler, pp. 687-699.

Redder, A. (2013). Multilingual communication in Hamburg. A pragmatic approach. *Multilingualism and Language Diversity in Urban Areas. Acquisition, identities, space, education*. 257-285.

Rehbein, J. (2009) Sprachen, Immigration, Urbanisierung – Elemente zu einer Linguistik städtischer Orte der Mehrsprachigkeit. In: Comellas, P. & Lleó, C. (ed) *Mehrsprachigkeit in europäischen Städten: Zusammenleben unter Wahrung der Vielfalt*. Münster: Waxmann, pp. 44-111.

Rijksoverheid.nl (2014a) *Immigratie. Hoe kan ik als werkgever een kennismigrant in dienst nemen?* Geraadpleegd op 28-7-2014, via:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/immigratie/vraag-en-antwoord/hoe-kan-ik-als-werkgever-een-kennismigrant-in-dienst-nemen.html>

- Rijksoverheid.nl (2014b). *Voortgezet onderwijs. Welke vreemde talen krijg ik in de onderbouw van het voortgezet onderwijs?* Geraadpleegd op 5-5-2014, via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/welke-vreemde-talen-krijg-ik-in-de-onderbouw-van-het-voortgezet-onderwijs.html>
- Rijksoverheid.nl (2014c). *Taalcursus in bijstand: Wie de Nederlandse taal spreekt vergroot kans op werk.* Geraadpleegd op 28-6-2014, via: <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2014/06/27/taalcursus-in-bijstand-wie-de-nederlandse-taal-spreekt-vergroot-kans-op-werk.html>
- Scheffer, P. (2000). *Het multiculturele drama.* NRC Handelsblad. Geraadpleegd op 25-8-2014, verkregen via: <http://retro.nrc.nl/W2/Lab/Multicultureel/scheffer.html>
- Spanish Teachers' Association of New South Wales (STANSW) (2014). *Países de Habla Hispana.* Geraadpleegd op 27-4-2014, via: <http://stansw.com/paises-de-habla-hispana/>
- Silva, E. (2004). Authoritarianism, democracy and development. In: Gwynne, R.N. & Kay, C. (eds) *Latin America Transformed. Globalization and Modernity.* Second Edition. London: Edward Arnold, pp. 141-156.
- Srivastava, A & Thomson, S.B. (2009). Framework Analysis: A Qualitative Methodology for Applied Policy Research. *Journal of Administration & Governance*, Vol. 4. No. 2.
- Staa, A. van & Evers, J. (2010). 'Thick analysis': strategie om de kwaliteit van kwalitatieve data-analyse te verhogen. *KWALON* 43, jaargang 15, nr. 1, pp. 5-12.
- Sussman, N.M. (2000). The Dynamic Nature of Cultural Identity Throughout Cultural Transitions: Why Home Is Not So Sweet. *Personality and Social Psychology Review*, Vol. 4, No 4, pp. 355-373.
- Tandemproject (2014). *Tandemproject – Tandem leren?* Geraadpleegd op 27-6-2014, via: <http://www.tandemproject.eu/tandemproject/tandem-leren>
- Thije, J.D. ten (2010). Lingua receptiva als bouwsteen voor de transnationale neerlandistiek. In: Besumusma, E., Gelderblom, A. & Thije, J. D. ten (red). *Internationale Neerlandistiek, 2010 (4)*, pp. 54-62.
- Vliet, C. van & Hengeveld, G. (2011). *Spaanse Stemmen: Spaanse en Latijns-Amerikaanse migranten in Amsterdam. 1961-2011.* Amsterdam: Casa Migrante.

- Verbiest, F.J. (2014). *Hoe meertalig is de gemeente Amsterdam? Een vergelijkend onderzoek tussen de gemeentelijke websites van Amsterdam en Londen*. Stageonderzoeksrapport Amsterdam/Utrecht: De Taalstudio/Universiteit Utrecht. Faculteit Geesteswetenschappen, Interculturele Communicatie.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30, pp. 1024-1054.
- VluchtelingenWerk Nederland (2013). *Vluchtelingen in getallen 2013*. VluchtelingenWerk Nederland.
- Voorbij, J.Y.R. (2007). *Wie zit er te wachten op de Wet Inburgering? Exploratief onderzoek naar voorbereidingen door lokale actoren op de invoering van de Wet Inburgering*. Afstudeerscriptie, Universiteit Twente, opleiding Bestuurskunde. Almelo: Variya. 2007-02.
- Weber, J.J. & Horner, K. (2012). *Introducing Multilingualism. A social approach*. New York: Routledge.
- Wijkhuijs, V., Kromhout, M., Wubs, H. & Jennissen, R. (2009). Asielmigratie. In: Ministerie van Justitie (ed). *Migratie naar en vanuit Nederland. Een eerste proeve van de migratiekaart*. Cahier 2009-3. Universiteit Maastricht & WODC, pp. 93-166.
- Wilterdink, N. (2003). Kansen op de arbeidsmarkt. In: Wilterdink, N. & Heerikhuizen, B. van (red) *Samenlevingen. Een verkenning van het terrein van de sociologie*. Vijfde druk. Groningen: Wolters-Noordhoff, pp. 71-74.
- Wright, S. (2004) *Language Policy and Language Planning. From Nationalism to Globalisation*. New York: Palgrave Macmillan.

Bijlagen

Bijlage 1: Spaanstaligen in Amsterdam en Rotterdam, 2013

Nationaliteit	Amsterdam	Rotterdam
Argentijns	132	45
Boliviaans	46	16
Chileens	176	51
Colombiaans	364	180
Costa Ricaans	23	19
Cubaans	76	49
Dominicaans	212	94
Ecuadoraans	139	69
Equatoriaal-Guinees	1	0
Guatemalteeks	10	11
Hondurees	14	4
Mexicaans	255	114
Nicaraguaans	7	2
Panamees	8	15
Paraguayaans	4	7
Peruaans	143	79
Salvadoraans	10	4
Spaans	3.649	1.877
Uruguayaan	21	6
Venezolaans	105	34
Totaal Spaanstaligen	5.395	2.676

Gebaseerd op: (Bureau Onderzoek en Statistiek, 2013a) (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2014b) en (Dienstencentrum Onderzoek en Business Intelligence)

Bijlage 2: Interviewvragen Nederlandstalig en Spaanstalig

Persoonlijke informatie

Naam:

Leeftijd:

Land van herkomst (+ optioneel stad):

Welke talen spreek je?

Beroep en of Werk:

Opleiding:

Wanneer ben je in Nederland gekomen?

Heb je eerder in het buitenland gewoond (zo ja waar en wanneer?)

Waarom ben je naar Nederland gekomen? (En waarom naar Amsterdam?)

Ben je van plan om nog lang in Nederland/Amsterdam te blijven?

Cursus Nederlands

Heb je een inburgeringscursus gedaan of moeten doen? Zo ja, wanneer heb je dit gedaan?

Heb je (daarnaast) een cursus Nederlands gevolgd of Nederlandse lessen gekregen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wanneer heb je deze cursus/lessen gevolgd? Of/en volg je nog steeds lessen of een cursus?

Heb je meerdere cursussen gevolgd?

Wat is het niveau van je laatst gevolgde cursus?

Gebruik je de dingen die je hebt geleerd tijdens een cursus of lessen Nederlands veel in het dagelijks leven? En zou je een voorbeeld kunnen geven van een situatie waar je gebruik maakt van de Nederlandse taal?

Zou je een cursus Nederlands of lessen Nederlands aanraden aan recent gearriveerde Spaanstalige migranten?

Wat was voor jou een moment waar je veel hebt geleerd over de Nederlandse taal?

Wat vind je een aangename manier om Nederlands te leren?

Leer je ook de Nederlandse taal tijdens informele situaties? Zo ja, kan je een voorbeeld geven?

Vind je het leren van de Nederlandse taal belangrijk en noodzakelijk om te kunnen leven in Nederland?

Voel je je verplicht om Nederlands te leren?

Wat is je motivatie om Nederlands te leren?

Sociale zelfredzaamheid (overheid & administratie & vriendschap)

Wat voor een taal of talen gebruik je om te communiceren met je vrienden?

Heb je vrienden die Nederlandstalig zijn? Zo ja, in welke taal communiceer je met je Nederlandstalige vrienden?

Welke taal gebruik je als je moet communiceren met de gemeente of de overheid? (Als je bijvoorbeeld een keer langs gaat bij het stadsdeelkantoor)

In welke taal krijg je gemeentelijke post (zoals belasting en toeslagen)?

Wat doe je als je bijvoorbeeld een brief van de belasting in het Nederlands ontvangt en je de brief niet goed begrijpt?

Welke taal spreek je als je naar de supermarkt gaat?

Woon je samen of heb je huisgenoten? Zo ja, Welke taal spreek je met je huisgenoten en waarom?

Waar ben je het meest in contact met Nederlandstalige mensen?

Komt het wel eens voor dat als je Nederlands tegen een Nederlander spreekt hij of zij een andere taal terug praat? Zo ja, wat vind je daar dan van?

Economische zelfredzaamheid

Welke taal of talen spreek je op je werk en waarom?

Zou je meer Nederlands op je werk willen spreken? Zo ja, zo nee, waarom?

In welke taal of talen hou je je financiële administratie bij?

Algemene afsluiter

Op welke plek of in welke situatie maak je het meest gebruik van de Nederlandse taal?

Heb je nog vragen?

Zou je de resultaten van het onderzoek willen ontvangen?

Información personal

Nombre:

Edad:

País de origen (y ciudad):

¿Qué idiomas hablas?

Profesión y/o trabajo:

Formación:

¿Cuándo has venido a los Países Bajos?

¿Has vivido antes en el extranjero? (cuando que sí, ¿dónde y cuándo?)

¿Por qué has venido a los Países Bajos (Y por qué Ámsterdam?)

¿Tienes planificado quedar mucho tiempo en los Países Bajos/ Ámsterdam?

Cursos de neerlandés

¿Has realizado o tuviste que hacer un ‘inburgeringscursus’? ¿Cuándo que sí, cuando lo has realizado?

¿Has realizado (aparte del inburgeringscursus) un (otro) curso de neerlandés o has realizado clases de neerlandés? Cuando que no, ¿por qué no? Cuando que sí, ¿Cuándo has realizado este curso o estas clases? ¿Y/o sigues teniendo clases o haciendo un curso?

¿Has realizado más que un curso?

¿Cuál es el nivel de tu último curso?

¿Utilizas cosas las cuales aprendiste durante un curso o durante clases en la vida cotidiana?

¿Y podrías poner un ejemplo de una situación donde utilizas la lengua neerlandesa?

¿Recomendarías un curso de neerlandés o clases de neerlandés para hispanohablantes recién llegados?

¿Cuál fue un momento para ti que aprendiste mucho sobre el idioma neerlandés?

¿Cuál es una manera agradable para ti para aprender neerlandés?

¿Aprendes también neerlandés durante situaciones informales? Cuando suele pasar, ¿puedes poner un ejemplo?

¿Piensas que aprender el idioma neerlandés es importante y necesario para vivir en los Países Bajos?

¿Te sientas obligado a aprender neerlandés?

¿Cuál es tu motivación para aprender neerlandés?

Autonomía social

¿Qué idioma o idiomas utilizas para comunicarte con tus amigos o amigas?

¿Tienes amigos o amigas neerlandofonos? Cuando que sí, ¿En qué idioma te comunicas con tus amigos y/o amigas neerlandofonos?

¿Qué idioma utilizas para comunicarte con el ayuntamiento? (Por ejemplo cuando pasas por el ayuntamiento)

¿En qué idioma recibes correo del gobierno? (por ejemplo notificaciones sobre impuestos y prestaciones)

¿Qué haces cuando por ejemplo recibes una carta de los impuestos en neerlandés y no lo entiendes bien?

¿Qué lengua hablas cuando vas a hacer la compra?

¿Vives con una pareja o con compañeros del piso? Cuando que sí, ¿Qué idioma o idiomas hablas con tu compañero del piso o pareja y por qué?

¿En cuál sitio tienes la mayoría del contacto con neerlandofonos?

¿Ocurre a veces cuando conversas en neerlandés con un neerlandofono que esta persona contesta en otro idioma? Cuando sucede, ¿Qué te parece?

Autonomía económica

¿Qué lengua y lenguas hablas en el trabajo y porque?

¿Te gustaría hablar más neerlandés en tu trabajo? ¿Por qué sí, por qué no?

¿En qué idioma o idiomas te manejas con tus finanzas?

Preguntas concluyentes

¿En qué lugar o en qué situación utilizas más frecuentemente la lengua neerlandés?

¿Tienes preguntas?

¿Quieres recibir los resultados?

Originele versies van de vertaalde interview fragmenten

Fragment 1: thema geen Nederlands

Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam, respondent R

FV: *¿Recomendarías un curso de neerlandés o clases de neerlandés para hispanohablantes recién llegados?*

R: *No.*

FV: *¿Por qué no?*

R: *Porque la gran mayoría de españoles no sabemos inglés y recomendaría aprender primero inglés.*

FV: *¿Recomiendas inglés y por qué recomiendas inglés?*

R: *Porque es una ciudad muy multicultural y te vas a encontrar, por lo menos yo me he encontrado a más gente que hable inglés a la que hable holandés. Con inglés te aseguras que puedes hablar con todo el mundo.*

Fragment 2: thema geen Nederlands

Huis respondent A, 17-5-2014 Amsterdam, respondent G

'Yo creo que es por el hecho de estar en Ámsterdam porque en otra ciudad se hubiese aprendido el holandés mucho más fácil aquí en Ámsterdam por el hecho que es sumamente turístico y eso yo creo que como todo el mundo habla inglés, hasta los niños hablan en inglés fue como no se aprendí inglés y con el inglés me quede con y con el inglés sobrevivo.'

Fragment 3: thema gratis cursus Nederlands

Café ten Brugge, 20-5-2014 Amsterdam, respondenten N & O

O: *Sabes los cursos gratis tampoco son tan, que yo lo entiendo son gratis pero te desmotivas. Te vas ahí hay ves una mesa igual en holandés esta todo mezclado con fotocopias.*

N: *Si bueno en mi caso no sé si éramos o sea 30 personas {...} si y cada día unos diferentes con poco compromiso de la que somos los estudiantes no entonces era muy difícil avanzar para los profesores tenía muy buena disposición {...} Pero claro era muy yo que soy profesora entiendo claro el pues lo caótico que puede resultar para un profesor pues esta*

tener cada día gente diferente ahora unos se faltan dos semanas y luego vuelve y luego desaparece el otro. Pero bueno aun así para una base para poder leer para saber cuándo qué sabéis corriendo cuando, pues es un pocito de base así que si cogí ahí.

Fragment 4: thema gratis cursus Nederlands, uit duo interview respondenten S & T

Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam, respondent S

'El primer año ofrecían unos cursos en la biblioteca, en de bibliotheek, cerca del central {...} entonces una vez por semana unos cursos que eran gratuitos para extranjeros y eran holandeses quien hacían de profesor no eran profesores profesionales. Eran gente quien quiera enseñar holandés y ahí estuve durante dos meses una vez por semana. Y no me gusto porque no nunca se seguían no se seguían un libro o métodos y cada semana venia gente muchas veces toda la semana venia gente nueva. Entonces no era una buena forma de aprender holandés. Eso fue mi primer contacto y bueno lo después de dos meses lo deje.'

Fragment 5: thema cursus Nederlands en moederschap, uit duo interview respondenten P & Q

Huis respondent P, 21-5-2014 Amsterdam, respondent Q

'En mi caso que yo tengo un trabajo que me lleva muchas horas más dos hijos a la vez, para mi desde que nació mi primer hijo ya era imposible hacer un curso de, por el tiempo que necesita, el tiempo que requiere, si eran, son cursos, incluso vas a, te proyectan muy muy bien a mí me ha gustado mucho la posibilidad de hacerlo así y sobre todo porque o sea era gratis y de buena calidad. Pero seis horas por semana de clases mas no sé cuántas horas de trabajo en casa y era imposible.'

Fragment 7: thema Nederlanders die Engels terugspreken

Brasserie Bienvenue, 14-5-2014 Utrecht, respondent D

FV: *¿Ocurre a veces cuando conversas en neerlandés con un holandés que esta persona contesta en otro idioma?*

D: *Muchísimo y al principio me molestaba mucho porque no me ayudaba nada a quería*

aprender holandés no, es el querer y además es que me produce inseguridad cuando estoy intentando hablar holandés y me cambian al inglés me pregunto, ¿ostras no hablo bien! Que la gente me tiene que cambiar el idioma ¿no? Trae una inseguridad y entonces te hace te cambias el...

FV: *¿Y ahora como te sientas?*

D: *También, si bueno al final ahora es que si me cambias al inglés, ¿Entonces bueno quieres hablar en inglés? Pues hablamos en inglés como no me molesta, ya paso me da igual, es quieres hablar en inglés bueno hablamos en inglés. Pero al principio yo quería he e insistía yo con el holandés y venga al final bueno y me acuerdo que me molestaba pero y ya te he dicho he, trae como una inseguridad que dices bueno pero bueno.*

Fragment 8: thema de belastingdienst

Huis partner respondent Y, 28-5-2014 Amsterdam, respondent Y

FV: *¿Qué idioma utilizas para comunicarte con el ayuntamiento?*

Y: *Ahí me toca a veces preguntarle si quieren hablar, si pueden hablar en inglés, en el gemeente hablan inglés pero cuando es el belastingdienst ahí solamente hablan en holandés. Pero entonces yo puedo preguntar en inglés y ellos me responden en holandés, muy despacio. Entonces trato de entender un poco lo que dicen.*

Fragment 9: thema Nederlands en het openbaar vervoer

Huis respondent U, 25-5-2014 Amsterdam, respondent U

‘Yo creo que vale con el inglés te entiendes pero hay cosas que siempre van a ser en holandés. Pues como por ejemplo lo de los trenes y para mi es importante que te enteres que no seas el único que no se entera de lo que está pasando cuando tiene que cambiar el tren por ejemplo o cuando hay un cartel que ha pasado algo y todo el mundo sabe que ha pasado y tú no tienes ni idea pues yo creo que es importante para integrarte un poco.’

Fragment 10: thema waarom Nederlands wel noodzakelijk is

Café de Smoeshaan, 14-5-2014, Amsterdam, respondent E

'Cuando no hablas holandés al final te mueves en un círculo que solamente de extranjeros y no llegas a comprender completamente cómo funciona la sociedad holandesa.'

Fragment 11: thema waarom Nederlands wel noodzakelijk is, uit duo interview respondenten S & T

Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam, respondent T

'Yo creo que es menos necesario estando en Ámsterdam pero si vas a vivir a otra zona de Holanda que es un poco más, esta menos mezclada con expats entonces ahí cambia poco la prioridad. Y eso por la parte que si es necesario no, yo quise pasar me si, si no me importa, si no tuviera un poco de curiosidad por o sea la que dicen mis compañeros de la oficina, podría pasarme sin hablar o sin escuchar holandés una semana. Pero si te quieres integrar totalmente o si quieres llegar a un grupo amigos realmente holandeses no no, lo necesitas.'

Fragment 14: thema gebruik verschillende talen op het werk

Café Vibes, 12-5-2014 Amsterdam, respondent C

FV: *¿Qué lengua y lenguas hablas en el trabajo?*

C: *Inglés, italiano, español y holandés.*

FV: *¿Y por qué?*

C: *¿Por qué hablo estos idiomas en el trabajo?*

FV: *Si.*

C: *Porque es un bar y viene gente de muchos partes y bueno si, si me, si sé que hablan italiano hablo italiano, si sé que hablan español les hablo en español. Normalmente si cuando llega alguien holandés, también llegan y piden algo en holandés, o sea puedo mantener conversación.*

Fragment 15: thema wel Engels bij hobby maar niet op het werk

Café Winkel, 16-5-2014 Amsterdam, respondent F

FV: *En cual sitio tienes la mayoría de contacto con neerlandofonos?*

F: *Contacto, en el trabajo hay mucha gente holandesa pero no hablo en holandés con ellos y*

luego en el coro hay todo el mundo es holandés básicamente.

FV: ¿Y ahí si hablas holandés? Que ahí si hablas holandés y en el trabajo no.

F: Dos motivos diría yo uno en el coro desde el principio todo el mundo hablaba solo holandés solo me hablan en inglés cuando no entiendo con lo cual desde el principio estaba establecido así. Y luego que el lenguaje es mucho más fácil, si el nivel del vocabulario es más, en el trabajo no puedo hablar holandés porque de lo que tú me hablas, vocabulario muy específico, hay que discutir cosas o dar mi opinión y es más difícil y luego en mi trabajo el idioma oficial es el inglés.

Fragment 17: thema werkgevers die Nederlands eisen als schijnargument

Café Winkel, 23-5-2014 Amsterdam, citaat 15, respondent R

'Pero mi opinión es que en cuatro años se notaba la diferencia cuando me vine a vivir aquí que ahora te piden holandés porque tiene que poner algún tipo de filtro, o sea hay mucha demanda de extranjero que ha llegado al país y digamos que hay demasiada oferta más que demanda, o sea para un trabajo antes te llamaban cinco personas ahora te llaman 30. Entonces van a elegir siempre a alguien quien sepa holandés aunque no le va a utilizar nada porque, mi experiencia en algún trabajo lo encontrado así he visto que han pedido holandés sin ser necesario por pedir algo sabes, para justificarse.'